

OKUYUCUDAN YÖN DE

HALK POLİTİKACILAR İÇİN NE DİYOR?

21 Nisan günü seçmen kütüğü hazırlamak için 281 evlik köyde kapı kapı dolapçayı vermeğe yetenleri olsaları sayıyoruz. Hangi eve yonelik? Seçim olup da ne olacak yani? Kimi göndersek aynı keyif. Geçinemez gelsin zam. Ben onun gelirinin 67 de biri ile 8 kişiyi barındırıyorum. Lâf. Kar sununu ben içerm, ince hastalık bende, ıssızlık bende, öküzlük koyuna yatarak ben geçinirim de onlar geçinemezmiş. Gitme, yalvarıyorum mu? Geçinemeyen gitsin. Katın biri de olmasın...» sözleri ile karşılaşıyoruz.

Kırk yaşılarında gösteren bir dul kadın, «9 nüfus, bir gör ev. Mal yok. Dilen gecin. Halkta da kalmadı ki versinler, herkesin güveni boş. Arpa unundan ötesini de Allah bile çok görmüş. Kastan kurtulsak yazın dağılardan ot topular katık ederiz. Benim oyunla ister mebus ol, ister bakan ne çıkar?.. Seçeriz seçeriz hep aynı sürünme, elimizden tutup kaldırma girmedik. Bizden öte kimi dündürürler bilinmez ki.»

53 yaşında, örsü üstünde kivilimler saçarak dan, dan, dan nal demirini döven usta, işli kara yüzdünde iplik göz akılları göstererek, öpülesi nasırı ellerini göğe kaldırdı: «O adla gemesinler kâpuma itle kovarım. (Ahn terlerini silerek) Kazanç buna derler, anasının ak sütlü gibi yarar adama. Ayda 5550 lira al yoksun halkın sırtından, karşılığında hiçbir şey yapma. (Daha bir cogarık) İki bin kişilik köye su mu geldi? Yol mu yapıldı? Rica ederim, söyleyin hangi işi yaptılar? Ağadan korkar, çikarıları bozulur diye toprak reformu yapamazlar, dolar vermez diye petrol ve madenlerimizi Amerikan şirketlerinden kurtarıp millet yararına döndürmemeler. Bu işleri yürütecek güçte olanlar çıksın ortaya. Ben oyumu böyleleri çikana dek kullanmuyacağım. Sizden ricam (toplunan kalabalığa) oylarımız yerinde kullanın, heder etmeyein. Oy yok benden, pas.» Biz uzaklaşınca bile söylenilip duruyordu.

65 lik bir yaşı: «Seçim günü epler, nutuklar, kiravathilar mahgere döner koy yeri. Hemen cennete gevriilecek köymüz, yurdumuz, yuvanız, Nerde?.. Ara ki bulasın. Aşik İzan! Atatürk Türknesinin efendi köylüsü ancak ki bir sağlık ocağı gördü; iki konak bir ebe. Götürsun başlarına galasınlar, doktorsuz, ilâğus sağlık ocağı. Hastayı öküz sırtında, kör arabada 32 km. lik yola salıktan sonra. Tifo, kızıl, kızamık, ince hastalık kol gedizken sonra.»

33 yaşında biri: «Bulabilsen de, bizi az aldatanı, kendini bizden biliyor, bizimle ağlayıp bizimle güleni, verdiği takdir, yediği salkımları olmayan göndersek.»

Bu sözler tüm ulusun sözleri kanımcı. Halkımızın sağ duyuşunu yanlış ve yanlışlığını bugüne dek. O doğru yolu seçmemiz için ışık tutar bize ama biz ne ışığı ne de ışık tutam做过嗎 istemeyiz. Çikarımız zedelenir, bozulur. İnsan olarak tek kendimizi düşünmek yetmez, kendi kurtuluşumuz tüm ulusun kurtuluşu değildir. Ulusça kurtuluş bizim de kurtuluşumuzdur. İyi düşünelim halkımızın da mutlular gibi insanca yaşaması hakkı olduğunu tespit edelim. Atatürk'ü izlersek yakın bir gelecekte çağımıza ve çağdaş uygarlığa yaklaştıralım. Yoksula birkaç yüzbinin mutluluğu kurtarmaz Türkiye'yi. Koltuklar da gider bir gün, elde kalmaz. O koltukların adamları da çikar, devr-

alırlar. Sıradan kişiler olursunuz. Sözde iyi niyet de yetmez. İş gererek. Ozanın dediği gibi: Ayinesi işidir kişinin lâfa bakımı.»

Aliyar KARACA — HANAK

Halk nasıl uyanır?

Sayın Berkes'in «halka dayanmadan da olsa toplumsal dönüşümeli» ilkesine karşı çıkan, «halka dayanarak toplumsal dönüşümeli» görüşünü savunan Abidin Dino'dan yana değilim.

Ne sanıyor? Aydin köye gidecek, sen emekçisin, sömürülensin, senin partin Türkiye İşçi Partisi'dir. Parti demek çikar birliği demektir. Çikarı aynı olanların aynı partide birleşmeleri gereklidir. Tüm köylünün, tüm emekçilerin çikarı birdir. Bu yüzden partileri de bir olsun. Öbür partiler sömürülerin partileri. Sen o partilere oy verirsen sömürülürsin. Onlar kurt, sen kuzu. Kurtla kuzu aynı yerde duramaz. Öbür partiler seni ayırmadan çağırıyorlar. Muhtemelen vatandaşları diyorlar. Kurtla kuzuya birlikte çağırıyorlar. Senin gibi kuzuya kurda yedirmek için. Oysa Türkiye İşçi Partisi yalnız seni çağırıyor. Çiftçi kardeşim diyor, dar geliri yurttaşım diyor, sömüreni çağırıyor. Burdan belli ki senin partin bu parti. Bu partide oy verirsen sattığın para edecek. Para etti mi de kitkimir yagamaktan kurtulacaksın, oğlunu okutabileceksin. diyecek, sonra da her şey yoluna girecek. Aydının bu uyarmasından sonra halk toplume partisini bulacak. Bu parti köylünün oyulu başa gelip toplumcu yasalar çikararak yeni düzeni kuracak.

Böyle sanıyor Abidin Dino. Ya da bana öyle geldi.

Oysa köylü kendini herkesten akıllı, bilgili sanıyor. Hemen aydına alay etmeye bile kalkıyor. Onu yadrigiyor, sert tepkiler gösteriyor, toplumu dışına atıyor. Y. K. Karaosmanoğlu'nun «Yaban»ındaki gibi. Yeniliklere karşı tepki gösteriyor, aksaklıklarını dışına çekmeyip. Düşünme çabasına katlanıyor.

Bir kez köylünün yüzüllardan beri biriken korkunç bir geriliği var. Gericiler, çikarıcılar, yobazlarla işbirliği yapıp toplumu affyonlamışlar. Hürafelerle, toplum kendine göre bir takım korkunç değer yargıları kazanmış.

Böylesine örümcek ağlarıyla işlenmiş bir toplumu aydınlar seferberliği bile etkileyemeyiz. Uzun süre olacak bir ıgit bu. Oysa biz evrimden değil, toplumsal dönuşünden, en kısa sürede kalkınmadan söz açıyoruz.

Köylü olumlu bilimle dolu aydını düşman gibi görüyor. Aydına kargı korkunç bir saygısızlığı var. Köy çocuğu, daha kişiliğini kazanacak yasa gelmeden okuldan eğitildiğinden öğretmenin etkisinde kalmıyor, geri gevrenin etkisine giriyor. Köylünün kafası boş değil ki aydın işlesin. Yanlış değer yargılarıyla dolu. Bunar sökülp atılmışın aydın - toplum ilişkisi kurulamaz. Topluma dayanan bir aydınlar siyasal düzeni gerçekleştirmeyiz. Kendi yaşamından örnek vereyim: Köylümüzde ağa yok. Karadeniz bölgesinde hep böyle. O köyde doğup büyümeme, camide namaz kılmama, Siyasal Bilgiler Bilgitay'ında okumama karşın, ancak babama partisini buderabildim. Öbür köylülerin hepsi bana karşı yön aldı. Beni toplum dışı ettiler. Babam köyün heri gelenlerinden olmasına karşın, parti konusunda kendisine

(Açık filmler, teddy boys'lar hep komünist icadıdır.) Komünist Amerikalılara çırak yolu dedi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.) Akılları ermeyen bakanları, başını, hukukçuları, köylü de, çırak yolu (yuhsalı).

(27 Mayıs'tan sonra ortaya bir sosyalizm moda çıktı. Sosyalizm bu günün uyuzudur. Kurbağanın sekil değiştirmeden önceki halidir. Komünizm'in köprüsü basıldı. Osmanlı sarayına tekfur nasıl kadın kılığında girdi ise öyle...) Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Sosyalizm komünizmin preludi.)

verdiğim fikri kimseye benimsede med. Köylimizde bir imam Hatip Okulu var. Her gelişinde törenle karşılamıyor. Köylünün başta, Gizlidem, Müslüman Partisi'ni kurulacağımı da yayıyorum. — Anayasaya aykırı olduğunu bilmek elbet —.

Bir lokma ekmeğin, bir hurka gönnek anlayışında olan halkı siyaseti partisini arama gereğini duymuyor. Ancak büyük kithiklar karşısında arama çabası gösteriyor. Örneğin, ikinci Dünya Savaşı bunalımlı çeken halk, bu olaydan sonra yeni bir parti aradı. C.H.P. den çikarak D.P. ye girdi. Gene bu partinin başarısı, Atatürk Dönüşümü'ni sindirememiş yobaz gevrelerden geldi.

Köylü tütünü umudu edere satmadı. Böyleyken 900 seçmeni de A.P. ye oy veren köy çok para bıka sizar, diye avunup kendi partisini arama gereğini duymuyor. Ancak, sattığı tütün aldığı krediyi karşılamadığından tera Dairesi izlemeye uğrayıp asırı skindikta kalan birkaç köylü A.P. ye oy verene söğütler kendi paylarına.

Halk büyük kithiklar çekmedikçe, büyük bunalımlar gegirmedikçe uyanamaz. Böyle darlıklar içinde yanık değer yargıları lyice sarılmış ki yenilikleri gereksebilsin. Bu da çok uzun sürede olacak bir iştir. Halkın kendi kendine bilincinle siyaseti örgütünü kurarak başa geçmesi yüzyılları gereksebilecek bir düstür. Ülu Atatürk döneminde olduğu gibi, ileriye aydınlar yönetiminin gerçekleştireceği toplumsal dönüşümlerle uzun sürede olacak halk uyanması, kusa sürede sağlanabilir.

Teme BAYRAKTAR

Eğercili Köyü — ÇARŞAMBA
Yüzünde tıkkı ucusun ufak tefeek adam, (elhamdilillah ben yobazım) dedi. Sinema salonunda toplanan üç dört yüz insan alkışladı. (Sosyalizm Tanzimat, Kavalalı Külahaya dayanıca Rûsyâdan istedigimiz yardımına beraber yurda geldi). Sağundaki kundura çıraklısıydı, kıvrandı. Solumdaki çokuk yüzü köylü uyuşturdu. Çırak terledi, köylü de alkışladı.

(Almanya Karl Marks sosyalizminin ilk karşı koyma yahudilerdir. Fakat Allahım bir garip tesadüf Karl Marks da yahudi.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu. (Sosyalistler «mânevî değerler» hayalidir, Allah ve Ruh yoktur. Onları idrakları işte bu kadar. Hz. Muhammed idrakın aczını idrak etmekten büyük idrak yoktur.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu. (Sosyalistler, yanı komünistler din kalabalıklarını uytumak ve mütegallibenin emrine vermek için kullanılan bir aforist.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Ben eksi bir Başbakanın söyle bir tegraf almıştım: Allah ve Allahtan bahsetmek yasaktır.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Açık filmler, teddy boys'lar hep komünist icadıdır.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Asırı demek, hiç bir şeye aklı ermediğinin delilleridir. Bir şeyin aza aza işe gogu da iyi, aza kötü işe gogu da kötüdür.)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

(Kırmızı hırsızlar, kırmızı hırsızlar)

Çırak terledi, köylü uyuşturdu.

MİLLET YAPAR!

Cumhuriyet gazetesinin «Millet Yapar» kampanyası bütün yurta olağanüstü bir coşkunlukla karşılandı. Ve mesele bir gazetenin çerçevesini aştı. Donanma için gemi inşa etme çerçevesini de astı; başka çeşitli bir havaya büründü.

Olay Cumhuriyet gazetesinin becerikli muhabiri Yılmaz Çetiner'in «Amerikan Askeri Yardımının İçyüzü» isimli röportajı ile başladı. Çetiner, rakamlara dayanarak Ege denizinde kuvvet dengesinin bozulduğunu ve Amerika Birleşik Devletlerinin 1954'den beri Türk donanmasına yardımını kesip Yunan deniz kuvvetlerini desteklediğini açıkladı.

Bu arada söyle bir durum da ortaya çıkmış bulunuyordu:

Buna karşılık Türklerin elinde çıkarma gemisi bir tane bile yoktu.

ÇIKARMA GEMISIZ
ÇIKARMA

Kanlı Noel'den beri yurt içinde ve yurt dışında ikide birde:

— Kıbrısa çıkışma yapılacak tur!

Sözleri dalgalandıktır. Çıkarma hareketlerine Amerikanın engel olduğu da bilinmekteydi. Böyle bir ortam içinde Yılmaz Çetiner'in röportajı daha büyük bir anlam kazanıyordu. Çıkarma gemisiz bir çıkışma hareketinin bedelini düşünen vatandaşlar haklı olarak heyecanlandılar Ege denizinde Yunan Emperyalizmini tehdit eden Amerikanın hangi düşünceye Ege denizindeki kuvvet dengesini bozduğu artık bilinmeyen bir şey değildi. Enosis'in destekçisi Amerika elbette Türkiye'nin elindeki imkânları askeri alanda da Türkiye'ye göre değil, kendi çıkarlarına göre ayarlıyordu: Türkiye'nin elindeki Nato silahlalarını yalnız NATO için kullanabileceğini Türkiye'ye ihtar edenler, iktisadi durumumuz yanında milli savunma durumumuza da kendi görüşlerine uygun biçimde sıkıcı başlamışlardı.

IKİ ÖRNEK

Yabancı petrolcülerin avukatı Fethi Celikbas devrinde Amerikalı Mr. Ely'e bir «Madenler Kanunu tasarısı» hazırlatıldı. 47 küçük daktılı sayfası tutan bu mucizeli tasarıya 650.000 Türk lirası ödendi. Mr. Ely tasarımmı maksadını açıklayan mektubunda mesur Petrol Kanununu örnek alarak çalıştığını belirtti.

Türkiye'nin milli kaynakları için Washington'daki iş hanımları, da tasarılar hazırlanıyor; Anadolu madenlerinin kaderi Amerikalı iş adamlarının dileklerine uygun kanunlarla yabancıların eline teslim edilmek isteniyordu.

Petrol konusunda gerçekleşen, demir - çelik konusunda gerçekleşen, madenler konusunda da gerçekleştirilmek isteniyordu.

Türkiye petro sömürge gibi kullanmak istiyenler ve bu istekle, rinde başarı kazananlar, madenlerimize de el atmak istiyorlardı.

Bütün bu konularda yabancılar

eliyle ve diliyle telkin edilen fikirler şunlardır:

— Siz kendi kaynaklarınızı kendiniz işletemezsiniz. Sizin ne sermayeniz var, ne uzmanınız var, ne yeteri kadar tecrübeiniz var. Bırakınız yabancı sermaye gelsin sizin hesabınıza milli kaynaklarınızı değerlendirsin ve işletsin!

Uzun bir süreden beri Türkiye'de bu düşünüş gecerlidir. Türkiye'nin kendi başına hiçbir şey yapmayıcağı, hattâ kendi başına yaşıyayacağı çok vatandaşın kafasında yer etmiştir. «Amerika olmasa Türkiye batar, vasiyamaz, kendisini savunamaz; Türkiye ancak yabancıların yardımıyla ayakta durabilir...» inancı ne yazık ki insanlığını sarmıştır.

Kökü dışarıda propagandanın uzun süreyle istediği bu fikirlerin uzun süre millette nasıl bir yığınlık yarattığı elle tutulur ölçülerde gözlemlenmektedir.

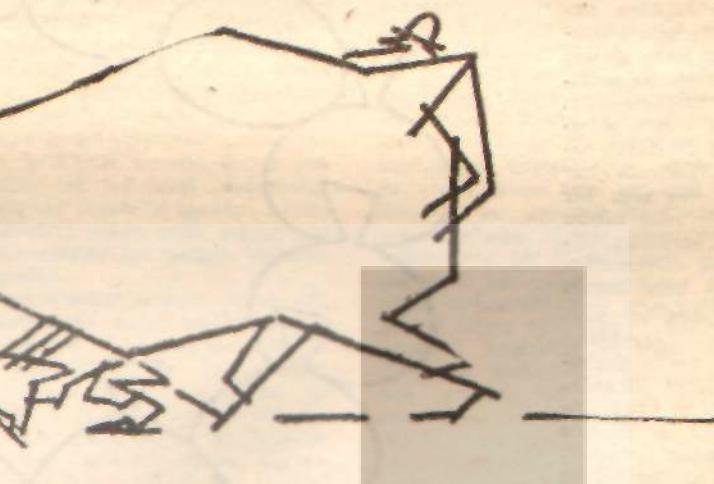
Petrol konusunda, demir - çelik konusunda, madenler konusunda ve iktisadi kalkınmanın bütün yönlerinde Türk toplumuna telkin edilen bu fikirlerden elbette milli savunma politikası uzak kalamazdı. Böylece Kurtuluş Savaşında ve Atatürkçülük idealindeki beliren:

— Türk, öğün, çalış, güven! sözü yavaş yavaş karikatürize edilecek millet kendi varlığının sigortası... Milli Misak sınırları dışında aramaya alıstırıldı.

KENDİMİZE DÖNUŞ!

Türkiye'nin bugünkü çöküntüsünde, boşluğununda, yığınlığında iffâs eden, yalnız «Nurlu ufuk» kompradorları değildir. Onlarla birlikte iffâs eden onların fikirleridir. Kalkınmanın kaynaklarını, direnen, menin, yükselmenin, yaşamın desteklerini millî sınırlar dışında arayanlar, artık umutsuz, yenik ve çözüktürler. Millet yavaş yavaş gerçekleri kavırıyor ve kendisini aldatanların içtilerini birer birer öğreniyor. Yaşamak ve yükselmek, bir kelime ile milletçe kalkınmak, ancak milletin kendi iradesinden ve kendi finansından doğacak bir eylemle mümkünür.

Kendimizde dönüş bir anlama 27 Mayıs'tan sonra Atatürkçülük ve

toplumculukla başlıyor. Gençliğin ve ileri güçlerin öncülük ettiği bu akım, Kıbrıs davasının zorlaşlığı bir alanda hızlanmıştır. Türkiye'nin müttefikleri içindeki yalnızlığı, bir anlamba kapitalist dünya içindeki yalnızlığı iddi. Bu yalnızlık duygusunun tepkisi, kimini bilinçli ve kimini bilinçsiz olarak ortak duyguların esidine götürüyor. «Millet Yapar» kampanyası tam bu sırada kamuoyunun önüne çıkmıştır. Ve toplum psikolojisi bakımından da üstünde dikkatle durulacak bir hedefin dalgasında, aydınını okumuşunu, yazmışımı, köylüsüünü, kentlisini birleştirmiştir.

Türk milletinin bağımsızlık konusundaki geleneksel bilinci umeğe başlamıştır. «Millet Yapar» kampanyasında dile gelen yalnız donanmamızı gemilerle kuşatmak amacından ibaret değildir. Onun sınırlarını aşan bir güven duygusunun doğuşuna tanıklık ediyoruz. Millet yalnız çıkışma gemisini kendi yapmaz; iktisadi kalkınmasını da kendisi yapar; madenler kanunu tasarısını da kendisi yapar; borc ve herini de kendisi işletir; petrolünü de kendisi çıkarır.

BİRLEŞMEYE DOĞRU...

1946'dan sonraki yılları hatırlayanlar, Türkivede aydınlar ile halkın muhalefetiin duyu ve düşüncelerinde birbirine yakınlaşmasını bilirler. Aneak 1950'de başa geçen yönetim, Türk aydınları karşısında daha ilk günlerden başlıyarak İL barını yitirmiştir. Bununla beraber seçmen kalabalığının 1950'den sonraki iktidarları tuttuğu görülmüştür. Geniş halk katiarına ulaşan fikirleriyle, aydınlar, demokrasının karşısında olmakla İtham edilmişlerdir. Az gelişmiş bir toplumun ilkel iktisadi örgütünü ellerinde bulunduran komprador azınlığı da seçmenleri peşlerinde sürüklemek yeteneğini bu süre içinde kaybetmediler. 20 milyonu okuma yazma bilmiyen bir toplumda, avdin denen kişisinin halka ulaşması pek zordu ve âdetâ mümkin değil gibi görünmüyordu.

İkisinde de ortak endise Türkiye'nin kendi kaderini kendi gücüne dayanarak tayin etmesi ve çıkışlarını kendi varlığına güvenerek korumasıdır.

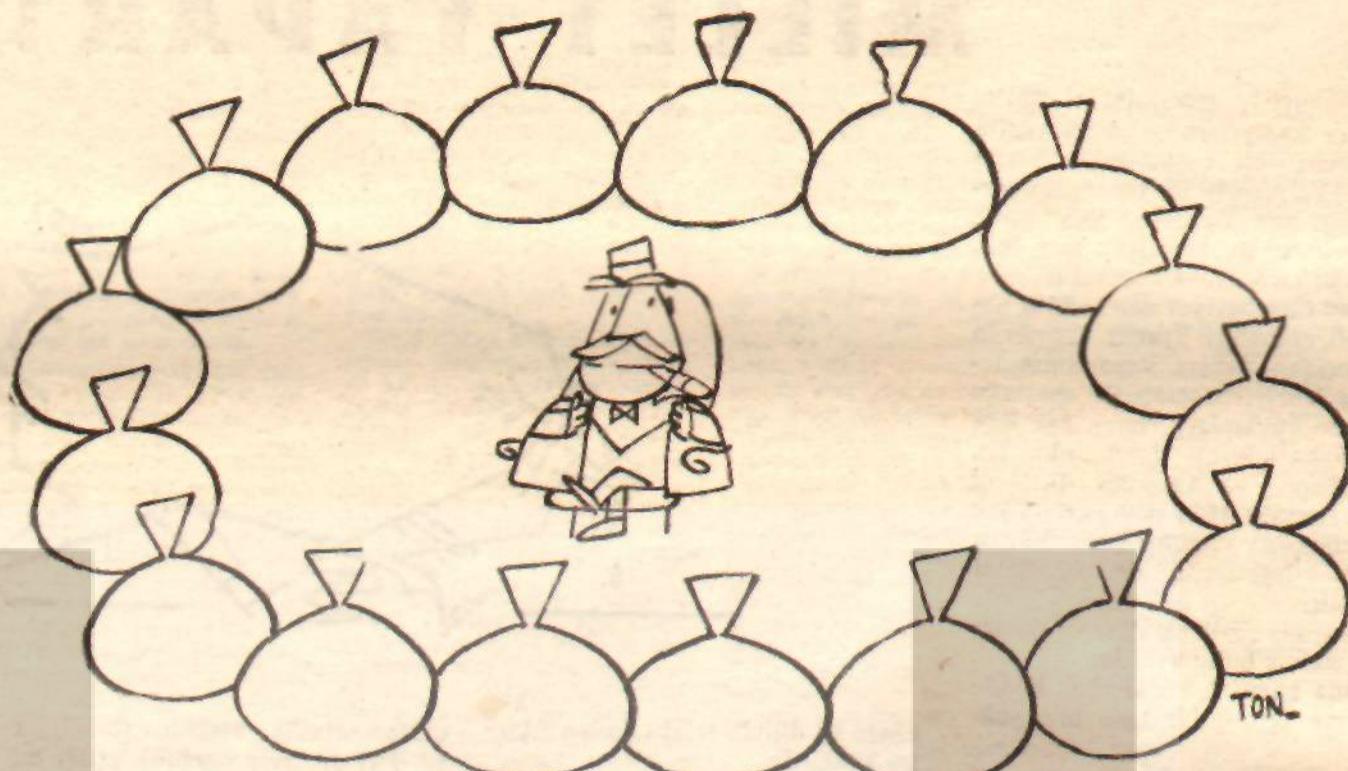
Bu akım, simdiye kadar politika, ciların dâlinde vibransız olan «Sine-i millete dönüş» düşüncesinin gelişmesini sağlayacaktır.

İlhan Selçuk

KORKUNÇ BİR TEFECİLİK SOYGUNUNU AÇIKLIYORUZ

Söke'li milyonerler, köylüyü nasıl soyuyorlar?

Söke, milyoner pamuk ağalarının diyarıdır. Söke ovasının yıllık pamuk üretimi değeri 120 milyon lirayı bulur. Bunun büyük çoğunluğu, vergi ödemeyen Söke milyonerlerine gider. İrgatların gündelikleri 5-6 liradır. Geçen yıl konan 9 lira asgari ücreti ağalar ödemeler. Çalışma Müdürü bir şey yapamaz. Kanuni ücreti isteyen köylü işsiz kalır. Söke ağaları büyük pamuk kârlarla da yetinemzeler. Bankalar emirlerindendir. Bankalardan düşük faizle alırlar kredileri, yüzde 200 faizle faktör çiftçiyi verirler. Tefecilik, her yıl on milyonlarda lira tatlı kâr sağlar. Milyonerler yılın büyük bir kısmını İzmirde geçirirler. Görmemiş kalkınma döneminden beri Avrupa artık kapı konusu yapmışlardır. Ankarada bol sayıda nüfuzu dostları, akrabaları vardır. Düğünlerine devrin Başkanını gile getirebilecek itibardadır. Ne var ki, 6-7 ay kadar önce bir aksılık oldu. İhbar üzerine Ankaradan gelen hesap uzmanları, tefecilik yoluya yapılan büyük bir vergi kaçaklığı olayına elkoydular. Nüfuzlu ağalar, başlangıçta pek o kadar telaşlanmadılar. Hesap uzmanlarına nasıl olsa memur anlatabilecekleri inancındalar. Hesap uzmanlarını Söke'de prensler gibi karşıladılar. Çiftliklere davetler birbirini kovaladı. Ne var ki hesap uzmanları davetleri reddediyorlardı. Bu alışmadık tutum, halkın uzmanlara güvenini artırdı. Halk, uzmanların davetlere uyup bir gün su ağa, başka bir gün öteki ağa ile düşüp kalkacağna ve ağaları semsali misilli râm olacağna inandığı için susmactaydı. Ama uzmanların ağalarдан yana olmadığını gören halk konuşmaya başladı. Birne yakını mağdur Söke'lî, hesap uzmanlarına tam bir hırsızlık olan tefecilik olaylarını, vergi kaçırma için kiraladığı yeri yarıcıya verilmiş gibi gösterme hüneleri.

«İYİDİR BU DUZEN, ÇIKMAZ SA BIR BOZAN»

lerini bir bir anlatılar, ifadeçileri inzaladılar. Hele halk incelemelerin ilk ayından sonra, ağaların uzmanlara sağda solda küfre bağlaması üzerine iyice açıldı. Ağalar, uzmanların komünist olduğunu yayıyorlardı. Halk azılı bir ağa, uzmanları sindirmek ve öldürmek amacıyla, yüzlerine karşı çamuru yapıyordu: «Sizin servet dumandan, komünist olduğunuz sağda solda söyleyeniz». Aldığı cevap şu oldu: «Vergi kaçaklığı bir suçtur ve kanun, bu suçun takibine vazifeleri koymusut. Biz bu takibin görevlisiyiz. Komül-

nistik de kanunlarımıza göre bir suçtur ve kanun, bunun da takipçilerini tâyin etmiştir. Onlar takip eder böyle bir şey varsa... Biz aynı kendi işimizle, yanı şu vergi kaçaklığı ile mesgul olalımlı.» Artık mağdur halk ve namuslu hesap uzmanları arasında tam bir güven kurulmuştu. Uzmanlar tefecilik oyunu ve vergi kaçaklığını en kesin dellileriyle tesbit ettiler. Kurtuluş, kolay geldi.

TEFECİLİK NASI YAPILIR?

Yetkililer mereleyi söyle açıkladılar: «Eye mahsullerin zen-

giliği doğrudan doğruya tefecilerin eline geçer. Tefecilik Egede almış yürüntüsür. Çukurova'da ve finik üretene Karadeniz illerinde de durum farklı olmasa gerekir. Mekanizma sudur: Ziraat krediler yetersizdir ve nüfuzlu ağa ve tüccarın elinde toplanmaktadır. Kredeye muhtaç çiftçinin tefecisi başvurmakta başka çaresi yoktur. Ziraat Bankasının dışındaki bankalar, tüccar kefaletiyle kredi verir. Bundan yararlanan tefeciler, yüzde 200 e kadar faizlerle borç vermektedirler. Yüzde 40 tan añağı faiz yoktur. O da insafılarda. Genel olarak faiz, yüzde 87 oranında. Söke, 120 milyon liralık pamuk üretir. Ziraat kredi ihtiyacı 50 milyon lira civarındadır. Halbuki bankaların Söke'de kredi plâşmanları en kabadayı hesapla 10 milyon lira kadardır. Bu durum karşısında ve bu düzenden genelini kurtaran kaptan anlayışı içinde tefecilere at oynatmak için verimli bir alan kalmaktadır. Bunlar yillardır burayı insafsızca sömürmeler ve Egen'in zenginliklerine sahip olmuşlardır. Tarım üretiminin köylülerin eline topa para geçen her yerde bu düzene işleyecek ve zenginlikler onu üretebilir, değil, insafsız tefecilerin olacaktır. Tabii ki bu sömürüler, vergi de ödemeyeceklerdir.»

Tefeciden fazla para alacak kimse önceden hiç de elverişli olmayan bazı şartları kabul etmek zorunda kalmaktadır. Mesela 10 bin liralık bir borç için 12 bin liralık bir borç senedi imzalamaktadır. Bu arada piyasadan 10 kuruş aşağısına beş lük miktâr pamuk vermemi taahhûd etmektedir. İlk ayında aşıktan 2 bin lira borçlanan ve elde ettiği ürünlü 10 kuruş ekşigine satan çiftçinin elinde mevsim sonunda hiç bir şey kalmamaktadır. Tek çare yine tefecisi başvurup yeniden faizle para almakdır. Bu fâsit dâre için de çiftçinin küçük toprağı gittikçe erimekte ve fizikteki bîyîk cişim, küçük cismi çeker kâdesi uyarınca bu topraklar, daha büyük topraklara eklenmektedir.

Durum tek cümle ile özetlenmek gerekirse, Söke ovasında artik sayıları mahdut kımseler için bereket, çok geniş bir zümre için ise acı ve gözyaşı yaşılmaktadır.»

Bir orta çiftçi derdini söyle anlatmaktadır: «Mâruf bir sahstan aldığı 91 gün vadeli 20 bin liralık senedimi kurdırmak için bankaya gitti. Bankanın normal olarak senedi kırmazı gereklidir. Ama banka banka tâcîn bir sahî tasîve etti. Senedimi ancak Söke ağalarından olan bir sahî kılabilir. Banka böylece bile bile araya tefeci soktu. Çaresizdim. 20 bin liralık senedî açığa 15 bin lillâra kurdurdum. Gerçek sudur ki, bizim abu terimiz başkaları için akmaktadır.»

Demek ki, küçük çiftçiler gibi orta çiftçiler de banka müdürü, rîyle işbirliği halinde çalışan Söke ağaları ve tüccarlarından şikayetcidir. Büyüklük, yalnız küçük çiftçilerde para vermeyen, fakat büyük toprak ve para sahiplerine her türlü kolaylılığı gösteren târecilerden şikayet etmektedirler. Söke'de dolanşan söylentilerde göre, bazı banka müdürleri, başka yerlerde büyük ölçünde gayri menkul sahibi olmuşlardır. Bu arada, tefeciliğe adı karışan iş adamları ile banka müdürlerinin her zaman beraber görüldükleri ifade edilmektedir.»

«Söke'de en büyük endise, küçük çiftçilere ait toprakların, her geçen gün tefecilik yoluya büyük çiftçilere eline geçmesi teşkil etmektedir. Sadece bir çiftçi 1960 yılından bu yana bir tefecîye sırasıyla 450 bin lira değerindeki tarlasını, 150 bin lira değerindeki zeytinliğini ve 10 traktörünü kaptırmıştı. Bu sahî şimdî kendi tâbiyle (6 çocuk, bîr ben, bir de kari tîg teber şahî merdan) ortadır.»

CETİN ALTAN

İyice görünüyor artık

Bir Çinliye sormuşlar:

— Küçük adamın yükselişi neye benzer?

— Maymunun ağaca çıkmaması, demiş.

— Niye?

— Yükseldikçe kaçın daha çok görünür de omdan.

Ve eklemiş:

— İnanmazsanız Türkiye'deki acemi siyâsilere bakın.

İç niyet

A.P. köylüden, işçiden, küçük esnafından yana olmadığını olsam oyunu istemeyi, sadece ağaları, zenginleri ve patronları tuttuğunu gereklîse onları çırak uguruna çalışanlara kurgun bile attıracığını ifâî ediyor.

Hattâ kendi milletvekilleri bile demeçler veriyorlar:

— Bizim parti büyük bir tüccar kulübüdür.

Güzeel. Olur böyle şeyler demokrasilerde.

Yalnız bir soru geliyor insanın akıma:

— Madem tüccar kulübü-

sünüz, kuzun ne alır ne sartsınız ha?

Yalnız ya söyle cevap verebilse diye korkuyoruz:

— Memleketin anasını.

Manevi zind

Bölükbaşı neden bu kadar uğraşıyor radyoya?

— Millete olan aksi yüzünden.

— Ne demek yanı?

— Canım bu kadar sevmese milleti, ille de radyoda daha çok konuşacağımı diye tutturup cümlê âlemîn kafasını zıfat geçesinde şaşkın geline çevirmeye kalkar mı?

Formül

Bir Fransız yazarmış:

— Halk kimî tutacağım bilmiyor, demîşler, öğretmek de zor.

Yazar :

— O kadar zor değildir, demîş zenginlere, iş verenlere, ağalarla, para babalarına bakmasını söyleşiniz halka. Onlar kime kızıyor, kime söylyorsa söyleyenler ve kızınlar mutlaka halkın gerçek dostlarıdır.

Tipki Türkiye'de olduğu gibi.

Bört tekerlek için

Demirel Şoförler Federasyonu toplantısında:

— Yurt ekonomisi için şoför ve otomobil değerleri katlıyan inkâr edilemez, demîş.

Doğru doğru ya, yalnız yurt ekonomisi için değil, yurt siyaseti için de inkâr edilemez şoförlerle otomobil değerleri...

Bu kadar adamın bakanlık pesinde koşması alt tarafı onlara sahip olmak için değil mi?

Vaveylanın sebebi

A.P. den istifa eden iki milletvekilli:

— Biz daha fazla halkı işgal etmeye vasita olamayız, demîş.

Milletvekilleri biraz geç kaldılar galiba. Çünkü işgal işi çoktan bitti, hattâ hamilelik de sona ermek üzere. Baksonza millet dokuz doğurmaya başladı.

Anlaşıldı

Parlamentoda sorulan sorular ve yapılan yâmurlar Türkîyenin kralannmış olduğunu iyice ortaya çıktı...

Aman iyi iyili...

Cünkü biz memleketi tamamen satıldı zaannediyorduk, meğer sadece kralanmış; buna da şükür.

se, kanunların yetersizliği iyice anlaşılmaktadır. Esasen kaçakçılığın itirazlarının, üç ağa ve bir maliyeciden kurulu vergi itiraz komisyonu tarafından reddedilebilmesi imkânı da olduğuna göre, hesap uzmanları ancak yüzde yüz ispatla kaçaklıklar üstünde durmuşlardır. Uzınanlar, Akşam gazetesinin İzmir muhabirinin bildirdiğine göre tecrif yapan 80 çiftlik sahibine 10 milyon lira vergi tahakkuk ettirmiştirler. Ağalar, şimdi bütün politik güçlerini seferber etmişlerdir. Meseleyi Temiz İtiraz Komisyonuna getirmişler ve bakanlık kapılarını aşındırmaya başlamışlardır. Tefeciler, «servet düşmanı» hesap uzmanlarının kasıtlı davranışlarını, komünistliklerini bakanlara yana yaklaştırmaktadırlar. Ve şimdiye kadar bu tip kaçakçılığın ortaya karışımının sadece dürlük memurların başına iş açtığını bildikleri için ümitlidirler. Partilere para yardımını yapmışlardır, seçmeler yakındır, ağalarla ihtiyaç vardır. Esasen Ankara'da esen genel hava, vergi kaçaklıklarını ortaya çıkarıp piyasayı Türkümemek şeklindeydi. Ama Söke'li milyoner tefeciler, bu sefer kanunlardan kurtulamayacaklardır. Namuslu yazarlar, meselenin peşini bırakmadılar.

KIBRIS

Birleşmiş

Milletler'den NATO'ya

Anglosaksonlar Londra'da Türkevi benzer özel bir demeç verdi. Konya ve Yunanistan arasında müzakereleri hazırlayabilemek için kuliste büyük çaba gösteriyorlar. Bu işte Kanada Dışişleri Bakanı Paul Martin görevli. Washington ve Londra görüşmelerde arka planda kalmayı daha iyi buluyorlar. Hele Nato Konseyinin toplantısını açan İngiliz Başbakanı, Wilson, meseleye Türkiye ve Yunanistan kadar ilgili olduğu halde tek kelimeyle dahi Kıbrısa dokunmadı.

Dışişleri Bakan Hasan İşık ile yemek yiyen Paul Martin «Kıbrıs meselesinin bir an önce halli hulusunda gerek tarafı, gerekse NATO üyesi öteki devletlerin çaba göstermesini» istemiştir. Bu çabalar sonucu, Makarios'un muhalifetine ve Atina'nnın isteksizliğine rağmen Türk-Yunan müzakereleri başlayabilir. Esasen biz de ayırdı. Yunanlılar masa başına oturmak için yalvar yakar duruma düşmüş bulunuyorduk. Patrikhanenin tasfiyesi, Rum uyrukuların sınır dışı edilmesi, Lozan anlaşmasının değiştirilmesi yoluyla devlet adamlarının ateşli nüfukları sırif Yunanistanı zorda masa başına oturmak için atmıştı. Atina, tehditlere alıdmayınca ve NATO'lu dostlar Patrikhaneye meşesinde ikazlarla bulunanca, bu politika tamamen değiştirildi. Times'in yazdığını göre yetkililer, «Bir tek Rum uyruklu dışarı atmadık yakın bir gelecekte ne atmaya niyetimiz yok. Patrikhaneye gönderdiğimiz misfettisler de sadece mall hesapları baktılar. Patrikhanenin yıkıcı faaliyetleri gibi bir meselenin incelenmesine asla giripmedi gibi teminat vermişlerdir. Times bu politika değişikliğini üç nedene bağlamaktadır:

— Tehditler Atinayı korkutmadı. Aksine Türk-Yunan temaslarını imkânsız hale getirme istidatı gösterdi.

— Patrikhaneye üzerindeki baskı, Batı hıristiyan ülkelerinde büyük tepki yarattı.

— Tehditlere son verilmesi, Atinayı belki Londra'da Türk Dışişleri Bakanı ile görüşmeye razı edebilecek.

İste büyük gürültülerden sonra yumuşamanın sayesinde ve Anglosaksonların çabalarıyla Dışişleri Bakanımız, Londra'da Kostopoulos Hazretleriyle başbaşa konuşabilme şerefine nail oldu. Bu ön konuşmalar ve sonrası bize ne sağlayabilir? Ada filen Makarios'un elindedir ve Makarios tek karı toprak vermeye razı değildir. Anglosaksonlar Enosis'cidir. Yani gerek fili durum, gerek diplomatik durum Enosis için hazır. Anglosaksonlar ve Atina'nın araştırıldıkları, Türkiye'ye şerfini kurtarabilecek birkaç tâvîz verebilme

nin yollarını bulmaktadır. Tâvîz, Enosis'i geçitmek, Kıbrıs'ta bir NATO üssü kurmak v.s. gibi Kıbrıslı kaybettigimizi tescî eden bazı aldatmacalar olabilir. Kalıcı ki Makarios bunlara dahi karşıdır. Kisaca, israrla sağlanmaya çalıştığımız ve Yunanistan'ın en ufkâ tâvîz vermeme için uzun süredir kaçındı Türk-Yunan müzakereleri, bugünkü şartlar altında bizim yeniliğe rıza gösterme, izinden başka bir şey değildir.

Gromyko'nun ziareti

Sovyet Dışişleri Bakanı, Kıbrıs meselesinin Birleşmiş Milletlerden NATO'ya kaydırıldığı bir sırada Türkiye'ye gelmektedir. Sovyetlerin Kıbrıs meselesini çözme için NATO'ya yardımcı olması her halde beklenmez. Bu bâmdan Gromyko'nun Kıbrıs meselesinde sârî taahhütlerle gitmekten çok hoşa gidecek güzel sözler söylemekle yetinmesi kuvvetle muhtemeldir. Esasen çözüm yolu NATO içinde arayan hükümetin de Kıbrıslı Sovyet desteğini sağlaması yolunda ciddî çabaları yaktır. Bununla beraber, Gromyko'nun geliş bir zorunluluğu ortaya koymaktadır. İstesek de istemesek de Sovyetlerin münasebetlerini düzeltmek zorundayız. Hükümetin temel dayanğı olan AP Genel Başkanı, Sovyetlerle en ufkâ yaklaşma karşı olduları, çeşitli vesilelerle açıkça ortaya koymuşlardır. Basit bir kâlitür anlaşmasına dahi şiddetle muhalefet etmelerdir. Anlaşmaya hâlde parlamento tasdikine sunulmuştur. Gromyko'nun dâveti geçiktirmiştir. Hasan İşık'ın boşan Moskova Büyükelçiliği hâlâ boştur. Buna rağmen politik şartlar gibi ekonomik şartlar da Türk-Sovyet yakınlaşmasını zorunlu kılmaktadır! Tütün, fındık, zeytinyağı gibi İhrac mallarımızın büyük bir kısmına Batıda müsteri yaktır. Sovyet Rusya İhracat şirketlerimizi gidermek bakımından büyük bir pazar olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Sovyetler Birliği petrolden tutun da her türlü makineye kadar muhtaç olduğumuz bütün malları kredi ile sağlayacak durumdadır. Pek yakında en Amerikalı hükümlerinin dahi İhrac maliyetini almaktadır. Sovyetlerin iktisâci yardım konusunda şüphe edilmemeli. Diğer taraftan kamu oyu anlamıştır ki, Sam Amcan'ın dûmen sunuya gitmek, Türkiye'ye sadece zarar getirmektedir. Türkiye ancak çok taraflı dostlıklar kurmakla ilişkilendir. Daha iyi koruyabılır ve milletlerarası planda seref ve itibar kazanabilir. Akâ başında gazeteler ve kamu oyunu uyanık çevreler çok taraflı dostluk politikasını desteklemektedir. İnönü ve CHP'li politykanın savunulduğunu yapmaktadır. İnönü, çok taraflı dostluk politikasını millî bir politika haline getirme yolunda sabır ve sessiz bir çaba göstermektedir. Bu şartlar altında Amerikanlı hükümler de, İsteseler de istemeseler de, Sovyetlerle vakıflaşmaya doğru yoleceklerdir. Sovyetlerin de bu yöndeki gelişmeleri muhataplarının gerçek niyetlerine ne olursa olsun, kolaylaştırıcıları beklemektedir. Bu sebeple Gromyko'nun ziareti, herseye rağmen, Türk-Sovyet münasebetlerinin gelişmesinde yeni bir adım sayılmalıdır.

CENTO Genel Sekreterinin özel demeci

CENTO Genel Sekreteri Khalatbâry, Zafer gazetesine Dominik'teki Amerikan elçisinin beyanlarına benzer özel bir demeç verdi. Gazete demeci yedi stülin üzerinden manşette yayınladı. Manşete çartıltan sözler şuydu: «Gizli komünist yayın istasyonları Türkiye'ye bliitîn solcu unsurları iktidarı ele geçirerek üzere bir birlesik cephe meydana getirmeye dâvet etmektedir.» Genel Sekreter söyle devam etti: «Cephe teşkilatları halen komünist propagandası için kullanılmaktır (Mendes de Vatan Cephesi kurmuştur) ve komünist nüfuz sahasını genişletmek için yine bunlara isti-

GERÇEK SAYGISI

Emperyalizmin İhraç Metası:

KARŞI DEVİRİM

Emperyalizm, az gelişmiş ülkeler sermaye İhraç eder, «yardım» İhraç eder, kalkınma metodu İhraç eder uzman İhraç eder... Emperyalizm sözün ona bir siyasi bağımsızlık tamlığı az gelişmiş ülkeler ekonomik boyundurduğunda tutmak için, bu ülkelerde dayanacağı bir satılmış azınlık yaratmak, bu satılmış azınlığın monte etmek için gerekli her şey İhraç eder. Ama vakteşâbı bu ülkelerin vatandaşları emperyalizmin karşısına dikildikleri zaman İhraç edilen tek emperyalist meta, karşı devrimdir! 1965 yılında sosyal devrimler halklar yaratır, sosyal devrimler İhraç meta değildir; ama karşı devrimler İhraç edilir! Az gelişmiş ülkeler köleleştirerek İhracın içeriği yetmeyince, «yardım» İhracı yetmeyince, kalkınma metodu İhracı yetmeyince, İhraç edilen tek şey karşı devrimdir! Once bunu az gelişmiş ülkelerin satılmış azınlığına yaptmak isterler; onları gücü yetmeyece dedi kendileri karışır lise. Kongo, Vietnam ve şimdi de Dominik!

Kapitalist ve emperyalist çevreler, yıllar yılı, bütün halk hareketlerinin, bütün millî kurtuluş hareketlerinin karşısına, «hür dünya» yi savunmak, insanların özgürlük içinde yaşamalarını sağlamak adıma çiktılar. Oysa savundukları sadece kendî sağılık sömürme düzenleriydi. İnsanların değer verdiği bütün sözler, emperyalistlerin kâr etmek, daha fazla kâr etmek, durmadan kâr etmek hurslarının üzerine bir sahne gibî örtüldü.

Ne varki insanlar yalnız ancak belli bir süre aldatılabilir. Bu, sürgüt devam edemez. Yeryüzünün hâlbî yerinde sürgüt devam edemez. Başka ülkeler gitmeye hizum yok, çok uzağa gitmeye hizum yok. Büyük vatandaş Lumumba'nın öldürülüğü gizleri ve bizim Bâbâbâ basınının tutumunu hatırlayın. Yaşar Kemal, Cumhuriyet'e Lumumba'yı öven bir yazı yazdı. İçin kiyamet koptu. Satılmış azınlığın sözüler, söylemediklerini komşuları. Lumumba da kim oluyormuş; Ne demek batıların aleyhinde yazmak! Ve sonra Lumumba'nın kim olduğunu, nasıl öldürülüğünü nasıl öldürülüğünü bu bahşızlar da öğrenler!

Lumumba'nın öldürülmesinden bu yana ne kadar zaman geçti? Bugün, Amerikan emperyalizminin Dominik'e karşı giriştiği tecavüzi satışlık kalemler bile kolay kolay savunamıyor. Ame-

fade etmektedir. Öğrenci bâlineleri de aynı gayeler için istismar edilmektedir.

Genel Sekretere göre, Türkiye'de bütün solcu unsurların birleşmesi çok tehlikelidir, komünistektir. Komünistler öğrencileri istismar etmektedir.

Genel Sekreterin kendi çiftliğinde sanarak Türkiye'de Amerikanın Dominik elçisi gibi konuşmasının bir tarafa burakalmış. Fakat bu sözler, CENTO'nun amâcını göstermek bakımından işi çekici: CENTO memleketlerin değişimleştirmesi değil, işi şerîle ilgilidir. İçerde komünist avı ile meşguldür. Peki komünist kimdir? Genel Sekreter çok uzun demecin her satırında komünizm sözlü ediyor, fakat komünistliğin ne olduğunu söylemiyor. Ama sözlerinden öyle anlaşılr ki Amerikayı tenkit etmek, petrolden söz etmek komünistiktir.

«Soleus unsurlar», sözünü istihraf etti. Kullandığını gör, solda olduğunu İlân eân CHP ve İnönü de CENTO içîn tehlîke «şâhî ve teşekkîler» listesine girmiştir. Bu zihniyyeteki bir CENTO, demokrasımız ve güvenliğimiz için bir tehdittir. Orta Doğudaki bir Tekşash petrolci gibi, konuşan Genel Sekreter, Türkiye'de solu ve öğrenci teşekkîlerini suçlama ya falkışmadan önce, Türkiye'de faşistlere en geri ve satılık insanlara dağıttığı gizli fonların istesini açıklamıştır.

Bir Amerikan Askeri Heyeti

Cumhuriyet gazetesinin Amerikan askeri yadımının nasıl bir aldatmaca olduğunu açıklaması üzerine hayatı yaşıtmak için Korgeneral Bonsteel başkanlığında bir askeri heyet anı Ankara geldi. İlgiliplerle teması geçti. Heyet, istedigimiz dört muhribin verileceğini söyledi. Yalnız ufak bir engel vardı: Amerikan Senatosunun müsaadesi gereklidi.

rica'nın az gelişmiş ülkelerle karşı devrim İhraç edebileceği yavaş iyice anlaşılıyor. Ancak karşı devrimdir, ancak ekonomik çökintidir, ancak geri kalmıştır Amerika'nın az gelişmiş ülkelerle İhraç edebileceğini! Çünkü kapitalizm devam, kapitalist ülkelerin sadece kendî pazarlarını değil, başka ülkelerde de sömürmeleme bağlıdır. Az gelişmiş bir ülke siyasi bağımsızlık mı istiyor? veriniz. Ekonomik bağımsızlık mı? Asia! Budur emperyalizmin politikası! Çünkü bugün yeryüzünde yaşayan insanların yüzde 35'si sosyalist ülkelerde yaşamaktadır. Bu ülkeler, pazar olarak, emperyalizmin sömürme alanının dışına çıkmışlardır. Kapitalizmin sürüm alanı daralmaktadır. Sürüm alanının daralması ise, kapitalizmin çökünlüğün hızlanması demektir. Bunun için, sosyalist olmayan tüm ülkelerin istek gelişmiş olsun, kapitalist sistem içinde kalmaları, emperyalizm ile ölüm dirim meselesi iddir. Bunu saglamak için yapmayıcağı sey yoktur. Amerikan emperyalizminin uykularını kaçırın Küba'dan sonra Dominik'te Anayasacı kuvvetlerin hareketi, kapitalist olmayan bir gelişmeyi tutulması korkusuya, «hür dünya» İderi geçmişen, gerçekte, Hitler Almanyasının yerini aldıktan günden güne açıkça ortaya çıkan Amerika'nın bu yüz kızartıcı hareketlere girişmesi sonucunu doğurmıştır. Neymiş? Dominik'teki Amerikalıların canlarını koruyacakları canları koruyacakları! Çıkar yedinen askerler!

Ama Amerika devranın değişmekte olduğu nu gördü. 15 yıl önce Guatemala'daki halkçı Arbenz hükümetini, United Fruit adlı büyük Amerikan şirketinin çatılarını korumak için, devirmek belki kolaydı; ama bugün Güney Amerika bir uçtan bir uca Amerika'nın sömürme düzenini karşı ayaklanmıştır! Durumda! Ve bu gelişmeyi durdurmanın imkâm yoktur!

Kalkınma ve demokrasi davamızı Amerikanın himmetine bağlayan yerli Çemberler olup bilenler üzerinde, vakit geçmeden, düşünseler lütfeder.

Fethi Naci

İşin teklifi cevapsız bırakılmıştır. Bu mektupların kopyalarını Bakan postaldı. Bakan ayrıca, petrol bulup işletmediklerine dair vesikalardımı istemektedir. Yuvarlakda vesika bunun da cevabı, ni getirmeketse de Bakan'a ayrıca YON koleksiyonunu ve Prof. Muammer Aksoy'un yazılarını itti niyetle okuduğu takdirde aradığı cevapları fazlaıyla bulacağını hatırlatalım.

Tekrar ediyoruz: Petrol ile oynamak tehlikelidir.

Hükümet

Koalisyon hükümeti felce uğramaya benzemektedir. İnatçı Bölkbaşı, bilinen ipadiyla TRT mezesini sonuna kadar götürmeye azınlı gözükmekeytedir. Hükümetten çekilmeye niyetli değildir, ama Bakanları, öyle anlaşıyor ki, karnameyerin çoğununu imzalayıp yacaktır. CKMP.İ. Adalet Bakanının radyoya karşı savıcları harekete geçirmesi, Bölkbaşı'ı Meclis araştırmasının sabote edilemek istediği düşüncesiyle, iyice kızdırılmıştır. Bu, hükümet felce uğraması demektir. Bölkbaşı yuvarlanazsa işkâ kalmaktadır. Birinci işkâ hükümetin istifasıdır. İstifa, iktidarı de Damşayın Genel Müdürü derhal vazifesine iadesi kuvvetle muhemedir. Hükümet, Anaya çiğnenmesiyle sonuçlanacak bu işe elbette ki cesaret edememektedir. Çabalar TRT Osmancık'ı oylamaya, avutmaya, başka tâvîzlerle gönlünü almaya yöneliktedir. Meseleye Gürcel de el koymuş inatçı Bölkâbi'ye başlıyor. Bölkâbi'ye 1965 Türkîyesinde şimdî böyle bir hükümetin edilmektedir.

**AID milli
petrolü nasıl
baltaladı?**

Yabancı şirketlerin gücü, her zaman yazdığımız gibi, arkalarına adımları devletten gelir. Emperyalizm açısından tekeller ve devlet içindedir. Bunun ibretle üzerinde durmamız gereken son bir örneğini gazeteci arkadaşımız Seyfettin Turhan açıkladı: AID, Türkiye Petrolleri'ne O'nun petrol bulma sun önemek için Amerikaya si-paris edilen petrol tulumlarını gizlemesi önemisti! Seyfettin Turhan aynen söyle demektedir: «İş artıktır, yabancı şirketlerin çapımı aşmaya ve onların sırt dayadıklar büyük kuvvetlere sırayet etmeye başlamıştı. Sınai sırda şirketin arkasında Devlet gücü, kendin hissettiğimizde gelmiş.

Nitekim Türkiye Petrolleri tarafından AID kredisinden Amerikaya sipariş edilen petrol tulumları bir türlü gelmiyor, karşı taraf her hatırlatmadı yeni bir mazeleri ileri sürüyor. Konu tırara asker makamlara kadar intikal etti. Hattâ bir seferine Genel Kurmay Başkanı Sunay tarafından NATO askeri makamlarına dahî mesele açıldı.

Nitekim Amerikan makamları meseleyi daha fazla uzatmamaklarını zorluyor söyle dediler:

(Bildiğiniz gibi AID kredişinden petrol istihsal makamları getirtilemeyeceğine dair anlaşmada hükümlü vardi. Bu sebeple son sırrişimiz iptal edilmiş.)

Gerçi AID anlaşmasında böyle bir hükümlü vardi. Ama bu hükmeye rağmen, Türkiye yardımının başlangıç tarihinden bu yana, bahis konusu anlaşılmaya ilgili ithal konusunun 741. maddesini teşkil eden bu fasılдан çeşitli petro makamları getirmiştir. Şimdi bu kapı kapanıyor vaktiyle pek ileri bir görüş ifadesi olarak konan ve tabii edilmeyen bir hükmü birden bire hatırlanmış oluyordu.

Seyfettin Turhan, bir de İnönü hükümetinin azimli tutumu dolayısıyla başarısızlığa uğrayan Petrol-Kimya olayını açıklamaktadır. American National Distillers firması, 783 milyon liraya mal olacak bir Petrol-Kimya Sanayii kurmayı tâlipti. Gerekli 65 milyon dolar döviz AID sağlayacaktı. Böylece devletin parasıyla firma, piyasada geniş ölçüde aranan suni deri, kablo zole maddesi, ambedaj maddesi hortum su boruları vs. imal edecekti TPAO, aynı işi 400 milyon liraya yapabileceğini bir karşı proje ile açıkladı. Amerikan National Distillers Ereğli-Celik'te Koppers grubunun yaptığı gibi aradaki 383 milyon lirayı cebe atacaktı. Ayrıca her yıl, bu tatlî işten 14 milyon dolar döviz kâr olarak transfer edecekti. Firma, işi nasıl olsa kopardıktan emindi: «Firmamızın İdare Meclisi Başkanı tedârifen (!) Ankaradan geçti. Dostlarımın bir iki gün kalmasını israf etmek etmesi üzerine de şehrini indi ve fazla beklemeye de hacet kalmadan Başbakan İnönü ile görüştü. Çktığı zaman pek kibarlı bir hali vardı. Her şeyin olup bitliğini anlaşmaya varıldığı hâlde, yanında beşyantıları da verebileceğini söyledi. Ancak böyle bir beşyantı vermemeye öğrenmesi için Ankaradaki kısa ikamet müdürü yetti de arttı. Bunun üzerine firma mümessili karşısındaki sorumluya: «(Yüzümüzün, ya bize karşınızın) dedi. Bu tehdidin âzamıza (ve kendileriyle anlaşmadiği takdirde tesebbüsün mümkün olamayacağını) ima etti.

İste yabancı tekeller, devletin koltuğunda böyle çalıstr. Amerikan Hükümetinin işine gelmediği zaman, yabancı şirket jetleri benzinzi bırakır. Yabancı şirket, Türkiye'de rafineri kuruncu şirket kazansın diye Amerikan hükümeti akaryakıt yarımlarını keser TPAO, yi petrol tulumlarından yoksun bırakır vs. vs. Ve bütün bunlara rağmen, Türkiye'de hâlâ petrol şirketlerini ve yabancı sermayeyi savunan profesör etiketli, hayli Çombe vardır.

Bir gecekondu yıktılar

Dün, Küçükçekmece Menekşede bir gecekonduya yıktılar. Kırk yaşında üç çocuklu Giresunu Hasan Aksoy'un gecekondusunu yıktılar. Hasan Aksoy on iki yıl önce Çiğdirde inşaat işçisi iken orada bir eczanede çalışıp Fikriyeyle tanışıp evlenmiş. İkiyi de gurbetçi. Fikriye Aksoy söyle anlatır:

«Anam sekiz yaşından beri girdim. Bir anam var. Yaşadığımı buraya gelen komşular dan duyuyorum. Sekiz yaşmda beni evlilik verdiler. İstanbul'a geldim. O yıl bu yıldır ne anamı gördüm, ne de köylüm. Benim köyüm de Hasan oldu, evim de. Benim köyüm de Menekşe oldu, evim de.»

Evinden bir yıl sonra işte bu gecekondu yerine, Menekşede surlarına gelmişler. Paraları olmadığı için kendilerine bir çadır uydurmuşlar. Tam beş yıl karda kiyamete, sıkta tozda, susuz, işiksiz mağara hayatı yaşıyor gibi tam beş yıl çadırda yaşıyor. 1958 de de komşuların yardımlarıyla bu gecekonduya, kırılarak yapmışlar.

Burası bir gecekondular şehridir. Onde deniz... Arkada kaygan Basınköy.. Bizim evler. Yanda anlı şuh Florya... Zengin, milyoner, villaları... Mutlu azılılığı dayanmış sırtnı fikra Menekşe gecekonduları.

Florya bu yokşulluktan igreniyor. Yanındaki gecekondular dan utanıyor. Utanıyor gibi gözüküyor. Bence her şey herkes utanır. Bütün gayrı insanı davamlar da herkes utanır da Florya utanmaz. Florya namus suzdur. Florya orospudur. Florya utanmadır. Florya vatandaşdır. Florya merhametsizdir, viedansızdır, taş yürekli dir. Florya utanmaz. Florya elinde gelse toptan taş yürekli dir, yıktır bu evler. Florya kendine yakışırımadığından yıktır bu evleri.

Menekşe surları kaya da güzel yer. Diyorlar ki zenginler gelip bu yamaçta tapu uydu muşlar. Hattâ maslup Hasan Polatkan veya akrabaları buradan ucuza arsalar kapatmışlar.

Bu gecekonduların mithis bir hayatı var. Buradaki gecekonduların hemen hepsi üç beş kere yıkılmış yapılmıştır. Gecekondular toprağa inatla yapmışlardır, ayrılmışlardır. Bin kere yıkılsalar, bin kere daha yapacaklar. Başka başlarını sokacak bir delikleri yok. Çaresiz insanla başa çıkmaz. Çaresiz insan dünün en güçlü insanıdır. Dünya dünuya gece gecekonduları Menekşeden ayırmamızı. Gayret boşuna,

Dün sabah sertita dolasıydum. Güzel, belâlı, insanın içini sevinçle dolduran bir gülne var. Deniz alabildiğine uzanıyor az herde. Dünya yemeyişil ve ağzaları eğlence durmuş. Yamaça küçüçük, fıkara gecekondu evleri. Güneşle bahar tayları gibi oynayan civil civil gecekondu çocukların.

Herde, yamacın başında bir kalabalık görürüm. İnsanlar telâşlıyalar.

«Nedir bu telâşınız?» dedim. «Gecekondunu yıktılar» dediler.

«Sebebi?» dedim. «Sebebi kolay» dediler. «Sebebi var.»

«CHP, iktidarı ele alır onlar AP. İllerin gecekondularını yıktılar. AP, iktidarı ele alır,

olarak CHP, ye oy vermişlerin gecekondularını yıktılar. İkiyi arasında oyuncaya döndü gecekondular.»

«Siz de CHP den, siz de AP. den yana olmayın.»

«Ya nereden yana olun?» de diler.

«Kendinizden yana olun,» diyecekim, utandım. Kendilerini bilmiyorlar ki,

Az sonra iki çip dolusu adam geldi. İçinde dört tane Belediye Zabıta Memuru bir polis komiseri, bir mühendis... Yakası Ari rozeti... Dikkat edin yakası Ari rozeti... Yakası Ari rozeti... Teknik Üniversitesi blişirimi bir mühendis de vardı. İki de işçi vardı. Gecekonduya yakacak işçiler. Ellerinde kocaman kazmalar vardı. İşçiler önce çocukların çıkardılar evden. Küçük el kadar çocukların Temiz, pak. Sonra bir mender çıkardılar, eski ve ter temiz. Bu gecekondunun her şeyi eski, her şeyi ter temiz. Sonra iki yorgun Sonra bir ikinci kapkacak. Bir su küpü. Bir saçayı, bir kuruk iskele... İşte o kadar. Gecekondun bütün zenginliği bu kadar. Ama ter temiz. İki de yeni doğmuş, yumuk yumuk kedi yavrusu attılar gecekondan dışarı. Çocuklar birlikte dışarda bir kişiye歧着 kaldılar yavrular. Bu gece kedi yavruları insan yavrularıyla birlikte ayaşlayacaklar. Çocuklar hasta... Uç çocuğun ortacısı daha yenil ameliyat olmuş. Sürünür gibi bir hall var. Birisi bebeçik... Yerinden olmuş. Şaşkın kocaman gözlerle olan bitene bakıyor. Hiç bir şeyin, başına gelen felaketin hiç farkında değil. Şu yıkmak için boşaltıkları küçüçük ev, bu kişiyle çocukların oyuncuna benzeyen. Çocuk oyenesine küçük kıl elinden oyuncak evini almışlardır.

Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum, mahallenin bütün kadınları gecekondunun dört bir yanına halâ olmuşlardır. Ağlıyorlar. Genç, yaşlı bütün kadınlar ağlıyorlar. Duyan geliyor, gelen ağlıyor. Çocuklar kadınlar genç kızlar ağlıyorlar. Kimbilli burada su oyuncak evler için bu fikar gecekondu kadınları ne kadar gizlasi dök tüller? Kimbilli, kimbillir? Ağlayan kadınlar içinden, yıkanan gecekondunun sahibi kadın şebeke çok zor. Sordum gösterdim. Bir de haktum

bu yağı kullanmak imkâni olmamışına göre, bunu biz politik bir talep olarak kabul etmektediriz. Türkmenin bu yıl böyle bir pazar bulabilmesi iyi. Fakat seneye şartlar değişebilir. Eğer Rusya politik bir mülâhaza ile bu talepte bulunuyorsa, gelecek yıl aynı miktar zeytinyağını Türkleyen satım alacağı garanti edilemez. Fakat bu satış Türkmenit normal pazarlarını零售e eder. Rusya alacağı yağın karşılığında mal verecektir. Malin seçimine de çok dikkatli olmak gereklidir.

Simdiye kadar hiç zeytinyağı talebinde bulunmayan Rusyanın şimdî muazzam miktarlar istememesi, Türkiye ile Amerika arasındaki soya anlaşmasının hedef tuttuğum gösterir.

Cok dağınık Başkonsolosa hatırlatılmış: Soya anlaşmasının feshini Ruslar değil, biz istiyoruz. Nitelik Ticaret Bakanı son bir açıklamasında soya anlaşmasının feshinin Amerika ile olan uzun yazışmalarla yokuşa sürülmüş tizerine, anlaşmayı artik yok söyledimizi açıkladı.

Dönüşüm

Kızılay'da yeniden «Dönüşüm, Dönüşüm» sesleri işittildi. Ankara Üniversitesi öğrencilerinden bir grubun çarıldığı 15 günlük «Dönüşüm» siyasi gazetesinin ikinci sayısı çıktı. Genç öğrenciler, ilk sayı gibi ikinci sayısını da Atatürk Bulvarında kendileri satıyorlardı. Dönüşüm'ün ilk sayısı büyük heyecan yaratmış ve sonunda toplatılmıştı. Dönüşümcüler, bu olayları gazetelerinde söyle yazdırlar:

«Genç Üniversiteli bir eyleme girdi. Sesini duyaracak bir yayın aracını kendi dar olanaklarını zorlayarak çıkardı: Dönüşüm.

23 Nisan 1965 günü Kızılay DONUSUM ile doluydu. Saat saat 15.30 da başlıdı. Kızı-erkek Üni versiteli gençler, Kızılay'a dört bir yanında Dönüşüm satıyorlardı. Bu 18.15'e dek böylece sürdü. 18.15 saatlerinde nereye tırdıkları belli olmuşsa borkurt rozetli bir takım kişiler ortahtan dolasma ve Dönüşümcülerle dalaşmağa başlıdilar. Para ile birkaç Dönüşüm alıp yurttular... Bir takım kişiler Dönüşüm satıcılarının çevresini sardılar. Gazeteleri ellerinde almaya başlıdılar. Verimeyince her satıcının üzerine 15-20 kişi gülündü. Gazeteyi satanlar dövdüldü. Gazeteler yakıldı, yürüldü. Bu arada gözle açıkça çarpan saldırganların rastgele bir araya gelmedikleri örgütlü hareket ettiler. Oylar sırasında güvenlik kuvvetleri geldiler. Yalnız Dönüşümcüler... - kaladılar. Jeep'e bindirip karakola götürürken arkadaşlarınıza saldırganların yakalandıkları ve kendilerinin ise korunmak fizere götürüldüklerini söyleydi.

18.45 te Dönüşümcüler Birinci Şube'deydiler. Komiser Yardımcısı Zahit bey telefonda kayguları yakaladı diye bir yere arkadaşlarını yakalamış haber veriyordu. Karakola saldırganlar dan bir tekini bile yakalamadılar (!) anlaşıldı.

Yakalanıp karakola götürülenler, gerekçesiz bekletilirken bir yanda Dönüşümlerin yeniden satışı çökmesi gerektili kararlaştırıldı... Hürriyet meydandan çıktı. Satışa başlandı. Biraz sonra güvenlik kuvvetleri geldiler. Durup dururken hiç bir olay yokken gazeteyi yatan üç kişi alıp götürüller. Lükinci katta boş bir odaya konduilar. Henüz yeni oturmuşlardı ki Birinci Şube Müdür Muavini odaya girdi, satıcılarından Sinan Taşgil'e (ulan it senile mi uğrasağım) diye bağırıldı. Arkadaşları biraz sonra gazeteyi atanlardan başka gazeteyi savunan üç okuyucunun da getirildiğini öğrendiler.

Sayıları 13'li bulan gençler, birkaç saat gerekçesiz bekletildikten sonra TCK'nun 535. maddesini içig nemeke suçlandılar. Yani gazete satarken yüksek sesle bağırıp halkın rahatsız etmek ve kıskırtmak... Sonunda arkadaşlarımız gece yarısı konuta bağlı salıverildiler.

Ertesi günü Dönüşüm Hürriyet Meydanında bitene dek satıldı. Hic bir olay çıkmadı. Çünkü bulvari genç üniversiteller dolur.

muştı. Satış sağlamadan da tek yolu buydu. Çünkü güvenliği, diriliği ve düzeliği devlet kolonunun sağlayamadığı bir zorluk gına görülmüşti.

Gazetenin satılık bitmesi karşısında gazete yetkilileri ikinci basıya gittiler. Ne var ki somut, kesin gereksi hâlâ anlaşılması bir mahkeme kararıyla gazete toplatıldı. Bu arada toplatma kararını görmek isteyen bir arkadaşımız bir yetkilii Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde iki tokat attı.

27 Mayıs öncesi métotlarını ihya etmeye kalkışanlara haturfaturuz: Üniversite öğrencileri ile uğraşmak isteklidir.

TİP Genel

Kurul toplantısı

Türkiye İşçi Partisi'nin üç ayda bir yaptığı Genel Yönetimi Kurulunun açık toplantısı geçen Pazar günü Ankara'da yapıldı. Bine yakın partiili ve dâvetililerin izlediği toplantıda TİP Genel Başkanı Aybar, Prof. Sadum Aren, Parti Genel Sekreteri Rıza Kuas, partide o gün giren Doçent Suat Aksoy ve Doçent Burhan Cahit Ünal; partinin kurucularından sendikacı Nebioğlu sendikacı Şaban Erik; Hamdoş isimli Antepli bir köylü ve işçi Osman Selcan İğİ ile izlenen birer konuşma yaptı.

Topluca söyleyen İstiklal Marşından sonra «Emperyalizme ve kapitalizme karşı yapılan Kurtuluş Savaşımızda şehit düşenler, büyük kurtarıcı Atatürk ve iş kazalarında can veren işçiler, Zonguldak'ta grev strastında ölüfürilen iki işçi kardeşimiz için iki dakkalı bir saygı duruşunda bulunuldu. Daha sonra partide yeni giren iki Doçent, partillere tanıtıldı ve konusuna geçildi.

İlk sözü alan Aybar: Emperyalizmin 45 yıl önce yaptığı saldırıyı; bu saldırıyla karşı yapılan Millî Kurtuluş hareketini kısa hatırlattı ve «45 yıl sonra yeniden bir Kurtuluş Savaşı» başlamıştır. Bu savaşı da bir önceki gibi emekçi halkımız yapacak ve kazanacaktır», diye sözlerine başladı. 27 Mayıs'tan sonra kurulan TİP'in seçime girme hakkını kazanmaya kadar uğradığı haksız itham larla saldırları Özetledikten sonra TİP'in seçime girmeyle meydana gelen sosyal ve siyaset olayın önemini üzerinde sunları söyledi:

«Uzun tarihümüzde çilekes emekçi halkımızın yuri yönetiminin söz ve karar sahibi olmak için bu atacağı ilk adım olacaktır. Onümüzdeki seçimlerde násırı eleri ile Büyük Meclise giren emekçiler, Türkleyemi tam bağımsız, uygar bir toplum haline getirme dâvasının öncüleri olacaklardır. Ve bu defa azınlıkta da kalsalar gene de emeekî kararları ve gîr sesini duvuracaklar. Yurt yönetimi gine de emekten, halktan yana iteleyeceklerdir. Ve 1969 da Türkmenimiz hızla kalkındıracak politikai emekçiler tezahâ kovacıklar Işçinin yoksul köylülânil, kısaca bliktî emekçilerin, insanca yaşamamı sağlayacak kırımları násırı elleri ile emekçileri vapacaklardır.

Aybar, bütîn yurtta yayılmakta olan anti-emperyalist millî kurtuluş havasının önemini üzerinde durduktan sonra: «Geri bırakılmış bağımlı bir vatandaş yaşamamın maddî manevî istrafı kafala-

Toplum Yayınları

DÖRT YENİ KİTAP BAĞIMSIZLIK GÖLÜ — Ceyhun Atuf Kansu'nun yeni şiirleri. 3 lira.

TEMMUZ BİLDİRİSİ — Hasan Hüseyin'in yeni şiirleri. 3 lira.

KADINLAR DA SAVAŞI YİTİRDİ — Malaparte'in ünîli oyunu. Türkçe: Tahsin Sarâç - Turhan Ağar. 3 lira.

DOĞUDA KİTLİK VARDI — Halli Aytekin'in gezi notları ve incelemesi. Bol resimli, büyük boy, 350 sayfa. 750 kurus.

Kitabevlerine ödemeli ve indirimli gönderilir. Katalogumu isteyiniz.

TOPLUM YAYINEVİ
P.K. 176 — ANKARA
(YÖN — 065)

POLİTİKA ve ÖTESİ

GEREKSİZ ÇIKIŞLAR

Dağarcığında bir şeyler bulunmamış, başı sıkışan politikacılar, ikidebir ortaya «İhtilâlci sosyalizm» tehlikesi atarak, dikkatî başka yana çekmek ve böyle işlere akıllarının erdigiğini göstermek istiyorlar. Sosyalizmi anladık ama, İhtilâlci sosyalizm nerededir, ne yapıyor bunu göstersinler!.. Adalet Bakanı İrfan Baran son zamanlarda bu sözleri İbarat söyleyip göstermiştir. Bir parti Başkanının «bir sabah uyandığında memleketin kızla boyadığın görecesin» sözlerini İbarat telakkî etmiş, savcların harekete geçmesi için emir vermiştir. Bu yerinde bir tedbirler. Her sıkışan akıma esen bu memlekette artik söyleyemelidir. Söylediği zaman da sorumluluğunu yüklenmelidir. Bir kral İhtilâlden meydân mutuklarında yararlanmak istiyen politikacı da, bunu neye dayanarak söylediğini ispatlamamışdır. Ispatlayamazsa, bir daha (ez) diye bîylesine sözler ağzı yakmalıdır.

Bugün memlekette demokratik sosyalizmi savunan insanlar vardır ve Anayasamın güvenliği altında bu görevi görmektedirler. Anaya uygulandıkça ve var olduğunu sosyalist akım da sözünü söyleyecektir. Buna engel olmaya kimse'nin gücü yetmez.

Sosyalist akım bugün iktidar alma savaşmasında değildir. Denetim yapıyor. Bu denetim yapmadan en akıl ve en mantıklı olam söylemek suretyle güvenli gösteriyor. Bu gîre karşı koymayanlar, iftira, karalamâ, suçlama metodunu kullanıyorlar. Adalet Bakanının kanunları uygulama hareketi ile bu silâh tersine tepmişdir. Arktik iftiracı karalamayı, suçlamayı yaralayacaktır.

Başımıza sadece yerli iftiracılara dertte iddi. Bir de yabancı iftiracılara çıktı karışımı. Cento'nun Genel Sekreteri de bu modaya ayak uydurdu. Cento'nun «Tehlikeli akım'la mücadele» fonundan bazı kimseleri besledikleri yetmeyenmiş gibi, bu sefer de gazetelerde demeçler veriyorlar. Genel Sekretere göre, bazi gîz radyolar iftikâzde sol akımların bir cephe toplanmasını ödüttürlər. Bizi bu gîz radyolar ödüttürlər diye söyleşimiz yok. Ama o radyolar ödüttürlər diye söyleşince bir cephe toplanmayıcaq mı? Toplantısız, bundan Genel Sekretere ne?

Türkiyede sof akım ve sosyalizm Anayasamın güvenliğini altındadır. Diledik gîbî teşkilâtlanır. Seçimlere girer, kazanırıka iktidarı dahi ahr. Bu bizim kanunlarla sınırlanmış, kendi iç meselelerimizdir. Buna Cento'nun Genel Sekreteri olan efendi ne karışır?

Hükümetten, Hariciye'nden, vekilli ve sorumlulardan soruyoruz: Bizi mili meseleler-

mizde yabancılar ne zaman beri burnunu sokma ceset ve cüretini göstermektedirler?

O Cento ki, eski adı Bağdat Paktı id; bunun kurucularından biri Bağdat sokaklarında linç edilmiş, ötekî bir yükselt makâme kararı ile asılmıştır. Bulular kurdugu bir teşkilâtm Genel Sekreteri şimdî işlerimizle gözümüzde baka karışmaktadır. Bu davranış en azından diplomatik kurallara uyuma hâfliflidir. Haricemiz bu adamı uyarmalıdır.

Diş politikamızda bir gözden geçirme hareketine giremek gereğinin delilleri araştırma bu örnek de girmiştir. Başka ülkelerin millî meselelerine bir yabancı böylesine nasıl karışabilir. Karşısında ona ne derler. Bu diplomatik buntarı bilmesi, bîlimliyorsa, bundan sonra öğrenmesi läzimdir.

Ulkiemizde sosyalist fikirler söylenecektir. Kamununun içinde söylendikçe de kimse'nin engel olmasına imkân yoktur. Sosyalist fikirler söylendiği gibi kapitalist fikirler de söylenecektir. Ulkiemizde sosyalist düşünceden yana olanlar da kanunları kendilerine tanıdığı özgürlüğü kullanacaklardır. Buna yabancıların karışmaması Türk olarak sağlanmalıdır. Biz millî meselelerimizde Türk'e katılmak derken bunu anlatmak istiyoruz. Amerikan İşbirlikçileri, Cento adı altında yabancılar çırkınları savunanlar, iç meselelerimize burunlarını sokmamalıdır. Buna düşüncelerimiz ne olursa olsun, birbirine aykırı bulunursa bulunsun. Türk olarak izin vermeliyiz. Böyle aradan çıkarın olursa, ona karşı, en agrı tepkili gösternemeliyiz. Bağımsız, onuru, ciddi bir millet olmanın unsurlarıdır bunlar.

Şu radyo solu kışkırtılmış; bu radyo sağı kışkırtılmış; kışkırtıcı yayın yapabiliyor; buntar nihayet bizim kendi iç meselelerimizdir; tedbirini de kendimiz alırız. Yabancılar buna karışımıza kalkışırlar mı, mukabelemiz ağır olmalıdır. Ağırlığı da göstermemeliyiz. Belki genel sekreterin sözünden memnunluğumuz duyuları çakılabilir. Ama derininde indikleri zaman, millî bağımsızlığımız ve millî onurumuzun söz konusu olduğumu görecekerlerdir.

Bugün belki bu Genel Sekretere lâyık olduğu karşılık sorumlularımızı vermemeliyiz. Ama yarın böyle hareketler millî onurumuzun yalâm kayalarına çarparak söyleyen çok müşkil mevkide bırakır.

Mehmed Kemal

rûmâzda ve etlerimizde. Fakat Kuvayîli rûhunun yeniden canlanması inancı sevinci yüreklerimizde, en acılı, fakat en umutlu gîmberimiz yaşıyoruz. Emekçisi ve gerçek aydınları ile yurdun zinde kuvvetleri uyanmıştır. Kurtuluş savaşı Türkmenin kışkırtanca İstiklâlî, halkçı ve desirîmî politikasına dönülmüşü isittir. Fakat statükocu partilerin kurduğu 4. koalisyon hükümetinin böyle bir hamle yapacak ruhuna ve yetenekte olmadığından belirterek; yerli ve yabancı sermayeye öncelik tanrıyan; kurtuluş buntardan beklenen bir zihniyetin bu kanışının delilleri okuyanını söyleyelim.

Aybar, yeni hükümetin is basına gelmesi ile, Anayasamın teminatında olan haklara ve kurululara karşı tîsi - sopsal saldırılardan arıtığını diktatî çekmiş; daha çok TİP'e karşı yöneltmiş gibi görünen, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, fakat bliktî ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin, asıl Anayasayı, Anasannı öngördüklü demokratik sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını; fakat hükümetin ise AP. ve komünizmle mücadelede derneğine mensup olan bu zorbalarla son derece yumusak davranışının sözüverdiği, f

Az gelişmiş ülkelerde antiempyeryalist mücadele

Halkçı, Devletçi, Devrimci ve Milliyetçi Kalkınma Yolu

SOSYALİZM TEKTİR, AMA...

Londra'daki Fabian'den tutun da, Moskova ve Pekin'deki Marksist - Leninist'e kadar herkes bu noktada birleşecektir. Hepsinin sosyalizmin, daha başka özellikleri bulunmakla beraber, bütün üretim araçlarının topluma maledildiği bir sosyal kuruluş olduğunu söyleyecektir. Yalnız aralarında sosyalizme nasıl varılacağı hususunda büyük görüş ayrılıkları çıkacaktır. Báziları sosyalizme proletarya ihtiialı yoluyla gitmek isteyenlerdir. Onları göre, iktidarı ele geçiren işçi sınıfı, burjuva devletini yok edip proletarya diktatörlüğünü kurmalı ve şiddetli bir sınıf mücadelesi yoluyla kapitalizmi ve kaptitalist ideolojiyi tasfiye etmelidir. Ötekiler, parlamenter sistem içinde, reformlar yoluyla sosyalizme ulaşabileceğini ileri süreceklerdir. Báziları, üretim araçlarının sosyalleştirilmesinde aceleye lütfum yok görüşünü savunacak, Ötekiler ise hemen sosyalleştirme isteyeceklerdir.

Kapitalizmin dünya egemenliğini kaybetmeye başladığı bir çağda, Marksist - Leninistler arasında bile, sosyalizme geçiş konusunda görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Marksist - Leninistlerin çögü ve Batı komünist partileri şimdi, çok partili demokratik sistem çerçevesinde sosyalizmin gerçekeştirilebileceğini ileri sürmektedirler. Batı komünist partileri, tröst ve kartellere karşı, orta patronlar ile orta çiftçileri dahil, proletaryanın öncülüğünde toplanmaya çağırmaktadır. Düne kadar sosyal - faşist ismini taktikleri sosyal demokratlarla işbirliği yollarını aramaktadırlar. Fransa ve İtalya'da, ilericiler katolikler ile komünistler, bir anlaşma zemini bulmak için kafa kafaya vermişlerdir. Bazu Marksist - Leninistler ise, parlamenter yoldan iktidara gelinebileceğini kabul etmekle beraber, burjuva strüktürleri yok etmek için proletarya diktatörlüğünün zorunu olduğunu ileri sürmektedirler.

Özellikle az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan yeni bir gelişme tipi, Marksist - Leninistler gibi öteki sosyalistleri de feneris yakalamıştır. Hâlen Asya ve Afrikada sosyalizmi kurma iddiasıyla ortaya çıkmış Mr. Sir, Cezayir, Gana, Birmanya, Suriye, Irak v.s. gibi bir çok ülke vardır. En ufak sanayi ve işiye sahip olmayan bazı Afrika ülkeleri, sosyalizme sıçrama çabası içindendirler. Farklı gelişme seviyesinde bulunan bu ülkeler, ne kapitalist, ne de sosyalist, fakat sosyalizme daha yakın bir gelişme yolundadırlar. Emperyalizmle mücadeleleri bu ülkeleri içerde de kapitalizme karşı çıkmaya itmiştir. Böylece, Oscar Lange'nin «Millî kurtuluş tipi kalkınma modeli» dediği çok çeşitli yeni bir gelişme şekli ortaya çıkmaktadır.

MARXIST - LENINIST SEMA

Az gelişmiş bir ülkenin sosyalizme geçiş nasıl olacaktır? Batılı sosyalistler bu meşale ile simdiye kadar fazla ilgilenmemiştir. Klâsik düşünüceye göre, kapitalist gelişme, sanayici ve işçi sınıfını güçlendirecek, böylece sosyalizmin maddi ve sosyal şartları hazırlanmaktadır sonra, işçi sınıfı ihtiialci, ya da demokratik yoldan sosyalizmi gerçekleştirecektir. Bu düşüncelerdeki ikinci Enternasyonalın resmi teoriyesi ünlü marksist Kautsky, 1931 yılında yazmış «Bolshevik Çıkmazda» adlı eserinde, bolşeviklerin ileri bir kapitalist gelişme şafhasını beklemeden sosyalizmi kurmaya kalkışmalarını sapıklık savuyordu. Kautsky'ye göre, Rusya derhal burjuva demokrasisine dönmemi ve devletleştirilen sanayii özel teşebbüse devretmeliydi. Az gelişmiş

Doğan Avcioğlu

Ülkeler önce kapitalist gelişmeyi tamamlaymalı, sosyalizme geçiş sonra düşünülmeliydi. O tarihlerde en ateşli marksistler, az gelişmiş ülkeler için özel tescibbüsçüydüler! Marks, eger Batının gelişmiş kapitalist ülkelerde bir proletarya ihtiialı gerçekleştirse, az gelişmiş Rusyanın da kapitalist olmayan bir yol tutabileceğine işaret etmekle beraber, meselenin üzerinde durmuyordu. Engels, Kautsky'ye yazdığı mektupta, sömürge ülkelerin «sosyalist organizasyona ulaşmadan önce» hangi «sosyal ve politik saflar»dan geçeceğini hususunda anacak boş farziyeler yapılabileceğini söyleyordu. Lenin de, ileri ülkelerdeki işçi sınıfının yardımıyla geri ülkelerin, bazu intikal saflarından geçmek suretiyle, kapitalist gelişmeye sahasını atılarak sosyalizme ulaşabileceğini ileri sürüyordu. Akit bu tez, geliştirilmiş deildir.

Marksistler, Leninistler de dahil, dikkatlerini daha çok ileri kapitalist ülkelerdeki gelişmelerle teksiz etmişlerdi. Üçüncü Enternasyonal Kuruluş Kongresi, yayındığı bildiride, Cezayir ve Iran gibi sömürgelerin, İngiltere ve Fransa'da işçiler Clemenceau ile Lloyd George'u devirip iktidarı ele aldıktan sonra ancak bağımsız bir varlığa kavuşabileceğini ilân etdiyordu. Gerçek, tam aksı olmuştur. Fakat marksist teoriyesi, son yıllarda kadar millî kurtuluş hareketlerini kilçılıksemekte devam etmişlerdir. Gerçi Marksist - Leninistler, emperyalizme karşı olmaları dolayısı ile millî kurtuluş hareketlerine önem vermektedirler. Yalnız işçi sınıfı önderliğindeki millî kurtuluş hareketleri burjuva önderliğindeki millî kurtuluş hareketleri arasında titiz bir ayırım yapmaktadır. Burjuva önderliğindeki millî kurtuluş devrimlerini küçüksemektedirler. Onları göre, millî burjuvazi emperyalizme aleyhaları olmakla beraber, ona karşı kesin mücadele verecek nitelikte değildir. Millî burjuvazi devrimci değildir, oportunistir ve tâvizcidir. Emperyalizm karşısında devamlı gerileyerek, Marksist - Leninistlerin millî kurtuluş şeması söylemektedir: Emperyalizme karşı olan sınıflar ve tabakalar, işçi sınıfının önderliğinde birleşeceklerdir. Bu cephe, işçi ve köylü diktatörlüğü nitelikinde bir devlet kuracaktır. İşçi ve köylü devleti, ileri sosyalist ülkelerin yardımı ile antiemperyalist mücadeleyi tamamlayıp feodaliteyi tasfiye ettikten sonra, devletçi yollardan gelişmiş bir tarım ve sanayi yaratarak sosyalizmin şartlarını hazırlayacaktır. Çin ihtiiali bu şemaya uygun olarak cereyan etmiştir. İlk iş harpeten sonra, 1927 yılında büyük millî burjuvazi, Kumintang yönetimi içinde iktidarı ele almıştır. Burjuva iktidarı, ilk on yılda, emperyalizme sıkı sıkı bağlı, daha doğrusu onun emrinde, kompradorların bürokratik büyütmesine sahne olmuştur. Mao bu büyük kampradorlar hükümetine karşı (yeni demokrasi) sloganıyla çıktı. (yeni demokrasi hükümeti) proletarya önderliğinde ittifak eden bütün antiemperyalist ve antifeodal güçlerin diktatörlüğü idi. Proletarya önderliğindeki ittifak, Sovyetler Birliği ile işbirliği hâlinde, antiemperyalist ve antifeodal ihtiialı tamamıyla rak sosyalizmin hegâsına imkân veren şart-

ları yaratacaktır. Çin'in gelişmesi, Mao'nun 1940'ta çizdiği bu model ve Marksist - Leninist gelişmeye uygun olmuştur.

Marksist - Leninistler, millî burjuva önderliğinde bağımsızlığa kavuşan ülkeleri gerçekten bağımsız savmamışlardır, onları emperyalist blokun içinde görmüşlerdir.

MİLLÎ KURTULUS

TİPİ KALKINMA

Ne var ki, özellikle ikinci Dünya Savaşıından sonra, bu şemaya uymayan bir çok millî kurtuluş devrimleri vuku bulmuştur. Bazu ülkeler ne «Halk Cumhuriyeti» hâlinde gelmişler, ne de emperyalizmin sözde bağımsız uyuları olmuşlardır. Burjuva önderliğindeki bazu millî kurtuluş devrimleri, siyasi bağımsızlık yetinmeyerek, ekonomik bağımsızlığa ulaşmak için emperyalizme ve onun iç müttifikleri olan bâlyâk burjuvazi ile feudaliteye karşı sert mücadele vermişlerdir. Marksist - Leninist şemaya uymayan bu gelişme, aşağıdan yukarıya oldugu gibi, yukarıdan aşağıya doğru da gerçekleşmiştir. Cezayir'de millî kurtuluş devriminin kapitalist olmayan bir yön altı, halk kütlelerinin aşasından gelen itici gidiçyle olmuştur. Mısır'da aynı yönde gelişme, halk kütlelerine dayanmakla beraber, bugünkü saflasında, yukarıdan aşağıya doğru vuku bulmuştur.

Marksist - Leninistler de dahil bütün sosyalistler, bu yeni gelişmeleri aydınlatacak genel bir teoriden yoksundurlar. Oylar, teoriyi geçmiştir. Bu durumun yaratıldığı karışıklığı, birkaç yıl önce Nâşir'a ve Suriyeli Nâşir idaresine karşı kesin cephe aldıktan sonra, son sâyâda General Hafiz'î varlığıyle destekleme kararı alan Suriyeli marksist Halit Bağdaş'ın sözleri iyi yansımaktadır: Oylar gösterdi ki, birçok yarı sömürge, ya da sömürge ülkenin millî bağımsızlık mücadeleşinde yönelik rol millîyetçi burjuvazije aittir olmuştur. Meselâ Cezayir gibi bazu ülkelerde, subaylar ve aydinların temsil ettiği orta tabakalar, önderlik yapmışlardır. Mısır'da milliyetçi burjuvazisinin önderliğinde girişilen antiemperyalist mücadelenin sonuna kadar götürülmüşinde, onlar baş rolu oynamışlardır. Buna karşılık işçi sınıfı, millî kurtuluş mücadeleşine aktif şekilde katılmakla beraber, hareketin ön safında yer almamıştır.

Bağdaş, bu durumun iki yanlış görüşe yol açtığını belirtmektedir. Dogmatikler, milliyetçi burjuvazi önderliğindeki millî kurtuluş hareketini inkâr etmişler ve bu ülkeleri eskisi gibi emperyalizm uydusu savmışlardır. Fazla yenilik meraklıları ise, işçi sınıfına muhtaç olmadan sosyalizme gelebileceğini ileri sürümlüştürler.

Bu karışıklık, yeni bir düşünme çabasını gerektirmektedir. Bir nokta kesindir: Yeni şartlar, az gelişmiş ülkelerin sosyalizme doğru yol alısında yeni imkânlar yaratmıştır. Sosyalizme gidiş yolları çeşitlenmiştir.

MİLLİETLERARASI İŞÇİ SINIFININ ÖNCÜLÜĞÜ

Yeni imkânların ortaya çıkışında dünya çapındaki değişikliklerin önemi büyükür: Çağımızda sosyalizm yükselme, kapitalizm ise inhibât sahâsının yaşamaktadır. Elli yıl kadar önce dünya üzerinde tam bir egenmenlik kuran kapitalizm, bugün dünya egenmenliğini yarı yarıya kaybetmiştir. Sömürge imparatorlukları tamamen çökmüştür ve gittikçe daha fazla sayıda ülke dünya kapitalist sisteminin boyundurulduğundan kurtulmak için mücadele etmektedir.

Sovyetler Birliği ve Çin, yeni sömürgecilik metodlarıyla eski egenmenliğini sur-

dürmek isteyen emperyalizme karşı az gelişmiş ülkelerin aştıkları mücadeleyi des teklmektedir: Sovyetler Birliği olmasayı, Süveyş Kanalını millileştiren Nâşir rejimi çoktan yıkılmış ve Mısır yarı sömürge durumuna düşmüştü. Arap dünyasında Amerikanın bir ileri karakolu durumunda bulunan ufak İsrâîl, bunun için yeterdi. Amerikanın burnu dibindeki bir Küba, milyonerlerin fuhuş ve kumar cenneti kalmakta devam edecekti. Emperyalizmin zaman zaman kaba kuvvetle başvurarak az gelişmiş ülkelerdeki iç gelişmeleri önlemesi bir tarafa bırakıla da, şekerin hem tamamını Amerika satan bir Küba, Washington'un ekonomik bozkotu sırasında, şekerini Doğu Bloku ülkelerine satamasayı ve onlardan çeşitli ekonomik yardımlar görmeseydi kendiliğinden çökerdi. Lozan'da Lord Curzon, İnönü'ye «Bir müddet sonra kendiniz gelip teslim olacaksınız» mealiindeki sözlerini, bu ekonomik bağımlılık güvenerek söylemektedir. Şimdi bâlyâk ve güçlü bir Doğu Blokunun varlığı, az gelişmiş ülkelerin politik kurtuluştan sonra ekonomik kurtuluşlagımı sağlamaya yöneliklerini kolaylaştırmaktadır. Denilebilir ki bu ülkelerde işçi sınıfı öncülüğünü mücadelelerası işçi sınıfı yapmaktadır.

EKONOMİK BAĞIMSIZLIK

Çağımızda dış şartlar gibi, iç şartlar da millî kurtuluş devrimini, bir burjuva demokratik devrimi çerçevesini aşmaya zorlamaktadır. Burjuva demokratik devrim, en başarılı hâline, feudal toplumdan kapitalist topluma geçmeyi öngörmektedir. Siyasi bağımsızlık kazanıldıkten sonra, millî burjuvazı toprak reformunu yaparak feudaliteyi tasfiye edecek ve kapitalist yoldan sanayileşmeyi gerçekleştirecektir. Fakat bir sürü deneme göstermiştir ki, az gelişmiş ülkeler burjuvazisi, ne bir toprak reformuyayla köylü coğulluğunu toprağa ve özgürliğe kavuşturmayı, ne de sanayileşmeyi gerçekleştirmeye muktedir. Üstelik, kapitalist metod, az gelişmiş ülkeleri, dünya çapındaki kapitalist iş bölümünden içinde tutar. Bu iş bölümünde az gelişmiş memleketlere, emperyalist ülkelerin gıda ve ham madde deposu olma rolü düşmektedir. Kapitalizmin boyundurulduğundan, kapitalizm yoluyla kurtulmak mümkün değildir. Bu durumda siyasi bağımsızlık bir şekilden ibaret kalmaktadır. Atatürk'ün 40 kürsür yıl önce, hemen her konuşmasında belirttiği gibi, ekonomik bağımsızlık olmadıkça siyasi bağımsızlık fazla bir anlam taşımamaktadır. Ekonomik bağımsızlık ise, yabancı tekellerin millileştirilmesi, kaynaklarla tam kullanılmaması sağlayacak ciddî bir planlanmanın geliştirilmesi, yatırım sâyâline öncelik veren hızlı bir sanayileşme hareketine girişilmesi, köylüyü ağa ve tefeci boyundurulduğundan kurtaracak ve tarımı sanayinin gıda ve işgücü deposu, finansman bankası ve pazarı yapacak şekilde köklü bir toprak reformunun gerçekleştirilmesi, ihracat mallarının ve pazarlarının çeşitlendirilmesi gibi tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde kapitalist gelisme, bâlyâk bunları gerçekleştirmekten acıdır. Aksine, dünya kapitalist sistemi içindeki eski bağlılık ilişkilerini sürdürerek, siyasi bağımsızlığı da ilâzumsuz bir sils hâline getirmektedir.

Diğer taraftan az gelişmiş ülkelerde halk kütleleri artık uyanmaya başlamıştır. Kütleler örgütlenmeye ve politika alanına içmektedirler. Kapitalizmin ahlak, sefalet ve istraptan öte bir şey getirmedigini yaşayışlarında göre kütleler, burjuva demokra-

ik devrimiyle yetinmeye razı değillerdir. Burjuva devrimini, derin bir sosyal devrime dönüştürme yolunda ağırlıklarını hissettirmektedirler.

Kültelerin baskısı ve kapitalizmin yüzler boyu süren gerilik nedenlerini kaldırıktaki açı, burjuvazinin devrimci unsurlarını, komprador burjuvaziden ve toprak ağalarından ayrılarak, kapitalizmin içinde kalkınma yolları aramaya itmektedir. Demek ki siyasi bağımsızlığı sağlamak ibaret bir kurtuluş hareketi dahi, aman ulaşmak için ekonomik bağımsızlığa gönçlemek, yüzler boyu süren gerilik nedenlerini yok etmeye çalışmak ve kütlelerin taleplerini cevaplandırmak zorunda kalmaktadır. Bu sebepledır ki, milli kurtuluş devrimleri, burjuva demokratik devrimlerinden nitelik bakımından ayırmaktadır. Milli kurtuluş devrimleri yeni şartlarda ortaya çıkan yeni devrimlerdir: Başlangıçta, sadece siyaset bağımsızlığı yönelmiş anti emperyalist bir devrim, daha sonra kendi manevi içabi, genel olarak kapitalizme karşı bir devrim hâline gelmektedir. Hayat, milli liderleri ve burjuvazinin devrimci unsurlarını sosyalist olmadıkları hâlede, antikapitalist tutum almaya, komprador burjuvaziyi ve feudaliteyi tasfiyeve ve sosyal çözüm yollarına yaklaşmaya zorlamaktadır. Bu tutum, doktriner tercihlerin değil, objektif şartların sonucudur. Ekonomik bağımsızlık yolunda girişilen köklü dönüşümler, burjuvazinin devrimci unsurlarını halk kültürlerine dayanmaya zorlamaktadır. Fakat bu dönüşümler, aynı zamanda halk kültürlerini güçlendirmekte ve bilinçlendirme, dolayısıyla antikapitalist eğilimleri güçlendirmektedir.

Böylece, Marksist - Leninistlerin yukarıda sözünü ettikimiz modellerinden farklı yollardan, az gelişmiş bir ülkenin sosyalizm zeminini hazırlama ve daha sonra sosyalizme geçme imkânları ortaya çıkmaktadır.

KAPITALİST OLMAVAN YOL

Sosyalizme gidiş yollarının zenginleşmesi, çağımızda yeteri kadar güçlü, ya da bininci bir işçi sınıfına sahip olmayan ülkelere bile, kapitalizmin boyunduruğundan kurtulma ve kalkınma yoluna gitme imkanını getirmiştir. Bu zenginleşme, yirmi dört yıl önce doğru olan fikirlerin etkisiyle, burjuvaziyi toptan reddedip kendini tekrar etmekten başka sonuca ulaşamayan az gelişmiş ülkeler sosyalistlerine yeni adımlar açmıştır. Daha önemli az gelişmiş bir ülkenin demokratik yollardan sosyalizme ulaşması ihtiyatlı belirmiştir.

Mücadele, «kapitalist olmayan gelişme milli demokrasi» programı etrafında yü-

rütülmektedir. Program, Güney Amerika'da, Asya'da, Afrika'da bugün girişilen antiemperyalist mücadelerin esasını teşkil etmektedir. Program, burjuvazinin devrimci unsurları da dahil, bütün antiemperyalist güçleri bir araya getirmektedir.

Bu konuda bir fikir edinebilmek için, bizim bakımmızdan da mânidar bir örnek teşkil eden Hindistan'daki antiemperyalist mücadele üzerine biraz duralım: Hindistan'da bugün burjuva bir hükümet iktidardır. İktidardaki Kongre Partisi, sol ve sağ güçleri sinesinde barındıran büyük bir teşkilatıdır. Zaman zaman sert ve kanlı antidermokratik metodlara başvurulmakla beraber, Hindistan'da parlamanter sistem alışılmış şekilde uygulanmaktadır. Tamamen emperyalizmin emrinde olan sağcı Swatantra Partisi ve diğer çeşitli partiler muhalefettedir. Bu ülkede oldukça gelişmiş bir kapitalizm, bol miktarda yabancı sermaye ve kökü dışında güçlü bir burjuvazi mevcuttur. Hükümet sosyalizme yönelik iddialarına ve bir kalkınma plânına rağmen, kültürlerin artan istirabı pahasına yabancı sermayeyi ve kökü dışında burjuvaziyi güçlendiren bir ekonomi politikası izlemektedir. Hindistan'da sol kuvvetler bu durumda, hemen iktidara gelme çabası yerine, Hükümetin iyice sağa kaymasını önlemek amacıyla, kökü dışında burjuvaziyi tekrar etme ve tasfiye önem vermişlerdir. Mücadele, kapitalist olmayan yoldan bağımsız bir millî ekonomi kurma, hükümetin yanında ve politikasında bu yola gitmek için gerekli değişiklikleri sağlamak amacını gemicidir.

Ortaya konan program ana hatlarıyla şudur:

- Tekelci kapitalizmin gelişmesini önlemek,
- Yabancı sermayenin ekonomiyi kontrolünde son vermek,
- Yabancı tekellere bağımlılıktan kurtarılmış ve demokratik işlemesi sağlanmış bir devlet sektörünün genişletilmesi ve güçlendirilmesi,
- Devlet sektörünün, millî ve bağımsız bir ekonomi ve sanayi yaratma yolunda güçlü bir araç olarak kullanılması,
- Yerli tekelci grupların büyümesinin durdurulması ve bunların ekonomik gücülerinin kırılması,
- Büyüyük arazi sahiplerinin ve derebeylik kalıntılarının iktidarına son verilmesi,
- Köylü yararına köklü bir toprak reformunun gerçekleştirilmesi ve tarımın, tefci ile ticari ve banker sermayenin baskılarından kurtarılması.

Program, köklü dönüşümler yoluyla tarım ve sanayide üretim güçlerine serbest gelişme yoluunu açmak, hızlı bir kalkınma

sağlamak ve demokratik reformlarla çatışanların hayat seviyesini yükseltmek amacındadır.

Program, kapitalist olmayan volu seçmisi, fakat antikapitalist değildir. Zira bütün kapitalist ilişkileri kaldırırmaya yönelikmemiştir. Tekelci olmayan bir özel sektör, özellikle sanayi geniş yer vermektedir. Program, hemen sosyalizmi inşa amacını da taşımamaktadır. Sosyalizmi inşa, çok daha geniş bir sosyalizmeyi ve derin ideolojik ve kültürel dönüşümleri gerektirir. Bahis konusu olan, alışılmış kapitalist gelişmeyi reddederek bağımsız millî bir ekonominin varatılması yolunda alternatif getirmektedir. Bu olayla hemen sosyalizmi inşa amacını gemicile beraber, sosyalizmin inşasına elverişli şartları varatacaktır.

MİLLİ DEMOKRASİ

Böyle bir program etrafında halkın bütün ileri tabakalarını, tekelci olmayan millî burjuvazının büyük bir kısmı da dahil, toplamak mümkün gözükmektedir. Bu ileri güçler, mevcut burjuva demokrasisini, millî bir demokrasi hâline getirmeye çalışacaklardır. Millî demokrasi, burjuva demokrasisinden farklıdır. Zira bu tip demokraside, millî burjuvazının egemenliği kesindir. Millî demokrasi sosyalist demokrasi de değildir. Zira bu tip demokraside işçi sınıfı egemen durumdadır. Diktatörlük ve despotizm metodlarını reddeden millî demokrasi, toplumun antiemperyalist ve antifeodal bütün güçlerini temsil eden bir karma tiptir. Yalnız o, halkın ve halk örgütlerinin, hükümet politikalarının testiline ve sosyal dönüşümlerin gerçekleştirilmesine aktif şekilde katılması sağlanarak, emekçilerin gittikçe güçlenmesine yol açar. Burjuva demokrasisinde, kuvvet ilişkileri burjuva yararına isler. Millî demokraside emekçiler, iktidarı millî burjuvazi ile paylaşmakla beraber, kuvvet ilişkileri emekçiler yararına değişir. Bunun içindir ki bu tip devlet, kapitalist olmayan gelişmeyi yürütecek güçtedir.

Parlamentar rejimde, halkın kültürleri genellikle pasiftir. Bu pasif tutum, para gücünün parlamentoya kolaylıkla hâkim olmasına yol açar. Millî demokraside parlamenter geniş kültürlerin seferber olması ve bütün demokratik haklardan yararlanan güçlü bir baskı grubu teşkil etmesi sayesinde, halkın iradesini yansıtır ve böylece ekonomik, sosyal ve idari yapıda köklü dönüşümlerin aracı haline gelir.

Sosyalistlerin demokratik mücadelerinin iki vechesi olacaktır: Millî ve sınıfı vecihe. Buna bağlı millî eğemenliği kuvvetlendirmek, ekonomik bağımsızlığa ulaşmak,

geniş bir millî rönesansı gerçekleştirmek, her türlü gerilik şeklini ve feudal eşitsizliği kaldırmak için mücadelede dir. İki işi, kapitalizmi teşhir etmek ve kapitalist gelişme yolunun bütün sakıncalarını ortaya koymak, burjuvazinin millî amaçlarla çatışan sınıf çıkarlarını gözler önüne sermek, işçilerin ve işçi - köylü ittifakının toplumda tekellilerin gücünü güçlendirmek ve verli - yabançı tekellerin gücünü kırmak volunda gösterilecek çabalarдан ibarettir.

İlk plânda önemli mesele, tekelci ve kökü dışında burjuvazının tecrit edilerek, bütün millîyetçi güçlerin bağımsız millî bir ekonomi kurulması yolunda bir araya getirilmesidir. Unutmadık gereklidir ki, emperyalist ülkeler ve onlara bağlı yerli burjuvazı, millîyetçi güçleri bölmeye, parçalamaya ve antiemperyalist güçlerin en aktif unsurlarını tecrit etmeye çalışacaklardır. Bu tehlike, antiempervalist güçlerin en bilinçli unsurlarının mevcut kuvvet ilişkilerini ivi ölçebilmesi, en uygun sloganların ortaya atılabilmesi sayesinde önlenebilir. Nihayet unutmadık gereklidir ki, burjuvazının saflarında bir farklılaşma varatarak, tekelci ve kökü dışında burjuvazının tecrit edilmesi ve geniş bir millîyetçilere koalisyonun teşkil, ancak mücadele içinde soğukkanlı ve sabırlı bir çalışmaya verecek olabilir. Bu geniş hareket saflandıktan da, koalisyonun burjuva kanadı, demokratik reformların gerçekleştirilmesinde tereddüd ve endişe gösterilebilir. Gelişmeler ortaya çıkabilecektir. Bu gelişmeler, halk kültürlerinin her an güçlü bir baskı grubu halinde ağırlıklarını hissettirmeleri suretiyle venilebilir.

Kapitalist olmayan gelişme ve millî demokrasi devleti, özgür bir köylü ve güçlü bir işçi sınıfı varatacak ve ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirecektir. Böylece sosyalizmin inşasına geçiş için gerekli şartlar hazırlanmış olacaktır.

Bu yol Atatürk'ün büyük bir seziyle bulduğu halkçı, devrimci ve millîyetçi kalkınma yoludur. Ne var ki bu ülkeler, ciddi bir şekilde uygulanmamıştır. Siyasi bağımsızlık kazandıktan sonra, Atatürk'ün etrafındaki kadro, onun israrla üzerinde durdu ekonomik bağımsızlığını. millî bir kapitalizm yaratmak suretiyle gerçekleştirebileceği düşüncesine kapılmıştır. Devletçilik ancak 1933'ten sonra ve birkaç yıl uygulanamamış ve halkçı bir zihniyetle yürütülmemiş için bürokratik nitelikte kalmıştır. Toprak reformu zorunlu çok geç hatırlanmıştır. Kısa ve sistemiz devletçilik uygulaması, genellikle kapitalizmi zeliştirmeye araci olmuştur. Devlet eliyle geliştirilen kapitalist sınıf ise, toprak ailelerle ittifak halinde, kendini ilk fırsatla milletlerarası kapitalizmin kucağına atmıştır. Bugün Türkiye kurtuluş savaşından önceki dönemde olduğu gibi, ekonomik bağımsızlığını tamamen yitirmiştir. Ekonomik bağımsızlıkta yoksun bir siyasi bağımsızlık, fazla bir anlaşılmamaktadır. Bu bağımlı durumda, 40 külâr yıl önce tamamlanmış gereken toprak reformunu gerçekleştirmek ve ciddi bir sanavlesmeye girişmek veterenlerinden yoksunuz. Ekonomi politikamız bizim yerimize yabancılar çizmektedir. Bu utanç verici tablo ražmen, Atatürk millîyetçiliği canlandırır ve Atatürk büyük seziyle kurtuluş yolunu göstermiştir: Halkçı, devletçi devrimci ve millîyetçi bir politika.

Millî Kurtuluş Savaşını bizden çok sonra yapan ülkeler, bugün ilk defa Atatürk Türkîyesinin ortaya attığı bu politikayı, bicerbercildikleri ölçüde uygulamaya çalışmaktadır. Bu ülkelerden çok daha geniş imkânlarla sahip bulunan Türkîemiz, dün uygulayamadığımız Atatürk politikasını, bugün bütün az gelişmiş ülkelerde örnek olacak şekilde ve demokratik düzen içinde uygulayabilecek güçtedir. Bugün bütün millîyetçilere ilk meselesi, Atatürk bir polîtakaya ekonomik bağımsızlığın gerçekleştirilmesi olmalıdır. Sosyalizm, ekonomik bağımsızlığın mantiki sonucunu teşkil edecektir.

Aksoy ile Çelikbaş arasında petrol konusunda tartışma

Istanbul Teknik Üniversitesi Tabe Birliginin dilençeliği bir akşam oturum, geçen Cumartesi günü milli petrol konusundaki tartışmaların en ilgi çekici oldu. Petrol dâvâsında çatışan iki zihniyetin «en sıvri» iki temsilcisinin, Prof. Dr. Muammer Aksoy ile eski Sanayi Bakanı Prof. Fethi Çelikbaş'ın, bir horoz doğusu heyecanı içinde geçen karşılıklı tartışması, Üniversite gençliği tarafından dikkatle izlendi. Oturumun dikkatli dinleyicileri arasında, basılında Mobil'ci Necdet Egeran olmak üzere kalabalık bir yabancı petrol şirketleri işleri gelenleri grubu da vardı. Özellikle Egeran, bir eseri lera edilen bestekâr heyecanıyla, konuşuların her cümlesi hakkında yorumunu baş salıvarak, cesitli mimikler yaparak belliirtti. Bu durum, Aksoy'un bir ara Egeran'a kürsüden iftihâsi atmasına sebep oldu.

Maden Fakültesi Dekanı Prof. Kazım Ergin'in yönetime oturumda ilk konusmayı yapan Çelikbaş, sessiz ettilerle dayanılarak hazırlanan ve ceffekalem çıraklınamış bulunan «Petrol Kanunu ve «tecrübî yabancı sermaye»yi savundu. Özette şunları söyleyerek:

«Petrol konusu cesitli açıqlardan hislerin, hırsıların ve ihtirasların galeyana geldiği bir konudur. Hastanın selâmeti bakımından, konuyu bir operatör sağukanlığı ile ele almak gereklidir. Petrol arama işleri, Türkiye'de 1926 tarihinde çatırlanın bir kanuna tanzim edilmiş ve petrole ilgili bütün işlerin devlet eliyle yürütülmüş kabul edilmiştir. 1935'te Maden 'etkili Araçma Enstitüsü kurulmuş ve bu tösekkü 1954 yılına kadar faaliyet göstererek Ramzan ve Garzan'da petrol çökarmıştır. 1954 yılında petrol polîkâsında bir değişiklikle lizum görülmüş ve bilinen kanun çerçeveliştir. Bu politika deşifrelenen sebebi şudur: ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye, Hür Dünya da yerini almış ve Batılı ülkeler arasındaki ekonomik müntsabete tanzim eden Avrupa Teâtiye Birliği'ne girmış, ekonomisini libere etmiştir. Ancak, müzminin dış ödevne açıkları karsısında, 22 Eylül 1952'de Türkiye liberalisyondan vazgeçti. Türkiye, ekonomik bakımından yeni bir ham maddeye muhtaçtı. Bu ancak petrol olabilirdi. Bu gelişmeleri feldir ki, Bakanlar Kurulu 22 Kasım 1952'de, (Petrol kaynaklarını değerlendirek, dünyaya petrol siyasetinin gerektirdiği çerçeve dahilinde, her türlü islemi yapılmış) kararını aldı. Maksat, ekonominin güçlendirilmek ve savunma ihtiyacını milli kaynaklardan sağlamak.

1954 te yürürlüğe giren Petrol Kanunu, maksat maddesinde de belirtildiği gibi (petrol kaynaklarımızın sıra'ile, faslasız ve vorırmı bir şekilde kıymetlendirilmesi) için çıkarıldı ve bu maksadı sağladı. Petrol, bugün milletlerarası bir sanayidir. Kanun, petrolümüzün bu sarta uygun işletilmesini sağladı. Bütün tecrübe ve sermaye sahibi ve milletlerarası şirketi bir firmalar petrolümüzle ilgilenmesi ve petrolümüzün milletlerarası rekabete konu olması da bu kanuni mümkün oldu. Bu şartların sağlanmasıyla memleketimize gelen büyük tecrübe ve sermaye sahibi firmaların kontrolü için de Petro'Dairesi kuruldu. Bu şirketler, basılış bırakılmadı. Petrol Kanunundaki petrolün ancak öze teşebbüs tarafından istilebilceği konusundaki hükümlü, çok hücumu uğramaktadır. Bazı çevrelerin anlamadığı nokta şudur: Petrol, milletlerarası rekabete açılmış, en ileri rekabeti sağlamak gereklidir. Milletlerarası firmalar, biz devletlerle karşı, karsıya geçip rekabete etmek istemeyiz, bu durum işimize gelmez demekler, onun için de kanuna «özel ta-

şebbis» kaydı konmuştur.»

Çelikbaş, memleketin petrol bölgelerine ayrılmış ve bu bölgelerde arama ve işletme ruhsatlarının verilmesi konularındaki kanun hükümlerini de tekrarladıkten sonra, «Hiç bir miesseseyi zem ve methet meyi düşünmem» girizgâh ile yabancı şirketleri söyle övdü: «Petrol sanayii bir araştırma ve tecrübe işidir. Memleketimizde öyle firmalar var ki, pertoü 10 sonda buluyor. 3-5 sonda bulan firmalar da var. Bunlar içinde dünyadan 80 kilsur ülkesinde 50 yıldan beri çalışan, geniş bir araştırma arşivine sahip çok tecrübeli, çok bilincinli sermayeli, büyük imkânlar firmalar vardır. Bunların petrol istihâfâmının artmasını hizmeti büyükliktür.»

Prof. Aksoy, ilim için ilim yapılmayanın, ilim toplum için, insan için faydalı olması gerektiğini belirtterek, gerçekleri dile getireceğini, gerçek ile nezaket arasında tereliğinin gerçek tarafında olduğunu belirtterek sözü başladi ve petrol dâvâmuz bugün teknik olmaktan çok sivası bir mesele olduğunu söyledi. Aksoy, petrol politikamızın yanlış zeminde oturtulduğu için Türkîyenin yararına olmadığını belirtmiş ve «Petrol Kanunu, bir memlekete zarar vermekte rekor teşkil edebilecek bir kanundur» demiştir. Bunun sebebinin, Petrol Kanununun Tekâsâli petrolcülerin adını olan Max Ball adlı bir Amerikalıya hazırlatılmasının olduğunu açıklayan Aksoy, Amerikalı petrolcülerin tasarıya müsteşâle kanunlarında bile bulunmayan utancı ve emeğinizi zedeleyici hükümler dolandığını söylemiştir. Meclis'te müzakeresi sırasında, uyankı çevresi etkisiyle çatışan 136. maddede içine, Çelikbaş'a «Boyle bir müsteşâle hükümlü nasıl imzalanır» diye soran Aksoy, yabancılara iktisadi kanun hazırlatamazsan, hele petrol kanunu hiç hazırlatamazsan, demiştir. Aksoy, «mükâades esâlik» kisvesyle 53. maddenin bütünlük bir esâlik yaratlığını, devletin bir şirketi olan TPAO'nun bir bölgede ancak 8 ruhsat

FETHİ ÇELİKBAŞ
«Eloğlu yapar»

MUAMMER AKSOY
«Biz yaparız»

alabilmesine mukabil, milletlerarası trösterlerin paravan şirketlerini, bu suretle egemenliğimizin zedelenmesinin kabul edildiğini açıkladı.

Aksoy, dev petrol trösterlerin tutumunu kendi açısından hâli olabileceğini, bunların azamî kâr için her yola başvurabileceklerini belirtterek, yabancı şirketlerin derimizi soyusuya değil, işbirliği için gelmelerini sağlamak vazifesini bizzat dâvâlîlığını söyledi. Ve bu konuda iki zihniyetin memleketimizde çatışma halinde olduğunu bildirdi. Bu iki zihniyetten birini benimseyen grubu toplantıda kendisinin temsil ettiğini söyleyen Aksoy, «Diger zihniyetin temsilcisini ise, şimdiki Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut'un dâvâlî olmasını bekliyoruz» dedi.

Menfaatleri için devrin en büyük devlet adamlarından biri olan Kennedy'nin suikaste uğradan işine eahi parmak soğan dev petrol şirketlerinin hangi memlekete gitmeleri, o memleketi âdetâ isgal etmeklerini, siyasetlerini etkilediklerini bazı yayınlar atıflar yaparak açıklayan Aksoy, yâbancılarla iktisadi kanun hazırlatamazsan, hele petrol kanunu hiç hazırlatamazsan, demiştir. Aksoy, «mükâades esâlik» kisvesyle 53. maddenin bütünlük bir esâlik yaratlığını, devletin bir şirketi olan TPAO'nun petrol bulmaktan çok, pa-

zart muhafaza etmek olduğunu, yabancı şirketler petrol bulup çikarsalar bile transferler dolayısıyla bunun bize petrol ithal etmekten daha fazla döviz kaybına sebep olacağının, devlet hissesinin diğer memleketlerde yüzde 50'den asa olmadığı halde ve bazilarında yüzde 75'i bile bulunduğu fakat bizde yüzde 30'dan ibaret kaldığını misalleri ile izah ettikten sonra, «Boyle bir misafirperverlik görülmemiştir. Petrolümüzü yabancılara peşkez çekenler, bunu zaferlerinden mi, yoksa cehaletle rinaoñ mi yapıyorlar? Kâhin değiliz, bilemeyez» demiştir.

Mobil'in bulduğu petrolü işletmediğini ve TPAO'nun bu petrolü işletmesine de müsaade etmediğini açıklayan Aksoy, «Petroller git, aynı eilleri hazırlayan projelerle madenlerimiz de gitmek üzere uyankı olalım» dedi.

AKSOYUN 16 SORUSU

Aksoy, konuşmasının sonunda Çelikbaş'a 16 soru sordu. Sorulara Çelikbaş'ın cevapları ve bu cevaplar üzerine Aksoy'un yaptığı açıklamalar sudur:

Soru — Yerli ham petrolün yabancı ham petrole karşı koruması, yan yerli ham petrolden elde edilen türlerin elde kalmaması igo yâbancı ham petrolden elde edilen türlerin nazarın tercihli satış vesâlî şekilde korumasını memlekete menfaatlerine uygun bir çözüm sunar musunuz?

Çelikbaş'ın cevabı — Yerli petrolün korunmasına tamamen taraftarm. Ancak bu iş mevzuat dansesinde yürürlüdür. Mevcut anlaşmala riyet ederek yürüttür. Eğer mevzuat kifayetsizse yenileri yapır. Anlaşmaları çiğneyerek, devlet itibârisi kürmâk doğru de-

bilir. Aksoy'un açıklaması — Yâbancı şirketler, yerli ham petrol yerine rafinerilerde kendi kaynaklarından itâhal ettiler ham petroli işlemeler TPAO'da stok birikmiş, istihâsal durdurulmuştur. TPAO'nun bu duruma müdahale edilmesi için yaptığı mîrâcaat kabul edilmemiş ve durum, Danıştay 8. Dâiresinin itâfâka aldığı bir kararla düzeltilebilmiştir. Danıştay'a dâvâ, Çelikbaş'ın Bakanlığı tarafından açılmıştır. Çelikbaş, yerli ham petrolü korunmuştur.

Soru — Petrol Kanunu tasarısun altında bakan olarak imzâlanmaktadır. Bu kanunun ön tasarısun Amerikalı şirketlerin petrol mîşaviri Max Ball hazırlamıştır. İktisâdi alanda, yanı menfaatler çatışmasının bahis konusu olduğu bir alandaki kanun projesini, karşı tarafı teşkil edecek şirketlerin adâmına hazırlatmanın memlekete menfaatleri ile bağdaşabileceğini tasavvur edebiliyor musunuz?

Çelikbaş'ın cevabı — Petrol konusu çok müâlik ve gîrif bir mesâledir. Derin bilgi ve ihtisas istenir. Anlaşılması gîcîdir. Atıflarla doludur. Sadece tarifeler, başhabâsına bir meseledir. Bir tasarı Meclis'e hâkümîte sevk olunur ve artik sunul bunun değil hâkümîtin

mâhi olur.

Aksoy'un açıklaması — Tasarıda böyle hükümler vardır ki, sokakta ki adam bile anlar. Bunlar egemenliğimizi kasteden müstemele hükümleridir.

Soru — Max Ball'ın hazırladığı ön projesi — ki sonradan Hükümet tasarısı olmuştur — okuyarak mı izâladımız, okumadan mı?

Çelikbaş'ın cevabı — Bir bâsâa fligî uzman ve dâirelerce hazırlanmış yâgınla tasarı ve kararnâme gelir. Kim ben bunları okuyup izâladım derse, doğru söylemiş olmaz. Tasarıyı okumadan izâladım. Fakat bütün mesâliyetini üzâreme alıyorum.

Aksoy'un açıklaması — Bu durumun mesâliyetini müdârik, ciddi bir devlet adamı olsam vastı ile başdaşamayaçağım açıktır.

Soru — Petrol Kanunu egemenlik hakları ile başdaşamayan ve bağımsız her devlet (hükümet) kendi menfaatlerini gereğî gibi koruması için alabileceğini kararları önyeten hükümler yok mudur?

Çelikbaş'ın cevabı — Aksoy'a, çok şükür, mutabık olduğum bir hâsus var: İlîm, faydacı olmâc dâiler. Ben de faydacıım. Bakalım bu kanun beklenen faydayı getirmiştir? Getirmiştir, istihâsal artmıştır. Bugün yâbancı şirketler, her gün artan ölçide yerli ham petrol istihâsal etmektedirler.

Aksoy'un açıklaması — Yâbancı şirketlerin yerli petroli arayıp bulmalarında ve işletmelerinde menfaatleri yoktur. Onlar için önemli olan pazardır. Kaldi ki, petrol bulup işleseler bile bundan bize döviz sağlaması bakımından fayda gelmez. Kâr transferleri dolayısıyle dışarıya ödeyeceğimiz döviz, petrol ithal etmekle ödeyeceğimizden daha fazladır. Bîzim menfaatimiz, kendi petrolümüzü kendimizin bulup işletmesidir. İstihâsal gelince, 1954 - 64 devresinde üretilen yerli ham petrolün yüzde 87'sini T.P.A.O. üretmiştir. İmtiyâzlı yâbancı şirketlerin üretimi ise bu devredde yaklaşık yüzde 13'ten ibaretir.

Soru — Bugün Petrol Kanunu da üngürilen şirketlerin petrol bulup işletmeleri hâlinde devlete verecekleri pay miktarı nasıl buluyorsunuz? Memleketc yârâma uygun mudur? Bu payla yâbancı şirketlere işletme hakkı tanınır egenen bir devlet var mıdır? Varsa hangi devlet?

Çelikbaş'ın cevabı — Petrol hayatı yapılan anlaşmalara bağlıdır. Bu mesele, geopolitik durumla ilgilidir. Süveyş buhranı Türk petrolüne önem kazandırır gibi olmuştur. Çînlik en büyük pazar Batı Avrupa ülkeleridir. Oraya yakın olmak ve şirketlerin faaliyetinin istikrâr içinde yürümesini sağlamak siyasi şartlar önemlidir. Bugün Libya'da, Cezavî'de ve Hollanda'da bîyâlik üretim vardır ve bu bizim petrolümüzün gelişmesini alehvinedir.

Aksoy'un açıklaması — Arap memleketlerinde bile bu pay yüzde 50'dir. Bir İtalyan devlet şirketi

**REKLÂMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

**BASIN
İLÂN KURUMU**

**YURT İÇİ VE YURT DİŞİ REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük :
Çağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın: 6221)

DOMİNİK

Sugar Corporation'un 30 milyon doları — Johnson neden Kennedy'ci sâbık başkan Bosch'a karşı?
Le Monde gazetesi açıklıyor

Teksashlı Başkan Johnson'un yetti kadar antikomünist bulmadığı antikomünist sâbık Başkan Juan Bosch Dominik'teki durumu çok iyi özetledi: «İki hasım karşı karşıyadır; Amerikan Ordu su ve Dominik halkı.»

Gerektan Dominik halkın korucusuya Amerikan işgal kuvvetlerinin sayısı 40 bini aşmıştır ve Amerika, halktan korktuğu için işgal kuvvetlerini geri çekmek niyetinde değildir. Dünya kamu oyunu yarımak için önlüdeki günlerde işgal kuvveti Amerikan Devletleri Teşkilat (OEA) etiketini taşıyacak, fakat aslında aynı kuvvetlerin kalacaktır. Esasen Amerikanın işgal OEA ya zorla mal etmesi dahil bir komedi olmuştur. Asgar oy coğuluğu ancak «müttefevi Dominik rejimi» temsilcisinin oy kullanmasıyla sağlanabilimiştir. Halbuki Washington, Dominik'te mevcut herhangi bir rejimi tamamamaktadır. Ne yazık ki Güvenlik Konseyi bu konuda sadre şifa bir karar alabilecek durumda değildir. Konseydeki Amerikan uyduları sua sabuna dokunmuş bir karar sureti çikartma casabında başarı sağlayacaklardır.

Dominik'te şimdi iki hükümet vardır: İlk hükümet, Meclisin oyu ile seçilen Albany Camano'nun kızdır. İkincisi geçen haftanın sonunda Washington'un kurduğu General Berrara Imbert hükümetidir. Halk küteleri, eski Cumhurbaşkanının dönüsünü isteyen Al bay Camano'nun peşindedir. Ne var ki Amerikan deniz piyadeleri ve paraşütülleri Albaym kuvvetlerinin kümeliendiği fakir mahalleler etrafında kurduğu çemberi gittikçe daraltmaktadır. Washington, Amerikada okunuş 32 yaşındaki genç albayın hükümetinin «komünist kontrollü altında olduğunu» iddia etmektedir. Albay Camano'nun halk kütelerini satması: pahasına, bir uzlaşma zemini bulunacak midir, yoksa Camano halk kütelerinin güvenine laıyk bir asker gibi davranışlar milletinin hakkını sonuna kadar sınırlı olabilir. Mu hakkak olan nokta ufak Domînik'e 40 bin asker yılan Amerikanın bir kukla hükümet kurmadan ayrılmaya niyeti olmadıktır.

Washington şimdi halka da oyalabilecek böyle bir hükümeti bulma kabası içindedir. Fakat oyun o kadar kabaca oynamaktadır ki, Washington sadece kendisini ve satılık dostlarını aldatabilecektir.

Le Monde gazetesinde Marcel Niedergang bu kaba oyunun iç yüzünü güzel bir şekilde açıkladı. Le Monde söyle diyor:

Amerikanın Dominik Cumhuriyetindeki silahlı müdahalesi «komünistlerin iktidarı ele geçirmesini» önlemek için Başkan Johnson tarafından kararlaştırıldı... Şimdi kesinlikle söylenebilir ki bu müdahale Güney Amerikada geleceğin onbinlerce ihtiialci militanın yaratmasına yol açmıştır. Kitânn Güney ve Kuzeydeki antikomünist liberalerin işbirliğinden yana olan Devrimci Amerikan Halk İttifakı Partisi (ARRA) İlderî Perulu antikomünist Victor Raul Haya de la Torre, «Amerikanın 30 yıldan beri yaptığı en büyük budalalık» demektedir.

Güney Amerikanın liberaleriler (düşük fikirler) 1963 yılında «zorbalık» politikasının artık tarihe karışmış kâsihâdaydır. Fakat 31 Mart 1961 te Guatemalada Ydigo ras Puentes hükümeti bir darbe ile devrildi. Hükümet darbesinin gerçek nedeni, yaklaşan başkanlık seçimlerinde Arevalo'nun hemen hemen kesin olarak zaferini önde-

mekti. (Arevalo demokratik Guatemaâla'ının 1945-51 yılları arasında başkanlığını yapmış bir liberaldir.) Arevalo, Kennedy'nin gayri-resmi destegine sahipti. Ne var ki, Guatemaâla'daki Amerikan elçisi ve CIA temsilcisi Kennedy gibi düşünmüyordu. Darbe olayı pek fark edilmedi. Fakat Amerikanın Güney Amerikâda müdafâelerinin hiç bir zaman son bulmadığını gösterdi.

Etkili olmaya önem veren «Yeni Johnson Doktrini», zora başvurmaktadır. Fakat görünüşte commerceté görünen Kennedy politikası da aslında zayıf ve çelişik idi. Başkan Johnson, «Yeter artık, sâmeâk iskemis politikası son bulmuştur» demektedir.

En kötü Texas zevkyle selefi Kennedy'nin aksiyon ilkesine ya palan bu ima gerçekleri gözontünde tutmamaktadır. Kennedy 1961 Nisanında Küba müdahalesi için yesil ışık vermiştir. Brezilya Birleşik Devletleri Başkanlarından biri çikarları halefâr olabilecek Río'daki bir Amerikan şirketi yarama «caba göstermek» için Ro-

Amerika'sı askerler

Santa Domingo'nun kenar mahallelerini taryorlar.

bilmekteydi. Ve onlar arasında bir ayırun yapabilmekteydi.

KOMUNIST NEDİR

Amerikan Dışları Bakanlığı uzmanlarıyla CIA ajanlarının Santa Domingo'da uyguladığı komünist siçâsi pek açık değildir. Bu uzmanlar, 24 Nisan'dan beri Dominik başkenti sokaklarında 58 komünist keşfetmişlerdir. Buralardan 18'ı «Küba Özel servisleri»

tarafindan eğitilmiştir. Diğerleri «Doğu Avrupa ülkelerinde seyahat» etmişlerdir. Binlerce deniz piyadesine karşı 58 komünistin mevcudiyeti pek dengeli dilşemektedir. Esasen Dominik Cumhuriyetinde komünistin tanımı nedir?

Santa Domingo'daki Amerikan elçisine ve CIA, ya göre, «komünistler sakallıdlar, zeytin yeşili tuhalar giymeyi severler ve

ÜÇÜNCÜ DÜNYA KONUSUYOR

İMAM ALÍ İnsan Haklarının Babası

Ömer Uzegan
(Cezayir Turizm Bakanı)

Cezayir Sosyalizmi, kaynaklarını bir taraftan Marksizmden, öte yandan Müslümanlıktan almaktadır. Tito, Castro, Chou - En - Lal, Kruscof gibi cesitli eflâimde komünistler, Müslüman Cezayir'in kardeâeleridir. Cezayir Turizm Bakanı Uzegan'ın «Afrika İhtilâli» dergisindeki başyazısu bu ikili eflâimevi ortava kovmaktadır.

Cezayir'in çömert yürekli Arap - Müslüman halkı, Başkan Tito ve Madam Broz ile kardeş Yugoslav halklarının temsilcilerinin ziyaretleri dolayısı, bilimsel sosyalizme olan gönülden bağlığını belli etmiş bulunmaktadır.

Abdülnâsır, Chou - En - Lal, Seku Ture ve Modiba Kaita'nın ziyaretlerinden sonra, Maresal Tito, Cezayir'de, Kostantin'de, Laga ve Oran'da bir kardeş gibi karşılanmıştır. Her tarafta karşılaşma sıkıktır.

Sahit Süddâni ismini taşıyan cahsanların yönetimindeki Bûfarık çiftlikinde, eski Cherris çiftliğinin tarım işçileri olan yönetim kurulu üyesleri, 1 Kasım 1954 mîcahitlerindendirler.

Tela tekstil fabrikasında, Yugoslavya'da yetiştilmiş genç Cezayirler, ayrı ayrı gelmiş makinaları monte etmektedirler.

Fransa Cezayiri fasîslerinin eski kaleesi olan Üniversitede, komünist militanı metalürji işçisi ve barış tarâfâsına fahri doktor payesi verilmektedir.

Fâlih, işçî, zenaatkâr, devrimci aydın, Millî Kurtuluş Partisi etrafında, millî bîrlik içinde olduklarını sevke ortaya koymustârlar. Partinin Cezayir Yassâ, İslâmîyetin yükseltmesine bağlı özgür bîr halkın şînesinde modern sosyalizmi geliştiren devrimci şefelerini vanstır.

Bu ideolojik ve politik bir zaferdir. Karşı ihtiial, bölgeci sahipâk, dînî trîcâvi ve tabiatâ ayyarı solak sektârizmî pesinden sırrâkîlere ezmîltir.

Sömürge reîlinde görülmeye bir coşkunlukla kutlanan Kurban Bayramı dolayısıyle, sosyalist militan olan Cumhurbaşkanı, Ülüm mahkûmlarını ve yolumu şâşırımları İslâm ahlâkından esinlenen bir cömetîlik ve murzaffer iktidârlara has gîven içinde afettir.

Bizim sosyalizmiz, köklü disarda fikirler (Afkâr müstâvra da mîn el harâb) formülüyle kötülâmete kalkışan şeyfanca teşebbis ifâs etmîstir.

Cezayir halkı ve bîz mîcahitler için, millî bağımsızlık ehdâti, sosyalizm uğruna savaş (Cihad fi sabîl i's-tirâkî) ile birlikte yürülmüştür.

Sosyal adalet, toprak reformu dışarıdan ithal edilmiş fikirler değil, bunlar Muhammed doktrininin insancı ilkelereidir.

Musliman halklarının «sömürgeleşmesine» dair sömürgeci teoriyi imal ile görevli Battî sârkîyatçılar, İslâmîyet'e sadece dışlince ve aksiyonu dondurulan meşlu bir metafizik görmüştürler.

Sömürgeleşmeden kurtulmaya, bunların bazları, bizden gerçek yüzümüzü ve kendimizi geliştirmeye nitelikimizi keşfetmektedirler.

Hattâ dâha öteye giderek, yâulî dâşîneclerini düzeltmek ve halktan bilerek gözlenen metinleri ve yazıları «karânik odalar» dan çikartmak hususunda tereddüt etmemektedirler.

Bu âkyede, Imam Ali Bin Ebu Tâlib'in İnsanlığın Eşitlik Yolu (Savâl elâdâla el insanya) İslâmî araştırmâsının varlığı sevinçle öğrenmiş bulunmaktayız. (1)

Hazreti Muhammed'in yeğeni ve damadını, Hakkın kılıç ve bayraktarı olarak her musliman tanır.

Cezayirde medâdaların meydanlarında ve pazarlarda okuduğu efsanevi kasideyi kim hatırlamaz? O kaside ki Seyid Ali'nin her darbede sağında bîn, solunda bîn, dışâman yere seren mucizevi kılıcını ve cesaretini över.

«Sapıklık İlmi» uzmanlarının eserleri gibi çok pahâl ve güç bulunur bir eser olan İslâm Ansiklopedisinde Imam Ali, Hazreti Muhammed'in başta bir tîmîzi olan Ebu Dhar El Gifari ile birlikte sosyalist, fakirlerin ve eżîzlerin hâmisi gösterilmektedir. Imam Ali, Irak'ın kamu arazisini (Savâd) halka paylaşmak istemiştir. (2)

Sândı Lübnâni yazar, Imam Ali'yi tam yerine oturtmaktadır: Hümânişlerin İlki ve başı, nîk, din farkı gözetmeksiz, Arap; Müslüman ayrim yapmaksızın, özgür bir yaratık olduğu için insanın savunucusu ve teorisényi.

Lübnâni yazar Halifelerin sonuncusu Er-Râşîdin'in Doğru Yoldan Gidenler metinlerini ele alarak, bu fikirlerin İslâm Ahlâkına bağlı olduğunu ispatlamaktadır. İslâm ahlâkının temelini, insanlar arasındaki sınıf imtiyazlarının ve baskının kaldırılması teskil eder.

Binlerce örnekten liste birkaç:

«Baskasının kölesi olma, Allah seni özgür yarattı.»

«Affedilmez günah, insanlara başka insanlar tarafından ezyet edilmesidir.»

«Toplumda birilerinin tîka basa yemesi, ötekilerin aç kalması; bazılarının çâşması ve bu çâşmanın kazancının çâşmaya gittimesi kabul edilemez.»

Georges Djardak, ilk cildi tamamen «Ali ve İnsan Hakları»na ayırmıştır. İkinci ciltte, «Ali ve Fransız İhtilâli» incelenmektedir.

Yazar, 27 Ağustos 1789 tarihli Fransız Anayasasının İnsan Hakları Beyannamesini ele alır, onu madde madde Imam Ali'nin ilkeyle kıyaslaşımıştır.

Bu bilimsel İspatlama, tabiatıyla şu kesin sonucu vermektedir: «Ali Bin Ebu Tâlib, İnsan Haklarının babası ve Birleşmiş Milletlerin 10 Arahâk 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni öneşti.

Cezayir milletini mezarlıklarda bulanıyan Jakobenlerin mîrasçıları, Arabo-İslâmî değerlerini inkâr eden ultra sosyalistler, gerîci burjuayı ve toprak ağalarını savunan bağınzı musliman, evrensel uygurîlîk ve modern sosyalizmin zenginleşmesinde musliman Araplığının katısından habersiz oðukları teslim edeceklerdir.

Bunlar, fâlih, işçî, zenaatkâr ve devrimci aydın olarak Cezayirlerin, memleketimizde insanın tarafından sümürlümesine son veren bağınzâk ve işkîlîktan arınmış bir toplumu gerçekleştirmeye gîcli karşılıkta başlarunu egeeceklerdir.

Bu, bir mucize midir?

Hayır, sadece bizim Yirminci Yüzyıl Hâliduncuları ve Arap peygamberinin hümâniş mesajına sadık gerçek sosyalistler olmamızla tâkân verecek bir İslâm Ahlâkının teşkîlübü bahis konusudur.

Çeviren: S. A.

1) Beş cilt ve 1277 sayfa olan bu büyük eser, Beyrut'ta Darülfârifâ Klâbevi tarafından basılmış, Hint, Fars ve İngiliz dillerine çevrilmiştir.

2) El-Bâlâdhuri (Futuh el-Buldan, 265).

«Radyoda Amerikahıların gitmesi, ni isterler. Trujillo ailesinin mallarına bağlı olan ve Amerikan elçiliğinin salonlarında açılanın Dominik burjuvası için «Köylüle, re anıck toprak vermek ve Santa Domingo gecenin halkına mesken yapmak» isteğini söyleyen herkes komünist. Bu ölçüye göre Juan Bosch aşıkár ki komünist tir ve Amerikan Deniz Harp Okuluunda yetmiş Albay Camano da olmak tizerdir.

Bununla beraber bazı meseleler insanı hayrete düşürmektedir. Başkan Johnson'un Güney Amerika özel temsilcisi Harriman Perşembe günü Buenos Aires'de «Dominik'te çıkarımız yok» demiştir. 1963 te Bosch hükümetinin seker fiyatını dünya fiyatlarının altında 5.82 dolar olarak tesbit etmesi yüzünden Dominik'te çalışan Amerikan «South Porto-Rico Sugar Corporation» 25 milyon dolar kayba uğramıştır. (Dominik devleti bu sayede eide ettiğii geliri işçinin meskenlerinin finansmanında kullanmıştır.) Demek ki Dominik'te Amerikan çarları mevcuttur. Bu çarlarla birlikte hırsızlık ve yolsuzluk da vardır. «Hayırsever» Trujillo'nun saat döneninden beri Dominik'li yüksek subaylar her devlet şaprisinden yüze 15-20 komisyon alımıdır. Juan Bosch bu komisyonu kaldırmak isteme hatasını, ya da safları işledi. Bu yüzden 1963 Eylülünden beri sürgündedir.

Bosch'un devrilmesinden sonra «14 Haziran hareketi» ve «Halk hareketi» gibi sol partiler Trujillo'yu esprisinin dönüsüne ve cunta yarışına karşı tek mücadele şeklinde sıklıkla başvurmak olduğunu düşünümlüdür. Fakat Sosyalist Halk Partisi (Komünist) silahlı harekete katılmıştır reddetmiş ve 24 Kasım 1963 te organı El Popular'da bu nedenlerini açıklamıştır. New York Times da bu açıklamayı yayılmıştır. Küba ile münasebetlere bâkim olan da komünist partisidir. Bu durumda «14 Haziran hareketi» ile «Halk Hareketinin dağ çakan militanları oradan çalmış» Dominik mitralyözleri ile yetimnek zorunda kalmışlardır. Dominik solunun dağ macerası kısa sürdü. Dışarı ile teması olmayan teknichizisiz insanlar 963 Aralığında ezildiler ve 21 Aralıkta 14 Haziran Hareketinin Ederi olan 32 yaşındaki genç avukat Manuel Tavares Justo Manacás dağında öldürülüp. Bunu tevkifler hapishaneler sürgünler işkenceler takip etti. Bazıları dışarıya kaçtılar. 14 Haziran Hareketi işçi, köylü, öğrenci ve hattâ bazen büyük burjuvaları tophane sarılık ideoolojiden yoksun çok sırf bir teşekküldür. Komünist değil. Onu Juan Bosch'un büyük liberal birliği olan Devrimci Partiden ayrıra tek husus Kuzey Amerika en peryalizmine karşı kesin yutum almış olasıydı. Şimdi Amerikan müdahalesi 1964 Ocak temizliğinden sonra 14 Haziran Hareketinin muhtaç olduğu kadroyu ve militanları sağlayacaktır. Dominikli söyle demektedirler: «Halen Dominik'te herkes soldadır... Saçılıclar bile soldadır.»

İRAN

Tahran Sarayındaki suikast teşebbüsü Şah'ın gizli emniyet teşkilati Savak için rejime muhalif genç aydınları taşfiye vesile oldu. Suikasti yapan saray muhabîfî hîc bîr iz bırakmadan öldürmüştü. Ama bu Savak'ın şüphe üzerine bir sürü aydın ve öğretmeni tevkif etmesine ve öldürmesine engel değildir. Ankara İran Talebe Derneği, Savak'ın tertibini şu sözlerle açıklamaktadır:

«Dünyadaki İranlı Talebe Konfederasyonunun eski üyeleri ve bizim arkadaşlarımızdan bazıları bu olayla ilgiliyimiz gibi gösterilmek istenerek tutuklanmıştır ve Ortacağ usulleri ile sorguya çekilmiş işkence görmüştürler. Bunalımlı biri olan Mühendis Perviz Nikha, bu işkenceli sorgular sırasında ölmüştür.»

İranlı öğrenciler arkadaşlarının insanı usulleri sorguya çekilmesini ve gizli askeri mahkemelerde değil, açıkça tarafsız mahkemelerde yargılanmasını istemektedirler.

Senato'da Millî Eğitim Bütçesi görüşmelerinden kısa notlar

Fay Kirby Berkes

Millî Eğitim Bütçesi Senato'ya 8 Mayıs 1965 Cumartesi günü saat 17'de sunuldu. Bütçe 9 Mayıs Pazar günü saat 12'de Senato'ya kabul olundu. Saat 19'da kapanan 8 Mayıs günü oturumda CHP, Millî Birlik grubu, Cumhurbaşkanı kontenjanı, AP, YTP ve CKMP sözcülerini konustular. 9 Mayıs saat 10'a kalan görüşmede evvelâ yarım saat kadar 10 dakikalık sahalar adına konuşmalar oldu. Sonra, Millî Eğitim Bakanı Chat Bilgehan ortaya atılan birkaç soruya sıkışık cevap vermeye uğraştı, fakat bu cevaplar kendi partisinin mensuplarını bile tatmin etmedi. Buna rağmen millî bir liglilik gösteren hava içinde millî eğitim bütçesi sunulduğu gibi dört saat te tartışıldı ve kabul edildi.

Grup sözcülerinin konuşmalarında aneak bir nokta ilgi çekiciydi. Hem AP, hem de CKMP sözcülerini halihazırda M. Eg. Bakanlığında bir Müsteşarlık halinde çalışan Teknik Öğretimini yeni bir Bakanlık durumuna getirilmesini istediler. Aynı sözcüler Gezici Köy Kurslarına Köy Bakanlığını devredilmesi teklifini de esirgemediler.

Şüphesiz bu teklifi bağışa amaci bir milletvekiline ve bir kaçı politikacı memura daha yükseltme yönüne aymaktır. Sıras gelince Bakanın bu isteklere karşı gelmediğini görmek dikkat çekicidir. Millî Eğitim Bakanı olarak AP'li Chat Bilgehan bu istekin millî eğitim ilkesine sykru olduğunu, İş yeri yerine kurtasiyeciliği daha çok artıracagım, merkez teşkilatının bugünden daha fazla devlete yük haline geleceğini, ve nihayet Eğitim Bakanlığını sadece bir Teflis Heyeti şeklinde sokmak için yine bir adım daha atılacakım söylemesi beklenirdi. Ama kendisiin açıklaştığı gibi 7 yıl 7 ay 7 gün igin başarılı bir Millî Eğitim Bakanı olmaya niyeti ve ümidi yoktur. Süresinin seçime kadar devam edebileceğini iftira eden Bakan görevini kendisinden sonra geleceklerle bırakmayı düşünmekten geri kalmamaktadır.

Tabii Senatör Suphi Karaman «Millet yapar, eğilimi ele alarak çok ligin bir konusuma yaptı. Ne yazık ki, Senatodaki üyeler ve bakanlık memurları, bu konuşmasında hoş beşte vakit geçirdiler, bazları da birbirlerini ziyaret edip sohbetleri koyulardılar. Karaman'ın on dakikalık konuşması gürültüye gitti. Konuşmasının sonlarına doğru, Karaman, parmağını illü öğretmen okulları döner sermayesinin sınırlanmasına bastı. Gegen yâl yapılmış, ilk ciddi döner sermaye araştırma deignerler Karaman, bu döner sermayelerin meydana getirdiği servetlerin ve yarım potansiyellerinin kanunu da tanımıştı. Bakır ise, bununla ilgili bir kanun tasarısının hazırlanmışlığını ve Meclis gündemine sundığını söyledi. Anlaşan Bakan, Karaman kadar meselenin iç yüzünü bilmemektedir. Zira, öğretmen okulları genel müdürlüğünce teksir edilip dağıtılan raporda bazı hususlar açık gösterilmektedir. Buna göre, bir çok döner sermayelerin sadece demirbaşları ve bir yerde para olarak gösterilmeyen ağac ve kurulmuş servetleri aynı öngörülen 250 bin liraya kiyimet çok aymaktadır. Döner sermayelere en az bir milyon liraya kiyimet ve tesis kurma hakkı tanımazsa yarın, şimdiye kadar olduğu gibi, csaktan döner sermaye başkanları büyük istraplar çekicekler, daima tembellerin ve çakarları baskuları altında kalacaklardır. Yabancılara tesis kurma, kâr elde etme konularında sınırsız imkânlar tanındığı halde, Türk olan döner sermayeçilerin el kolu bağlanmaktadır. Bir de Türklerin su su işleri becermeyeceği intibâb verilmektedir.

Bakanın bir açıklaması Senatoda hoşnutsuz bir hava yaratmış. Gerçekte ise, bu sessiz sessiz eğitim bütçesi görüşmelerini izleyen çocukların alınacak pek çok ders vardı. Bakanın bir açıklaması Senatoda hoşnutsuz bir hava yaratmış. Gerçekte ise, bu sessiz sessiz eğitim bütçesi görüşmelerini izleyen çocukların alınacak pek çok ders vardı.

GENÇ FOTOGRAFSIZLAR NE DÜŞÜNÜYOR?

Konuşan: Muzafer ERDOĞAN

6

AY'A ZEVK ALMAK İÇİN GİTMEK İSTİYORLAR..

HACI BAYIR — Erzurum ili, Ovacık Bucağı, Toprakkale köyünden. Toprakkale 80 hane. Yolu var. Her çeşit araç işliyor. İlkoku- lu var. Hacı, köydeki okulu bitirmiş. Babası, annesi sağ. Onceler çiftlik yaptı. Sonra Ispir ile Erzurum arasında yolcu taşıyan, mal taşıyan kamyonlardan birinde şoför muavinliği yaptı. Evlerinde ma- sa yok, sandalya var. Bir iki de çatal var. «Yemek yemezler ama, yemek pişirmek içi çatal olur.» Yüz numarası yok. Ahır abdest bo- zarlar.

1. «Atatürk kimdir?»

«Bu milleti kurtaran, Cumhuriyeti kuran Atatürk'tür.»

«Fatih Sultan Mehmet ile Ataturk arkadaşlığı ettiler mi, etmemeler mi?»

«Ettiler. Türkiye'yi düşman allığı zaman, ikinci birlik oldular. Fatih İstanbul'u kurtardı. Ataturk Türkiye'yi kurtardı.»

2. «Türkiyede padışah var mı?»

«Yoktur. Menşketimizi sattı, kaçtı.»

3. «Sen hangi millettensin?»

«Halil İbrahim milletinden.»

«Senin irkin, soyun nedir?»

«Türk.»

«Dinin nedir?»

«Muhammed din.»

«Hazreti Muhammed radyoyu sever miydi, dinler miydi?»

«O zamanda radyo yoktu.»

4. Türklerin düşmanları kimler dir?»

«Rusya, Ingiliz, Yunanistan, Bulgaristan, Çin.»

«Dostları?»

«Almanya, Amerika, Arabistan.»

5. «Büyük Millet Meclisinde ne yapılır?»

«Cumhuriyetin her ne görülecek işi varsa, orada bâzırılır.»

6. «İsmet İnönü kim?»

«Başbakan.»

«Cumhurbâkanı kim?»

«Cemal Gürsel.»

7. «Sâlihi Nursî kim?»

«O da bir hodâdır, yetkin bir adam.»

«Hiç resmini gördün mü?»

«Hayır. Kitapları gördüm, o- kuyanlardan isittim.»

«Ne diyor bu adam?»

«Kitabını okumadım, bilmeyorum.»

«İsmet Paşa dese ki «öl». Sai- di Nursî dese ki «ölme», hangi-

sin yaparsın?»

«İsmet Paşa'nın dediğini yap- arım.»

8. «24 saat memleketi senin e- line verseler ne yaparsın?»

«Ben bütlüt köylere cesme ve cami yaptırırırmı.»

«Okul yaptırırmaz misin?»

«Okul da yaptırırırmı.»

9. «Okulu mu önce yaptırırsın, camiyi mi?»

«Once okulu yaptırırırmı.»

«Niye önce okulu yaptırırırsın?»

«Okulda bir şey öğrenmemiştir, cahil adam, camide ne bilecek ki, neyi anlaşır.»

10. «Türkiye Cumhuriyeti denin- ce ne anhyorsun sen?»

«Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti.»

11. «Amerika ile Türkiye sınırı?»

«Evet sınırı.»

«Ne tarafınıza düşer Amerika?»

«Güney kuzeysi düşer.»

«Olur mu?»

«Batı kuzeysi düşer.»

12. «Hastalanınca ne yapar- lası?»

«Hastayı, hastahaneye götürürler.»

«Hocaya götürmezler mi?»

«Cin alâmeti olursa, uğraklanır sa (çarpılırsa) hocaya da götü- rürler.»

13. «Niye aya gitmek istiyor- lar?»

«Yani oraya gidip bir zevk almak istiyorlar.»

14. «Adam öldürmek günah mıdır?»

«Hem günahı, hem suç.»

«Peki, yargıcı bu adamı hapset- se, suçu olduğu için mi hapseder, günah olduğu için mi?»

«Suçu olduğu için.»

BEN TÜRK OĞLU TÜRKÜM..

ARIF BAL — Tokat ili, Turhal İlçesi, Ayrancılar köyünden. Köy 150 hane. Kahvesi yok köyün. Yol var, traktör gidip geliyor. Okul ya- pilâ 15 yıl olmuş. Fakat Arif «tahsîlsiz». Fakirlik var, gitniş o yana, bu yana, okuyamamış. Kendi tarlalarında çiçilik yapıyor. Köyden bir yere çıkmamış. Evlerinde masa yok. «Sandalya bir tane vardı. Çatal kasık vardı. Yüz numarası da vardı.»

1. «Su fotoğrafı bir bakaba- lmamdan mı bu fotoğrafı?»

«Tanıdım, Atatürk. Bizi kurta- ran.»

«Kimden kurtardı?»

«Dışmanınlardan.»

2. «Padışah şimdî Türkiye- de var mı?»

«Bilmiyorum. Büyüklü dedeler

bu dünya padışahâ da kalmadı- derlerdi. Oldu mü, ne oldu?»

3. «Türkiye mi, büyük, dünya- mi büyük?»

«Dünyamız büyük.»

«Türkiye dünyaya çok mu uzak- tir, çok mu yakındır?»

«Türkiye dünyamın bir parçası- dir.»

«Dünya neyin üzerinde durur- yor?»

«Bir suyun üzerinde duruyor.»

«Yalan mı, doğru mu orası bili- miyorum.»

4. «Sâlihi Nursîyi tanır musun?»

«Hic iştîmedim.»

5. «Senin milletin ne?»

«Beş Türk oğlu Türk'üm.»

6. «Türklerin düşmanları kim- lərdir?»

«Bir türkü isittim. Aşik Veysel səyləyir dediler.»

7. «Hastalık neden olur?»

«Her yere gider, belinden soğuk alır, tutulur.»

8. «Kadına yattın mı?»

«Hayır. Bir kız sevdim, ama yatmadım.»

9. «Olsa yatar misin?»

«Yatarım ama, olmadı.»

KÜLTÜR

SÖMÜRÜCÜLÜĞÜ

Yaşar Kemal

Sömürülüğün karşısındaki en büyük güç milli kültürlerdir. Sömürgeçiler bir milleti tutsak kılmak, sömürmek için ilk önce o milletin kültürünü yozlaştırmaya bakmışlardır. Bunu da nasıl etmişler, o milletin kültürünün yerine kendi kültürlerin yerleştirmek istemişlerdir. Bugün Hindistan'da, Pakistan'da birçok gazeteci Ingilizce çıkar. Büyük şairleri bile şiirlerini Ingilizce yazmışlardır. Sömürgeçiler, o milletin kültürünü yemeden, uzun bir süre için o milleti yenemez, tutaklıktan tutamazlar... Sömürgeçilikte yenilecek ilk amaç o milletin kültürünü yemektir.

Kültürleri yozlaştırmakla Batılar insan tarihinin en büyük cinayetini işlemektedir. Batı uygarlığının, yanı sömürgeçiliğin çağımızda büyük, aklı almaz nayetleri olmuştur. Almanya'da Yahudi katili, Hindistan'da İngilizlerin öldürdükleri Hindiler, Çinde Akyon Harbi... Sömürgeçiliğin dosyasını açmayı almış... Onur dosyası bir cinayetin kumkosudur. Tarihin hiç bir çağında sömürgeçilerin bu devirde yaptıkları çapta toplu cinayetler işlenmemiştir. Bir gün çağımızın dansa ekipliğinde, söyle bize uzaktan bakıldığından insanlar içgenceler. Bu kadar da olmaz diyeceler. İnsanları bu kadar dilemezler, bu kadar hastalanmazlar, toptan böylesine manvaklaşmazlar, diyecekler. Ben gergenken çağımızda olan kötülüklerden çok çok utanıyorum. Çağımızın bir yanyılı mutlu bir çağ... Uzaya yürüyen insanı ve atomuya. Ama kötülükleri, cinayetleri bu başarısını gölgeliyor. İşte sömürgeçilerin yaptıkları bu cinayetlerin en kötüsü de Kültür Sömürgeçiliği cinayetidir.

Suç misyonerler var ya... Allah bin belasını versin misyonerliğin. İyilik götüreceğiz diye. Gerçekten kişisel iyiliği, bireysel iyiliği toplumsal köftüle kullanmışlardır. Tarihi bir gerçekdir. Misyonerler bir memlekete önce iyilik yapacağız diye girmişler, arkasından da orduları getmiştir.

Misyonerler büyük gayretlerle milletlerin geleneklerini, kültürlerini, dinlerini yokmışlar, o milletin halkın kendi kültürlerine, yanı batılı geleneklere, batılı denebatlı kültürlerle hayran etmişlerdir. Hindistan'ın ilk mihadefesini kılıçla bâkmışlığı savası olmuştur. Savasçı liderler ilk olarak kültürlerini tutsaklıktan kurtarmaya bakmışlardır. İlk savaşları kültürlerini kurtarma savası olmuştur. Beyaz libaslar içinde Avrupalarda valmavak dolasa Hint Liderlerin davranışları tesadüf değildir. Bu bir asırıktır ama, kültürlerine kasdedilmüş bir milletin milliyetçilerine bunu çok görmemeliyiz. Varsızlar yalnız, yakınlardan kültürlerini tutarak, kültürlerini kurtardıkları, kurtarma başladıkları gün onlar da ayakkabı giymekte bir sakınca görmezdenlerdir.

Bizim sömürge olusumuz bes ayağı bes yukarı tanzimatla başlamıştır. Hani o ölümden kılınan Taz-

Türkiye insanlarının, Türk kültürünün. Alışmış kudurmuştan beterdir, demis atalar. Bizim burjuva oglaları da fırsatı bulur bulmaz, Türk milleti azıcık bağınsızlığını yitirir yitirmez hemen gene soluğu Battı kültürünün, sanatının kopyacılığında alırlar. Hem de eliyle arkadan gelerek, söyle kopya ettiler. Sögmekidir ne Nâzım Hikmet, ne de başka Türk milletinin gerçek temsilcilerini bırakırlar.

Hem de Karacaoglu, Pir Sultan, Yunusa söberek. Saïr geçineş birisi bir gün bana. «Folklor mu, halk dili mı Allah göstermesin... Cehelet, cehelet efendim...» dedi. Ustelik de bu adam kendi yozlaşmışlığı yillarda ona buna söyledi de. Hiç kimseden bir tepki görmedi. Dadaloğlu mu, Pir Sultan mı aman Allah. Ve de bu adam bu memlekete, burjuva oğlanlarının desteğiyle şair oldu. Ustelik de bunların hepsi sosyalist geçirildi, bu yillarda. Gerçek sanatçuların işi, kendi asıl kültürlerine saygıdır. Sanatçular kendi kültürlerinin koruyucusudurlar. Kültürlerin yozlaşmasının önüne geçmek o milletin sanatçlarının işidir. Kültürlerin bağımsızlığını korumak yalnız ve yalnız sanatçlarının işidir. Yozlaşmak, başka kültürlerde öykünmek kolaydır, ama kendin olmak, bu kadar asa bağlı duygusu içinde, kendi kültürün eğilimini zordur, ama sağlamdır. Ne derirse desiner, isterlerse şîr incelili yok onda desiner, yalan ya, anlayışsız ya, Türkîyenin bîlyîk millî şâiri Nâzım Hikmettir. Türk millî kültürünün bayrağı olduğu için de insanların kültür bayraklarından birisidir. O incelmiş dedikleri öykünçüler olmese, çiftlikte her zaman mahkûm. Onların öykünçü Ağababaları nasıl çiftliklerse, onlar da öyle çiftliklerdir. Bir tek çare vardır sanata kendine ve kendi kaynağına doneceksin. Ama dünyayı bilerek doneceksin. Dünayı bilmenden zaten kendin olamazsun. Tipki Nâzım Hikmet gibi.

Demiştim ki Nâzım Hikmet Sosyalist olduğu için, sömürgeçiliğe karşı olduğu için Türkîyenin bîlyîk millî şâiri.

Dünaya yalnız sosyalistlerdir ki millî kültürlerde saygı duyarlar. Sosyalistler nasıl hic bir insanın öteki insanı sömürmesini istemezlerse, nasıl hic bir milletin başka bir milleti sömürmesini istemezlerse, hic bir kültürün de öteki kültürler yok etmesini istemezler. Sosyalizm, toptan sömürgeçiliğe karşıdır.

Cok yafta söyleyim: Diyalim ki dinya bin çokluk bir kültür bahçesidir. Her çokluğun kendine has bir rengi, bir kokusu vardır. Dünümüz, bu bin çokluğun dolaşılık, zengin, çeşitlidir. Bu bin çokluğunu tek tek, ya da birkaç çokluğunu, tek tek, vücut, tek kokulu, tek renkli bir dînî. Allah böyle bir dînînin bin beâsını versin. Kapitalizm daha uzunca sürüp gitseydi, sömürgeçilik ellî yil önceki gibi dilediğinde af oynatabilseydi dînîyi, dînîyi birkaç ciceleme inebilirdi. İşte o zaman büyük felaket olurdu dînîmiz için. Atom düşmesinden den den büyük felaket. Yaşanılmaz bir dînî olardu dînîmiz. Dînînî ki bîtin insanlar İmâz gibi dînîlî olur, onlar gibi sanat yapıyor. Çekilmez bir dînî. Bunun içindir ki, sosyalistler, kültürleri ezinezler, kültürleri yüceitirler.

Kültürlerin birbirini ezmesi değil, kültürlerin alışveriş, kültürlerin kültürlerini deslemesidir amaç. Sömürgeçelere tam tersi yelpiz. Kültürler kültürleri ezmiş. Fransız, İngiliz, Rus kültürünü bildikçe kendi kültürünü bildeğin kendi kültürünün derinliği-

KORKU

Bize türkülerimi söyletmeyen Robeson
kartal kanatlı kanaryam
ineci dişli kardeşim,
TÜRKÜLERİMİZİ SÖYLETMEYİYORLAR BİZE
Korkuyorlar Robeson

Şafak'tan korkuyorlar,
görmekten, duymaktan, dokunmaktan korkuyorlar.
Sevmekten korkuyorlar, bizim Ferhat gibi sevmekten
— Sizin de bir Ferhadınız vardır elbette Robeson,
adı ne? —

Tohumdan ve topraktan korkuyorlar.
Akan sudan ve hatırlamaktan korkuyorlar.
Ne iskonta, ne komisyon, ne vadâ isteyen bir dost eli
sreak bir kuş gibi gelip konmamış kî avuçlarını içine.
Umitten korkuyorlar Robeson, ümitten korkuyorlar
ümitten,

Korkuyorlar kartal kanatlı kanaryam
TÜRKÜLERİMİZDEN KORKUYORLAR.

Nâzım Hikmet

ne daha inceek, kendini bulacak,
kendine daha iyi varacakan, tam
tersi, kendini daha çok yitiriyor,
bir öykünçü oluyorsun.

Bin çokluk bahçesi... Bu bahçe her çokluğla her gün biraz daha gelişiyor, biraz daha büyüyor... Orneğin, Yunus Emre'yi bilen bir Fransız şâiri, Nâzım Hikmeti bilen bir Fransız şâiri dînîyâsını biraz daha genişletecek, kendine biraz daha yaklaşacak, yaratma gücüne biraz daha güç katracakır.

Onun için sosyalistler kendi kültürlerini üstlenebilirlerse, onlar da öyle çiftliklerdir. Bir tek çare vardır sanata kendine ve kendi kaynağına doneceksin. Ama dünyayı bilerek doneceksin. Dünayı bilmenden zaten kendin olamazsun. Tipki Nâzım Hikmet gibi.

Demiştim ki Nâzım Hikmet Sosyalist olduğu için, sömürgeçiliğe karşı olduğu için Türkîyenin bîlyîk millî şâiri.

Dünaya yalnız sosyalistlerdir ki millî kültürlerde saygı duyarlar. Sosyalistler nasıl hic bir insanın öteki insanı sömürmesini istemezlerse, nasıl hic bir milletin başka bir milleti sömürmesini istemezlerse, hic bir kültürün de öteki kültürler yok etmesini istemezler. Sosyalizm, toptan sömürgeçiliğe karşıdır.

Onun için sosyalistler kendi kültürlerini üstlenebilirlerse, onlar da öyle çiftliklerdir. Bir tek çare vardır sanata kendine ve kendi kaynağına doneceksin. Ama dünyayı bilerek doneceksin. Dünayı bilmenden zaten kendin olamazsun. Tipki Nâzım Hikmet gibi.

Türk burjuvası, işe yaramaz, korkunç, gayri millî bir burjuvadır. İşi gücü başka milletlere öykünmekle geçmiştir. Onlara göre Türk yoktur. Türkiye yoktur. Türk kültürü yoktur. Bazılarıyla konuşuyorum. Burjuva oğlanlarından yüzlerce kere kulaklarını duydum. Duymasam ne olurdu? İşte yaptıkları ortada. Sanat yapıtı ortada. Türkîye. Türk kültürüyle hic bir ilişiği olmadığı için, insanla da ilgisi yok.

Oynamaya, yozlaşan, yozlaşan ki Türk burjuvalarıdır. Kültürel türk yoldalarından kemiriyor, yok ediyorlar. Onların düzeni budur. Emeğini koruyamadıktan sonra, ellerinden emeğini kurtaramadıktan sonra hic bir şeyin kurtaramazsun. Seni tutsak ettiğin gibi, dört yönlü bütün varığını

Çokluk, yozlaşan, yozlaşan ki Türk burjuvalarıdır. Kültürel türk yoldalarından kemiriyor, yok ediyorlar. Onların düzeni budur. Emeğini koruyamadıktan sonra, ellerinden emeğini kurtaramadıktan sonra hic bir şeyin kurtaramazsun. Seni tutsak ettiğin gibi, dört yönlü bütün varığını

Suç ortakta dolasan bir kışım sahâfeye, vazaları hic suc bulmuyorum. Bu, bir sömürgeçilik dizesinin sonucudur. Bir de önderinde korkunç örnekler var. Nâzım Hikmet örneği gibi. Bir milletin bîlyîk millî şâiri yillarda kendi vatandaşında yaşas ediyor. Kendi vatandaşında da millî şâir ömrünün coğunu hapiste geçiriyor. Sonra sonra, en acısı o şâir dînîyâsının en büyük silâh ustalarından birisi olduğunu halde, silâhinden sonra hâzır yozlaşmışlar onun silâhı dîl üzâyiyecekler. Ben Nâzım Hikmet eleştiriye vurulmasının demiyorum. Onun da iyî köşî vanları vardır elbette. Nâzım gibi bîlyîk bir şâir ayaklı harcanmaz, diyorum. Onun iyî ve köşî vanları derin bir içeleymeye tâbi tutulur, onun fistline söylecine konuşular, diyorum.

Sonuç: Ben diyorum ki, biz böyle bağınsızken, sömürgeçilik kültürümüz de yıkımdan kurtaramayız. Kendimize varamayız. Yaratıcı olamayız. Çok söyledim, genelde söyleyeceğim, o bin çokluğunu bahçede bir çok olamayız. O, bin çokluğunu bahçeden, biz böyle gidersek bir çok eksik olacak. Elimiz kabuk tutmalıyız. Tek neden, tek neden sömürgeçilik dizesidir. Bu dîzenden yurdum kurtarmalıyız. Bu dîzenen yaşadıkça bizim bir millet olmamız mümkünü carsi yok. Öylese tek hedef, SOMURUCULUK, DUZENLİ. Bize bîlyîk kültürlerin vapuru sömürgeçilik dizesinin olduğu bilincine vardığımız gün, iş yarıya, belki de tâmiyle halledilmesi demektir. Yeter ki bu işte altında sömürgeçilik dizesi fistline düşsün.

Üçüncü Kitabevi

DUYURUR

Boyzartay, Beyazsaray Kitap Çarşısı'nda açılan, kışa zamanda sanatçılardan ve sanatseverlerin uğrak yeri haline gelme Kitabevimiz târîhî kitapseverleri de doğanekâr onları bulmakta, gönüne gönümde izlemekte zoruk çekmekler her türlü yarını bir elden ve masrafîce sağlamanak için bir Kitap Gönâme Servisi kurmuş bulunuyor. Rağbet gören servisimiz, 20 Haziran tarihinde açılan posta ücretini ek temeden, üzerindeki fiyatla elinde, ulasılıktır gibi, yeni yayını duymak amacıyla bastırıldığı katalogları adres blipleren her kitapsevere sürekli olarak yolla, makfa kitap fanfıma görevini de verine getirmektedir.

Yazarları olduğuna inandığımız bu tutumumuza bütün kitapseverlere önemle duyuruyoruz.

ÜÇÜNCÜ KITABEVİ

Beyazsaray, Beyazıt —

İstanbul

(Yön : 060)

SOSYALİST DÜNYA Görüşü

HENRI LEFEBVRE

- Bu kitapta dialektik maddeciğin ekonomi, sosyal yapı, insan, tarih, ahlak, metot tezleri yekili bir kaleme bilimsel bir şe kilde sergilenmiştir.
- Bu kitapta yabancılama duru bir görünüş altında açıklanmıştır.
- Bu kitapta sosyalist dünya görüşünün, yılları ve fortleri aşarak bir çığa mal olan bütünlüğü özet halde anlatılmıştır.

PIYATTI: 4 LIRA.

HÜR YAYINEVİ

BEYAZIT, BEYAZ SARAY KİTAP ÇARŞISI — İSTANBUL

(YON : 060)

AÇIKLAMA

Arkadaşımız Edip Cansever, 3 Mayıs 1965'te gönderdiği mektubunda, YÖN'ün sanat ve kültür sayfalarını düzenlemek görevinden ayrıldığını bildirmiştir. YÖN'ün sanat ve kültür sayfaları bundan sonra Fethi Naci ve Selahattin Hilâl tarafından düzenlenecektir.

Ayla ve Beklan Algan ile bir konuşma

KARANLIKTA UYANANLAR, günümüz Türknesini en iyi biçimde veren ve toplumsal ortamı bütün sorunlarıyla eleştiren bir film dir. Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar; ekonomik özgürlüğün kötü - niyeti ve - kökü dışarda olan kapitalizmin ve toplum kurumlarının iç yüzü bu filmde anlatılmaktadır.

Türk Sinemasına öz ve biçim bakımından bir yerlilik getiren bu filmin başarısında ortaklaşa yapılan çalışmaların dışında iki sah-

Hayati Asılyazıcı

ne sanatçımızın Ayla ve Beklan Algan'ın güçlü ve bilinciçiliçiliklerini önemle belirtilmeye değer niteliktedir. Algan'lar tiyatro oyun culuğundan gelmişlerdir. Batının ya da başka ülkelerin ünlü sahne sanatçıları beyaz perdede büyük başarı gösterdiler. Algan'ın oyunculukları, rejisör Ertım Göreçin aydınlatıcı yönetimi ile sinemamız artık yeni biçimini almış bu-

lunuyor. Star diziçine çekilen duvarlar da yıkılmış oluyor böylece. Bu arada Fikret Hakan'ı ve diğer oyuncuların da kabalarını anmak gereklidir. Film nihitligine uygun olan Nedim Otyam'ın müziği ve senaryo, ortakla çalışma oyununu etkili kılan öğelerdir. Fimde uyanan İlkenin, akıl sebine kulak verecek emekçilerin içinde bulundukları baskın kurtulmanın savaşları görülmüyör.

Düyeçim şu: Algan'lar bugün için gerek tiyatroda, gerek sinemamızda yeni biçimini almış bu-

da sanatçı ve yönetmen olarak en olumlu çözümlemeleri yapmış kişilerdir. Sağlam ve güven verici çabalarının kısa bir özetini yapalım Beklan. Algan, Muhsin Ertuğrul'un Şehir Tiyatrosuna getirdiği yeni solukla değerini ortaya koymuş bir sanatçıdır. Şehir Tiyatrosunda sahneye koyduğu ve yönettiği oyunları ve birbirini aşan çalışmalarıyla dikkat çekmiştir. Şimdi de ortak emeklerle gün ışığında çıkarılmış Karanlıkta Uyananlar filmyle Türk sinemasına yeni öz ve biçim getiriliyor. Orneğin Beklan Algan Şehir Tiyatrosunda sahneye koyduğu Jean Anouil'in «Tarla Kuşu», J. P. Sartre'nin «Sinekler» i., Durrenmatt'ın «Fizikçiler» i. ve Bertolt Brecht'in «Sezuan'ın İyi İnsanı» gibi oyular yönetmişti. Özellikle «Sezuan'ın İyi İnsanı ile Karanlıkta Uyananlar arasında bir paralel çizilebilir: Türk Tiyatro ve Sineması açısından. Beklan Algan, Karanlıkta Uyananlar filmi için döşenelerini söyle açıkladı:

«Karanlıkta Uyananlar, Türk'ye'nin bir kesitini veriyor. Emek querin örgütlenmesinin bugünkü ortamını; diğer sınıfları ve etken olas ekonomik unsurları yansıtmaya çalıştık. Kısaca, buna Türk toplumunun kurtuluş savaşını da diyebiliriz. Bu arada bu sınıflarların da iç etkileri arasında insanlık ve dostluk değerlerini eleştirmeye çalıştık. Toplumumuzun bağımsızlık savaşının yönünü işaret ediyor. Da sermaye ve komprador burjuazisi karşı durabilecek sınıfın yalnız emekçi sınıfı olabileceğini gerçekçi anlatmaya çalıştık.

Asında film bundan sonra başlıyor. İçinde bulunduğumuz koşullarda sorunlarımızın çözümlmesi içi dır sermaye ve kompradorları etkisiz kılmayı bekliyor. Bunu yapabilmek için bu çıkıştı sürdürmek gerekiyor. Biçimsel yönden gelecek eleştirileri bu perspektifte görmek gerek.»

Halkın zevkinin sönünen filmler dururken, halkı uyananları isletmek elbetteki isletmecilerin işine gelmeyecek. «Karanlıkta Uyananlar»a yaklaşımıyacaklar. Ama bu filmi başka imkânlarla halkın ayağı basması önemli olmalıdır. Türkmen yen bir dönemde sanat ikinci plâna kovup, top lumu ve sorunlarını ortaya çıkararak gerekiyor. Biçimsel yönden gelecek eleştirileri bu perspektifte görmek gerek.»

— Halkın zevkinin sönünen filmler dururken, halkı uyananları isletmek elbetteki isletmecilerin işine gelmeyecek. «Karanlıkta Uyananlar»a yaklaşımıyacaklar. Ama bu filmi başka imkânlarla halkın ayağı basması önemli olmalıdır. Türkmen yen bir dönemde sanat ikinci plâna kovup, top lumu ve sorunlarını ortaya çıkararak gerekiyor. Biçimsel yönden gelecek eleştirileri bu perspektifte görmek gerek.»

— Evet; bütün türleri örgütler ve unsurlar ilgi gösteriyor. Halka her şekilde filmi göstermek istiyoruz. Gerçekleştiricez bunu. Cağrıda uluslararası film şenlikleri ne göndereceğiz?»

— Sinemayı, tiyatroyla birlikte sürdürmek amacında misiniz? —

— Elbette. Bugün her ortamda sanatçının toplumsal bir görevi var. Her bakımdan toplumumuz ölüm - kalım savaşını veriyor. En etken olacak sanat dalında çalışmak; tiyatro kadar sinemada gereklidir. İkisi de halk için önemli bir sanat kolu. Tiyatronun tamamlayamadığı yerlerde, sinemaya baş vurmak, sinema ile daha yoğun yerlere uzanmak. Tiyatroların bulunmadığı, gidemediği, hatta sinemannın varlığından yararlanamayan köylülüklerimize kâr filmle gitmek, asıl amacımız.

AYLA ALGAN

Şehir Tiyatrosunun genç sanatçılardan Ayla Algan, eşi Beklan Algan'la aynı yılda bu topluluğa katılmış; Anouil'in Tarla Kuşu'nda Jan Dark'i, Sartre'nin Sineklerinde, Durrenmatt'ın Fizikçilerinde, Shakespeare'in Hamlet'te Hamalet ve Ofelia rollerini. Bir Yaz Geçesi Rüvası ve Coriolanus'tunda, Namık Kemal'in Gümüşhânde, Brecht'in Sezuan'ın İyi İnsanı ile Üç Paralık Operası'nda başarılı oyular vermiştir. Simdi de Yunan Tragedya yazarlarından Euripides'in Bakkalar'da küçük bir rolü var.

Türk sinemasında Karanlıkta Uyananlar filminde bîlîk bir başarıya ulaşıyor. Ayla Algan'ın tiyatrodaki çok yonlî oyunculuğunu yanı sıra, asıl şu özelliğidir var kanımcı: Bîlîk - duyguya, akıl - arzuğu dengeyi kullanıyor sahnede Sanatçının bollâmezliğini en iyi tanımlayan oyuncularından bîlîkdir. Ayla, Nitekim Karanlıkta Uyananlar filminde aynı difizeyden hareket ederek, «Star lk» düzenini yikiyor görülmektedir.

— Bir konuşmamızda «star»lığın yokıldığı; yazar ve yöneticinin kadar oyuncunun da sorumluluk taşıdığını söylemiştim. «Star» lk, yolaçmış bir tiyatro anlayısıdır - hem de - tiyatrodaki görüşüntüle, şema oyunculuğunu aynı açıdan alıdınız için bir emekçi kızını oynuyorsunuz?

— Türk filmlerinde «star» dehen kadın oyuncular var. Türkân Şoray'lar, Fatma Girikler, Belçika Doruk'lar hep iyi rolleri oynarlar. Bir çeşit - soylu - olmaya çahşetli filmlerde. «Star» lk, asırı ölçüde bayağı filmciliğe götürüyor sinemamızı. Buna karşı çıkmak istedim. Karakterler aksiyondan uzaklaşmamalı. Aksiyon içindeki roller etkili daha çok yoğunlaştırıyor, yaşantıyı zaman üstüne yüceltüyorlar.»

Ölüm yıldönümünde

Sait Faik Abasiyanik

Tahir Alangu

1949 da Akşam gazetesinin anketine verdiği cevabında şöyle diyor: «... cemiyetimizde ahlâk telâkkileri değişiyor. Bugün eskipler diye adlandırdılar yaşı muharrirler, hayatı, cemiyete yurdan bakardı. Hâlâ da öyledirler. Hayata karışmıyoruz, yalnız tepeden seslenerek cemiyeti düzeltmek sevdâsınırlar. Bize gelince: Cemiyeti düzeltmek hususunda hiç bir iddîmiz yok. Biz cemiyette, insanlarınla birlikte, aynı hayatı yaşamak istiyoruz.» O bu formüle göre, son yıllarda hikâyelerinde ertaya çıkan yeniliklerde de dahil, hayatı kendi kişiliklerinin hayatı ile lîye karıştırılmıştır.

Düyeçim ve duyuşlarını, hele kendi kurallarını getiren yeni bir sanatçı olarak başıboş ve özgür yaşama tutkularını anımlayan, buna karşı olan bir çevrede yetişti. Ancak onbeş yıl çabaledikten sonra kendini bir parça bu topluma kabul ettiren, küçük bir Ün sahibi olabilen Sait Faik'in, âile çevresinden başlıyarak, yaşadığı öteki çevrelerle fâm ve düzeli, doyurucu ve destekleyici bir anlaşıma içinde olduğunu söylemem. İlk hikâyelerinden başlayarak bütün eserlerinin, artiste kendi Ünlübünde bir yaşamayı yadrigayanlarla çalışmalarının aynası olduğu görülür. Bu soy bir esitmanın olmadığı yerde de, çağının sanatını ve yerleşmiş sanat ölçülerini aşan bir yeri ve güclü sanat eserinin yesseremeyeceği de açıkır. Böylece onda, edebiyat, özenîlerden, romantik ucuzluklardan kurtarmak, bir başka kata yükseltmek istiyen bir davranışın varlığı: daha ilk adımlarında belli olmaktadır. Sait Faik hikâyeyi «edebiyat yapan»ların elinden kurtarmaya gelmiştir.

Sait Faik'in eserinin kendi yaşaması ile olan ilgisiñin düz, yâşılık, biyografik bir kopya seviyesinde olmadığını, yaşanan hayatı düştere bağlı özlemî tasarlamların çok karışık, yer yer şurârlardan gikan bulanık unsurlarla müphemleşen bir kompozisyonu, gerçegi bir sanatçı gözü ile yeniden değerlendirilen, yaşasındaki artıla anlaşımlı süreli olarak arayış, demek olduğunu belirtmeliyiz. Onun ilk hikâyelerinden başlayıp gerçeklerden dülere doğru yürüyen anlaşımdaki zaman zaman değişen kurulug denklemiñin, ölümne yakın yıllarda tamamla değişeceğini, gerçen allegoriler, gerçeküstü unsurlarla kapılacaklarını görürüz. Gitgide gerçekten «küçük adamlar» kalabalığının yaşadığı hayat, fan koparak, yalnızlığın vahşiligine, «kavun acısı yalnızlık» in dehset verici bunallarına, yaklaşan ölümün ezici gölgeleri arasında karışış yüksüsünü, yine hikâyelerinin synasından seyredebiliriz. Hayatı ile eserlerinin iç içe oluşu, onun sanat anlayışının olduğu kadar, ancak çok iyi bildiği konular ve hayatları anlatmak istemesinin de bir sonucu idi. Onda ilk bakışta, sanata ve edebiyata metfîk vermez görünen bir duruşun arkasında, aslin da bütün yaşamını sanatına vermiş bir insan buluyoruz. DÜ-

şunce ve sanata karşı alabildiğine kayıtsız, sağır bir çevrede, dış çatışmalarla bezin, içe dönen ve kavgacı, umutla umutsuzluk arasında, kaybettiklerini kenar mahalleler, köprü altları, balıklar, küçüğü insanların yaşamalarına katkılarak bulmak istedî. Kâğıtları ve bunların çevreleri ne kadar değişik olursa olsun, kendi hikâyelerinin duraklılığı yerde, başkalarının hikâyelerini yaşamış, denilebilir.

Onun küçük hikâyeye Bursa Lisesindeyken başladığını, hem kendi ifadesi, hem de dergilerde yapılan taramalardan anlaşılmaktadır (1925 - 1928). Hikâyeci olarak sanat hayatının başlangıç «İpekli Mendil» (yazılışı: 1926) adındaki hikâyesi olmuştu (Varlık dergisi, 15 nisan 1924. «Semaver» de 1926). Hikâyecilerin çocuğu, ilk hikâyelerini, kitaplarına alıma cesaret edemezlerken, o, bu iş yapmış daha ilk denemeleri ile hemen o yılın başarılı hikâyeleri sevicesine ulaşmış, bu denemelerini, daha olgun hikâyeleri ile birlikte, on yıl sonra yayındıktı kitabına almaktan çekinmemiştir. Öğrenmenin tezkiî ile yazdıgı ikinci hikâyesi «Zenberek» (Varlık dergisi, 29 Ekim 1925) fir. 1926 - 1928 yılları arasında, «Bursadan ilk iki hikâye» devresi diyebiliriz. Buna da o yılın moda hikâyecilerinin (Ömer Seyfettin - Refik Halit - Reşat Nuri - Sabahattin Ali) düzgün noktalı, acılı, saçılık sonuçlu, sağlam kuruluşlu hikâyeleri kadar, Sadri Ertêm - Sabahattin Ali yolunun da çekiciliğine kapıldığı görülmektedir. İnsanı, bulunduğu ortamda basit ve canlı ayrıntıları ile değil de, dramatik bir yoğunluk içinde, lîye sırlıterek vermege çalışan ve Maupassant'vari ilk hikâyelerindeki «usta anlatıcılık» - yıllar sonra kurduğu asıl kendi sanatının dışında kalsa bile - bu yolda kalsayıdı bir hikâyeci olarak onu bir başka soy başarıya da götürübillerdi.

Bunların ilk örneklerinden göze çarpanları «Semaver» (1935) de «Bir kışının dört hikâyesi» (1936) dir. Bu yıllarda «Vakit» gazetesinde çevresindeki hikâyeciler arasında tutulan (bk. T. Alangu, Cumhuriyetten Sonra Hikâyeden Roman, Sadri Ertêm - Bekir Sıtkı - Kenan Hulusi bölmelerine), toplum çalışmalarını anlatan hikâyeleri ile «Küçük adamın günlük yaşamı» na yöneldi.

İstanbul'un canlı yaşamalar havasında çikardığı bir başka hikâyeler, «Stelyanos Hrisopoulos Gemisi» (1936), hikâyeci olarak ününün genişlemesinin ilk basamağıdır. Küçük adamların dülerde karışıklık mutluluklarını anlatan ilk Sait Faik'in bu hikâyeden başladığını söyleyebiliriz. Arhîk o yılın, gerçeli, hep aynı aşdan fastak halinde kaba olay olayları ile veren hikâyelerinin etkilerinden sıyrılır. İstanbul balıkçılığını, kenar semtler halkın geniñ dünyasını keşfeder. Yoksulluklar, sıkıntılara rağmen, yine de yaşamalarında canlı ve neşeli bir yön bulunan insanları arıyalıktır. Once asıl hikâye, çekimeler ve çalışmaların dan sonra arhîk o semtlerin, sokakların hikâyelerini yaşayan insanları arıyalıktır. Once asıl hikâye, çekimeler ve çalışmaların «yaşama ve geçim kavgası» ile ilgili olan yanında değil, onun ötesinde kalan «yaşama sevinci» nde, halkın hayatından süreli olarak giden, direnmeyi güzel ve umutlu bir hale getiren «paylaşılmış sevgi» dedir. «Yakın çevresinde bulanlığı, bu soy sevgili, kenâdını - yalnız adam - haline getiren anlayışızlıkların tesellisini, kâşfe buçak arastırma girişir. Kalabalığın varlığında, bilinen ve anlatılmış ölçüler dışında kalan, bilinmeyen, küçük şeylerle kuşlmuş bir yaşama biçimi vardır. Bu düzen, geniñlığını, parça parça, kötülüklere bulanmış, fakircesine dağınıktır. Sait Faik, halkın yaşamاسındaki bu soylu ve güzeli «fasarı yaşama» düzenini, kişi kişi, çevre çevre derliyerek eserlerinde bir mozaiç restor edercesine yeniden kurmuştur. Sanat, son günlerinin gerçekeşti, korkularla kararmış gelişmelerine kadar, hep bu düzeyde gelişmiştir.

Her ulus, diğerleriyle ekonomik ve sosyal ilişkiler kurar. Bu ilişkiler kurulduktan sonra, ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşmeler başlar. Bu, uluslararası uygarlıklar da zenginleştiğinden faktörlere dendir.

Eğitim sistemleri, toplumların mikrokozmozdur. Yaşanılan ve geliştirilmek istenen insan topluluklarına alt ilk ve temel çalışmalar eğitim kurumlarında yapılır. Bundan ötürüdür ki eğitim sistemleri, bir yandan milletleşmenin merkezlerini kurmak, öte yandan da toplumları yeni hedeflere doğru götüren, kalkınma, ilerleme, gelişime kelimeleriyle nitelenmek istenen noktalara iten, yeni hayat tercilerini kavratmak için gerekli tedbirleri alır. Millîleşme ve kalkınma, hiç şüphesiz, pek çok ekonomik, sosyal, kültürel tedbirleri de beraberinde getirecektir. Fakat buların kristalize olduğu yerler bilim ve fikir hakeketlerini içinde toplayan eğitim kurumlarıdır. Köy okulundan üniversitelere kadar bütün kurumlar burada söz konusudur. İnsanlar toplumlaşmaktan sonra, birbirinden eğitim konularında da etki alıverisi yapmışlardır. Bu alıveriş çok kere, ya siyasi baskilar ve işgaller, ya da hür uluslararası karşılıklı ilişkiler şeklinde ortaya çıkar.

DEWEY İLE BAŞLADIK

Türk eğitim sistemi de, Türk tarihinin akışına uygun olarak bir gelişim seyri göstermiştir. 150 yıldan beri Batı kapısından, çoğun Fransa ile, İslâmîn kabulünden beri de Doğu kapısından Arap, Iran külâti ile olan ilişkilerimiz hiç silphesiz ki eğitimimizin şekillenmesine geniş çapta etkide bulunmuştur. Fakat biz, tarihin deñiliklerine ait olan bu etkilenmeyi konu dışı bırakarak, vakıf zamanlarında yeni Türk devletinin kuruluşundan sonra, venîden organize edilmiş ve basanan eğitim sistemimiz üzerinde dış etkilenmeden söz edeceğiz. Cumhuriyet birlikte okullarımızın programlarında acele değişiklikler yapılmış gereklidir. Hiliyet ve saltanat kaldırıldıktan sonra, okulların Cumhuriyet ilkebine uygun şerit girmeleri için gerekli tedbirlerin alınması şarttır. 1921 den beri Atatürk tarafından eğitim tizerine söylenen sözlerin incelenip, tartışılmış yeni eğitim sistemini genel ilkelelere eziylenken gözümüzde tutuluyordu. Ancak veni düzenin temelinde bilim ve sağlam fikirlerin verılması gereklilik isteniyordu. Bunu sahâlam için o vîllâda dînâna caâma da in sahibi Prof. John Dewey dâvet edildi. Dewey pragmatism'in liderlerindendi. Okulların toolumsal görevlerine aârif ve ren, fertlerin kâhilîyet ve istidâflarına uygun olmak şartıyla eğitimde farsat eşitliği fikrini savunan bir «Etim Filozofu»du. Bu bakımından veni devletin ilkebine uygun bir feisefenin liderini eğitim sistemimizin düzenlenmesinde söz sahibi «me fikri isabetli bir hareket olarak karsılabilir. Daha sonra Tevhid-i Tedrisat (Örenim Birliği) kanunu (1924) okul programlarının lâkâlestirilmesi (1926) veni Türk alfabetesinin kabulu (1928) gibi adımlar Atatürk devrinin içinde önemli köse taslağıydı.

Yeni Türk alfabetesinin kabulu, ulus okulları ve halk dersliklerinin açılması, Halk-evlerin kurulup yaygınlaşması, Atatürk devrimiyle kurulan veni devletin temelinde vatan «Hâlkçılık» ilkesinin uygulanmasından Öretim birlîsinin kabulü, okul programlarının lâkâlestirilmesi, 150 yıldır van vanasından dîn ve svîl eğitim kurumlarından ikincisini tercihi, «Lâik Devlet» ilkesinin uygulanmasından, Yabancı misyonlar kurulustular elivle kurulup işletilen okulların denetim altına alınması, Türk eğitim sisteminde intihâk zorunluğuna sokuluşu, venilerin açılmasını önlenmesi, Atatürk devrinde ifadeyi bulan «Millîyetçilik» ilkesinin uygulanmasından. Nihayet okulların bir küçük mutlu azınlık cocukluna imtiaz sajâlanan diploması tezî eden bîvîlî viâzîlîlere kapab iftihâr vesilesi olan bilgi kırınlarını ezerleştirdi. Tontulum sosyal ve ekonomik havâvatı flîli konuları duvarından kereye sokmavan birer fikir manastırı halinden çıkarılmış. Programları, istihâsal artıracı bîlîlî hîsler ve davranışları eğitilmesi gerekliliğinin sokulması, gûzel sanatların teknikin de okullar yoluyla topluma yayılması fikrinin benimsenmesi, gene veni devletin temelinde yatan «Toplumsal Gereklere uygunluk» ilkesinin uygulanmaya sokulusu idi.

Türkiye iste bu ilkelere içinde eğitim sisteminin veniden kurmaya kararlı görülmüştür. Hukuki vânleri kanunlara saptanınan veni eğitim politikasının kapsamı ve programı eğitimciler tarafından eziylenecti.

Türk eğitimcilerine yardım etmek üzere Columbia Üniversitesi Profesörü iken Hükümetimizin dâveti üzerine gelip 2 ay inceleme yapın John Dewey Bakanlığa bir rapor verip gitmiştir. Kendisinin çalışmaları Amerika'da Charles R. Crane tarafından finanse edilmiştir.

DEWEY RAPORU

Bir bilim adamı ve eğitimi bayisiyeti içinde çalışan John Dewey'in raporu uzun yıllar yayınlanmamışsa da, tavsiyelerin-

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu Genel Başkanı Şükrü Koç'un Sosyalist Kültür Derneğine yaptığı konuşmayı yayınlıyor.

TÜRK EGİTİMİNDE DİS ETKİLER

M. Şükrü Koç

den faydalaniyor. Bu ifadeyi doğrulayıcı veriler, rapor kısaca gözden geçirilince daha çok açığa çıkmaktadır.

Dewey, yeni devletin her seyden önce yetkili ve ehliyetli personele ihtiyaci olduğunu düşünecek, 10 yıl müddetle sisteme bütük değişikliklerde acele edilmesini, teşkilat için gerekli nitelik ve sayıda personel yetiştirmek üzere dış ilkelere gencerlerin gönderilmesini tavsiye etmiştir. Bu arada, sadece acele olarak yenî ilkokul açılması gerektiğini, öğretmen yetiştirmesi üzerinde hemen çahşemalara girmeye fayda olduğunu da belirtmiştir. Raporun ligîn tarafalarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

a) Personel yetiştirmek üzere disarya öğrenci gönderirken, okul binalarının ekonomik ve eğitîm yönleri üzerinde ihtisas yapacaklara da yer verilmeli. okul programlarını, geliştirecek kurmay kadrosu hazırlanması da düşünülmeli. köy okulları ve halk eğitimi üzerinde danışman ve İlköğretim müfettişî yetişirilmesi iş de bir ihtisas konusu olarak ele alınmalıdır.

b) Bakanlık teşkilatı venîden düzenlenirken; eğitim ve kültür yayınları, kitaplıklar, sahîfeleri öğretmen yetiştirmeye dârelerini kurulması ve ayrıca Talim ve Terbiye Dairesi adı altında bir bilimsel ve meslekî kurulusa yer verilmelidir.

c) Öğretmen yetiştirmeye içinde sağlam fikirler oturan kurumlar kurulmalıdır. Bu arada; a) «Köy okulları. Özellikle Türk hayatına esas teşkil eden cîstîcîîn (İhtiyaçlar) üzerine uygun öğretmen yetiştirmesi için çeşitli öğretmen okuları açınız. Köy bölgeleri için avrı okulları deneviniz. (Bir araya üç verde bi tip köy öğretmen okulları denemesi yâbîlmîstir). Öğretmen okulları kültür ve eğitim fikirlerinin kavnağı savılmâdir. Buralarda çalışan şerîtemler Batı ve ileri ilkelere temas içinde tutulmal, her 5-6 vîlda bir öğretmen okullarında çalışan şerîtemenleri Ayrûnava inceleme ve venîlenme gezilerine gönderilmelidir. Eğitim arastırmaları yapmak ve ortaokullara şerîtemen yetişirme fizere Pedagoji enstitülerini kurunuz. (Etim enstitülerinin gereklisi bu rapordan faydalansın.)»

Dewey, Türkiye için en önemli konunun köy eğitimi olduğunu raporunda uzun uzun anlatmıştır. Önemli parçalarını aşağıda alâhümâz fikirler sunlardır: «Okullarda kövîllerin ilgi ve ihtiyaclarına özel bir önem verilmeli. Öğretimin parasız ve mecburi tutulması sosyal zararlar verecek bîvîlî bir tehlike teşkil eder. Kövîllerin ihtiyaci ayrıca düşünlümeden meydana getirilecek bir eğitim sistemi nazarî ve skolastik olur. Genc kusaklar, bîvîle bir eğitimden geçmeye herhangi bir meslekete basarısız kalmaktan başka onların köy hayatından istisnadan uzaklaştırılmasına yol açılmış olur. Avrica Türk ekonomisini kalkınması tarimsal şerîtemin İslâhîya yakından ilgilidir. Bu bakımından Türk eğitiminin en önemli meselesi, derslerin konuları köy hayatına ve direğin artısına yakından bağlı bir ilk ve orta şerîtem kurâbîmektedir. Bu vanlusa, halk eğitimini fâvdâsına inanacaktır. Okulda şerîtemen bîlîler isâne uygulanmadıkça fâva sağlanamayacaktır. Ouan içen bîvîle bir eğitimi verecek okullar açmanız gereklidir.»

Dewey okulların eğitim sistemindeki yerinin tâvînâne de bîvîlî önem vermiş ve Cumhuriyet Hükümetine bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Bunlar arasında ligîn olanlar da vardır. Orneğin:

«Türkîyedeki her derecede okulların hepsi üniversiteye şerîtem hazırlamak üzere vîrlütlümketcir. Ovaâ klî her okulu bitiren bir üst kademedeki kuruma gidermez, ya da gitmek istemeyebilir. Gencler ister bir üst okula gitsin, ya da gitmesin, bîvîlî okulda bir hedefe götürülmelidir. İlkokulu bitiren ve havata atılan genç dahî bu okulda kendi isine varacak bir seyle, öğrenmelidir. Orta şerîtem de aynı amaç takip etmelidir. Özellikle ekonomik ve sosyal ihtiyacları uygun olarak tarım, ticaret ve sanat okulları kurulmalıdır. Yeni devlet bu tarafa ağırlık verme-

lidir. Liselerde bilim dallarına paralel şâhîrîk programları uygulanmalıdır. (Fen, Edebiyat, Tabî Bilimler v.s. dalları gibi) teknik personel ihtiyacını karşılamak üzere Teknoloji okulları açmak ve bunları üniversiteler dışında tutmak faydalı olur. Yerli ve yabancı okullar teşvik edilerek konunmhâdir.»

Prof. Dewey'nin raporu ilgiliplerce okunduktan sonra bir kenara bırakıldı ve 1939 yılina kadar da yayınlanmadı.

KÜHNE RAPORU

Dewey raporundan teknik eğitimin önemli bir konu olarak ele alınması tavsiye edilir ve buna öncelik verilmesi isteniyordu. Bakanlık bu tavsiyeye de uyumak ve yeni devletin bir ekonomik kalkınma politikasına vön verecek elementlerin yetiştirilmesine önem vermek bakımından, modern teknik şerîtem planı hazırlama ihtiyacındevdi. Bunun içen de Avrupada teknik eğitimi gelişmiş ilkelere olarak Almanya ve Belçika teşvise edilmiş. Mesleki Eğitîm konusunda ayrı bir inceleme ve tavsiyeler rapor hazırlaması amacıyla Alman Hükümetinden tanınmış pedagog G. Kerschensteiner istendi. Fakat onun yerine Profesör Kühne adında bir başkanı sânderildi. Kühne hem bir eğitimci, hem de Alman Sanâvi ve Ticaret Bakanlığının eğitîm danışmanydı. Özellikle eğitîm ekonomik kalkınmaya etkili olması konusuna önem vermekle fin vannıstır. 1925 yılında Türkîveze zelen Prof. Kühne uzun incelemeden sonra bir vanor hazırlılarak avrildi. Bu rapor Türkîvede meslek okullarının venîden düzenlenmesi ve mesleki eğitîm almazı zereken hedefler üzre hırtakum tavsiyeler taşvîdâr oldu. Bu veni ve Heine vânleri bulunan raporun önemli kısımları söyle özetlenebilir:

1 - «Türkîve, Batı Avrupanın 18 ve 19. yüncü yüzyıllarda zecirîdi sosyal ve ekonomik İslâhat devresini yaşamaktadır. Kavakları hereketli ve insan gîli kudretli bir silke olarak Türkîvenin kalkınma işin bîvîlî imkânları mevcutur. Sart ve İhtiyaçlarımın kâlliî sebebîle Almanya ve Batı Avrupada uygulana metodlar ve eğitîm sistemini avnî denemeniz uygun olmasa.»

2 - «Once mecburi İlk şerîtem hızlanır. Hâlen okuma caâmdaki çocukları % 20 si okula oldehelmektedir. Çift şerîtem sisteme gidererek ilk kat savidâk çocuk, okula kavusturunuz. İlk şerîtem hızlandırmanın bir vîlî da alfâbede basitleştirme ve deñîlîk vannıstır. Fin ve Macar ulusları bu vîlla hîzî mesafe almışlardır. İlk şerîtem programlarına pratik bîlîler hînelerler de kovunuz. Öğretmen okullarında sanat târîm şerîtemi verliniz. Bundan amac zîraat urzmanı ve sanat elemanı yetistirmek deñîlîr. Ekonomîn bu iki önemli alanına vatkin psikolojide şerîtem yetistirmek suretiyle okulları hâya tâvâlîstirmaktır. Bu bakımından Türk eğitîmîn en önemli meselesi, derslerin konuları köy hayatına ve direğin artısına yakından bağlı bir ilk ve orta şerîtem kurâbîmektedir. Bu vanlusa, halk eğitîmîn fâvdâsına inanacaktır. Okulda şerîtemen bîlîler isâne uygulanmadıkça fâva sağlanamayacaktır. Ouan içen bîvîle bir eğitimi verecek okullar açmanız gereklidir.»

3 - «Meslek seçme ve yöneltme dârîsî kurularak ekonomîn deñîlîk dârîsî için ihtiyacınız olan sâvî ve nitelikte meslek adamı yetistirmeye özlâvanızın Sanat okulları hem az, hem de veknesâk program uygulayan okullardır. Her bölgenin özelligine uygun sanat subeleri bulunan sanat okulları açılmalıdır. Teknik ve meslek okullarını dañâmkâhâtan kurtarmak için, avri Bakankârlarca idare edilen okulları Millî Eğitim Bakanlığında toplayıp bir teknik şerîtem dairesi kurulur.»

Profesör Kühne'nin raporu gerçekçi ve bilimsel olduğu kadar Türkîyenin o zaman içinde bulunduğu şart ve ihtiyacları uygun tavsiyeler taşvîdâr. Ancak Bakanlık bu rapor değerlendirilecek kimse yoktu. Rapor 1939 yılina kadar yâbîlmîstir. Buna paralel olarak teknik okulları dañâmkâhâtan kurtarmak için, avri Bakankârlarca idare edilen okulları Millî Eğitim Bakanlığında toplayıp bir teknik şerîtem dairesi kurulur. Profesör Kühne'nin raporu gerçekçi ve bilimsel olduğu kadar Türkîyenin o zaman içinde bulunduğu şart ve ihtiyacları uygun tavsiyeler taşvîdâr. Ancak Bakanlık bu rapor değerlendirilecek kimse yoktu. Rapor 1939 yılina kadar yâbîlmîstir. Buna paralel olarak teknik okulları dañâmkâhâtan kurtarmak için, avri Bakankârlarca idare edilen okulları Millî Eğitim Bakanlığında toplayıp bir teknik şerîtem dairesi kurulur.

SOVYET ETKİSİ

Genel ve teknik öğrenim düzenini kurmak için yapılan bu çalışmalar, bu sahada kaldı. Bu arada, Almanya, Fransa, Belçika, Avusturya gibi ülkelere John Dewey'nin tavsiye ettiği konularda yetişmek üzere, geleceğin eğitim uzmanları gönderildi. Fakat yeni devletin sosyal ve siyaset devleti hizâne gelişiyordu. Üzmanların yetişip gelmesini bekleyecekti zaman yoktu. İçerde bulunan ve vaktîyle Batıda eğitim görmüş kimse iş başında çağrıdyorlardı. Teknik bürokrat başına da S. S. Aydemir gibi Sovyetler Birliği'nde eğitim görmüş bir öğretmen getirilmiştir. Mustafa Necati'nin başkanlığında, Sovyet Rusya'da başarılı olduğu söylenen «Teknikum» ların açılması için bazı telkinler yapıyordu.

Bu hizâne çalışma dönemi, esas itibâre Türk eğitimcilerinin kendi bilgileri, tecrübelileri ve dış ülkelerden öğrenip geldikleri görüşler içinde yürüttüllüyordu. Zaman zaman da temel raporlar sayılan ilk teknik rapora müracaat ediliyordu.

1930 jârdan sonra, orta öğretim ve teknik öğrenim konusunda bazı genel tartışmalar başlamıştı. Fransadan alman ilkelere durumu ve Türk eğitim sistemi içindeki yeri de günden geçiriliyordu. Bu tartışmalar içinde SSCB ile de kültürel, ekonomik ve siyaset ilişkiler paralel olarak bir Türk Eğitim Hevieti Rusya'ya gönderildi. Bu heviet Moskova, Bakü ve Leningrad şehirlerindeki teknik okulları ve halk eğitim kurumlarını gördü. Inceledi. Dönüşte verdikleri raporda bazı tavsiyelerde bulundu. Ancak rapor hiçbir zaman yayımlanmadı. Sadece, heviet üyeleri kendilerini izlemelerini Bakanlık dergisinde yâbîlmîstir. («Kültürel B. Der.»)

Tavsiyeler arasında:

- 1 - Teknik şerîtem için Teknikumla, rîm öncelik alınması,
- 2 - Genel halkın kitlelerinin kültürel ve fikri gelişmelerini sağlamak üzere, Halkevlerinin organize edilmesi başka noktalardı.

Bu suretle is eğitimini ve istihâsal içinde yetistirmeye ilkesine dayanan Sovyet Teknikumlarının Türkiye'nin İhtiyaçlarına uygun dâlîlîceceği ve «Kültür Merkezleri» adı altında hemen her fabrika ve işyerinde kurulmakta bulunan ve refîlin doktrînlîni genç, yaşı herkese kavratmakla görevli kurumların Türkiye'deki Halkevleri için önemli birer örnek olabileceğini şeklindeki tavsiyeler beğenildi. Diğer taraftan, ekonomik ilişkiler içinde Sovyetler tarafından kurulmakta bulunan bazı fabrikalarımızın personelini yetistirmek üzere, Rusya'ya bir grup gönderildi. Buntarın çoğu sonradan Sümerbank tesislerinin kadrosunu teşkil etmîstir.

1939 MILLÎ EGİTİM SURASI

İhtiyaç görülen alanlarda ve zamanla disarya hevet ya da aynı uzmanlar gönderip inceleme yapma ve disardan tanınmış bilim ve meslek adamlarını davet ederek fikir alma şeklinde özellenebilir olan Ataturk devri eğitim gelişmemiz tam anlamıyla millî ilkelere içinde yürüttülmüştür.

Fakat, Türkiye'nin problemleri parçalı ve lokal karakterde kalan bu çalışmalarla çözümlemekten öte gecmiîti. Siyaset devrine paralel atımlar eğitim alanında da yapılmıştır. Fakat ortada duran bazı konular gerçekçi ve devlet çapında radîl tedbirler bekliyor.

Yeniden kuruluş devri tamamlandı. Üniversite Reformu için Alman eğitim felsefesine bağlı İsviçreli Albert Malche güzel sanatları geliştirme ve bir devlet Konservatuvarının temel çalışmalarını yapmak üzere Almanya'dan Carl Eber gibi uzmanlar davet edilmişler ve başarılı sonuçlar almışlardır. Ancak bunlar rapor vermek üzere değil, bîzat çalışmak kurnak. İşere davet edilmişlerdir.

1939 yılında Yücel, Millî Eğitim Bakanlığına geldikten sonra, derleyip toplama devresi başlıyordu. Nereye de ne ölçüde mesafe alındığımızı daha doârusu problemlerin hangisini nasıl çözüceğimizi gösteren bir evanter voktu. Yücel Millî Eğitim Sûrası; bu amaçla topluyordu. Simdiye kadar yayınlananın bulunan yerler ve yabancı uzman ve hevet raporları bastırılıp kamu oyununa sunuldu.

1939 başında Bakanlık Tipki 1923-1928 arasında yaşadığı bir telâshîlik ve hereketlilik içindeydi. Ancak işe nereden başlanacağı belli değildi.

Gelecek Yazı

AMERİKA'NIN MILLÎ EGİTİMİ İNDİRDİĞİ
DARBE